

STRATEGIA
ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW
SPOŁECZNYCH
GMINY ŻARY
NA LATA
2022 - 2030

SPIS TREŚCI

I.	Wprowadzenie	5
1.	Metodologia opracowania Strategii.....	7
2.	Podstawy prawne	10
3.	Spójność z dokumentami strategicznymi.....	13
3.1.	<i>Dokumenty europejskie.....</i>	<i>14</i>
3.2.	<i>Dokumenty krajowe</i>	<i>15</i>
3.3.	<i>Dokumenty regionalne.....</i>	<i>17</i>
II.	Charakterystyka Gminy Żary	18
1.	Położenie	18
2.	Sytuacja demograficzna.....	20
3.	Rynek pracy i sytuacja gospodarcza	23
4.	Edukacja i wychowanie	28
5.	Kultura, sport i rekreacja	34
6.	Opieka zdrowotna.....	37
7.	Bezpieczeństwo publiczne	39
8.	Działalność organizacji pozarządowych	39
9.	Pomoc społeczna.....	42
10.	Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych....	50
III.	Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Żary.....	51
1.	Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej	51
2.	Wsparcie osób z niepełnosprawnością	60
3.	Zdrowie psychiczne	64
4.	Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych	67
5.	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	78
6.	Aktywność i integracja społeczna seniorów	87
7.	Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu	93
8.	Wsparcie osób z problemem ubóstwa.....	101
9.	Problem przestępczości.....	107
10.	Analiza SWOT	110

IV. Część programowa	116
1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych	117
2. Kierunki rozwiązywania problemów społecznych.....	118
3. Ramy finansowe Strategii	135
4. System wdrażania Strategii.....	137
5. System aktualizacji Strategii.....	138
6. Komunikacja społeczna i promocja Strategii	139
7. Monitoring i ewaluacja	140
V. Wnioski i podsumowanie	144
VI. Bibliografia	146
VII. Spis rysunków, tabel i wykresów	147
1. Spis rysunków	147
2. Spis tabel	147
3. Spis wykresów	150

Wykaz skrótów:

CSM – Centrum Spotkań Mieszkańców

GBP – Gminna Biblioteka Publiczna

GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

GOPS – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

GUS – Główny Urząd Statystyczny

KBPN – Krajowe Biuro Do Spraw Przeciwdziałania Narkomanii

KP – Komenda Powiatowa Policji

MŚP – Sektor małych i średnich przedsiębiorstw

NGO (ang. non-government organization) – organizacja pozarządowa

PARPA – Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie

PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna

PUP – Powiatowy Urząd Pracy

UG – Urząd Gminy

ZI – Zespół Interdyscyplinarny

I. Wprowadzenie

Przemiany technologiczne, ekonomiczne i społeczno-kulturowe, które dokonały się w XX w. były przyczyną przeobrażeń w sferze życia społecznego i doprowadziły do transformacji starych oraz powstania nowych problemów społecznych. Problem społeczny określany jest jako niekorzystne dla społeczności zjawisko, zagrażające, niebezpieczne i konieczne do wyeliminowania. O problemie społecznym mówimy wówczas, gdy dane zjawisko spełnia kilka kryteriów: dotyczy wielu osób w społeczności, ma charakter powtarzający się, a nie jednorazowy, jest postrzegane i odczuwane przez członków danej społeczności jako istotne dolegliwości w życiu zbiorowym, domaga się rozwiązania i można mu zaradzić poprzez zbiorowe działanie¹. Wśród problemów społecznych występujących w polskiej rzeczywistości wymieniane są: alkoholizm, narkomania, nikotynizm, ubóstwo, bezrobocie, przemoc, hazard, bezradność opiekuńczo-wychowawcza oraz wykluczenie społeczne. Jednym z instrumentów ekonomii społecznej jest tworzenie lokalnych strategii rozwiązywania problemów społecznych, które są ważnymi dokumentami odnoszącymi się do polityki społecznej, a odpowiednio przygotowane i wdrażane prowadzą do rozwiązania kluczowych problemów społecznych występujących na danym terytorium.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030² jest dokumentem wyznaczającym najważniejsze kierunki działań mających na celu doprowadzenie do zmiany niekorzystnych zjawisk społecznych na terenie Gminy. Wskazuje ona obszary problemowe, priorytetowe zadania służące przeciwdziałaniu tym problemom, a także zakładane rezultaty. Strategia jest wyrazem zintegrowanego planowania społecznego zwiększającego efektywność podejmowanych działań. Jej wdrażanie odbywa się poprzez szereg działań związanych z realizacją planów strategicznych. W celu zwiększenia skuteczności, konieczne jest systematyczne śledzenie zjawisk i problemów społecznych, które są przedmiotem Strategii.

¹ Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.

² Na potrzeby niniejszego opracowania dla występujących w tekście sformułowań „Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030” stosowana będzie skrócona nazwa „Strategia”.

Strategia będzie służyć osiągnięciu zaplanowanych celów, wraz ze szczegółowym określeniem sposobów dojścia do poprawy sytuacji społecznej w wybranych obszarach. W związku z tym, że rozwiązywanie problemów społecznych jest procesem długofalowym, w działalności lokalnej polityki społecznej potrzebne jest strategiczne podejście. Planowanie strategiczne, polegające na podejmowaniu systematycznych działań, podczas których planowana jest przyszłość i wytyczane są najistotniejsze kierunki działań, uwzględnia długi horyzont czasowy. Strategia stanowi zatem ważny instrument zarządzania, dzięki któremu możliwe jest rozpoznanie i wdrażanie przedsięwzięć o charakterze społecznym oraz integracja różnych środowisk lokalnych w ramach wspólnie zaplanowanych i skoordynowanych działań.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 zawiera kilka części składowych: charakterystykę Gminy, diagnozę sytuacji społecznej oraz część programową obejmującą misję, wizję, cele, zadania przewidziane do realizacji, zakładane rezultaty, system wdrażania, monitoring i ewaluację. W Strategii uwzględniono różnorodny zakres problematyki społecznej. Diagnoza sytuacji społecznej dokonana została w następujących obszarach:

- ❖ wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej,
- ❖ wsparcie osób niepełnosprawnych,
- ❖ zdrowie psychiczne,
- ❖ profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych,
- ❖ przeciwdziałanie przemocy w rodzinie,
- ❖ aktywność i integracja społeczna seniorów,
- ❖ promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu,
- ❖ wsparcie osób z problemem ubóstwa,
- ❖ problem przestępczości.

Do każdego z tych obszarów wskazane zostały podstawowe informacje, działania interwencyjne i najważniejsze problemy wynikające z przeprowadzonej diagnozy.

Podsumowując, Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 jest wyrazem zintegrowanego planowania strategicznego. Określa sposób osiągnięcia wyznaczonych celów i pozwala wypracować sprawny i efektywny system pomocy, umożliwiający skuteczne rozwiązywanie problemów społecznych. Pozwoli to na zapewnienie mieszkańcom Gminy Żary dogodnych warunków do rozwoju i przyczyni się do wzrostu poczucia bezpieczeństwa społecznego.

1. Metodologia opracowania Strategii

Podstawowe elementy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 są tożsame ze strukturą innych dokumentów określających kierunki lokalnej polityki społecznej. Wskazane w nich cele, zarówno główne jak i szczegółowe, mają za zadanie przybliżyć Gminę do osiągnięcia wskazanego przez lokalne władze i mieszkańców pożądanego obrazu Gminy w przyszłości. Tym co wyróżnia Strategię od innych wiążących dokumentów i programów jest przede wszystkim jej okres obowiązywania oraz nadrzędność wobec nich. Mimo, iż horyzont czasowy nie został wskazany w Ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, powinien precyzować główne działania Gminy w zakresie zaspokajania społecznych potrzeb mieszkańców i niwelowania nierówności społecznych w długim okresie, tj. 5-10 lat. Jest to podejście zgodne z założeniami strategicznego planowania i zarządzania w administracji publicznej. W naukach o zarządzaniu wyróżnia się trzy główne poziomy planowania:

- planowanie strategiczne (długofalowe), w ramach którego określone zostają priorytetowe kierunki działań Gminy, cele i zasoby umożliwiające ich osiągnięcie;
- planowanie taktyczne (średniookresowe), czyli programy wskazujące zadania niezbędne do osiągnięcia celów głównych;
- planowanie operacyjne (krótkookresowe), które obejmuje jednorazowe lub cykliczne projekty i zadania pozwalające na realizację poszczególnych, mniej złożonych elementów planów taktycznych³.

³ R. W. Gryffin (2004), Podstawy zarządzania organizacjami, Warszawa: PWN., s. 224-225.

Obligatoryjny charakter Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych oraz jej istota i wpływ na kreowanie lokalnej polityki nakłada na jej realizatorów obowiązek tworzenia jej w sposób odpowiedzialny i spójny z zapisami zawartymi w nadrzędnych dokumentach strategicznych na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym oraz lokalnym.

Zdefiniowane w dokumentach strategicznych problemy oraz kierunki działań skierowanych na rozwój społeczno-gospodarczy Gminy i wsparcie mieszkańców w zaspokajaniu ich potrzeb, mają szczególne znaczenie dla opracowywania i wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Spójna wizja Gminy w przyszłości pozwala podmiotom realizującym zadania z zakresu polityki społecznej na wprowadzanie kompleksowych i adekwatnych do potrzeb mieszkańców działań.

Nadrzędność Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych nad programami o charakterze taktycznym, takimi jak Program Współpracy Gminy z Organizacjami Pozarządowymi, Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie, czy Program Profilaktyki i Przeciwdziałania Alkoholizmowi oraz Narkomanii, wymusza na podmiotach odpowiedzialnych za opracowanie i wdrażanie Strategii ujęcia w niej określonych elementów. Uwzględnienie ich oraz merytoryczna spójność dokumentów umożliwia pełne wykorzystanie potencjału Gminy w poszczególnych aspektach lokalnej polityki społecznej. Poniżej zawarte zostały elementy wchodzące w skład Strategii oraz poszczególne etapy jej opracowania.

Tabela 1. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Lp.	Etap	Charakterystyka
1.	Analiza strategiczna	Analiza bieżącej sytuacji, problemów, barier oraz potencjału umożliwia wskazanie obszarów problemowych występujących w Gminie. Głównym źródłem informacji o sytuacji mieszkańców, ich problemów i głównych potrzeb jest analiza danych zastanych, czyli bieżącej dokumentacji urzędowej, danych demograficzno-gospodarczych, trendów społecznych oraz wniosków z przeprowadzonych na terenie Gminy badań społecznych. Na tym etapie ocenie poddane zostaje również otoczenie jednostki samorządowej, które wpływa na jej rozwój i wykorzystanie dostępnych zasobów. Sposobem na określenie możliwości i ograniczeń Gminy jest analiza SWOT, wskazująca na jej mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia.
2.	Sformułowanie Misji i Wizji Strategii	Wizja zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest swoistym obrazem, do którego dąży Gmina za sprawą realizacji wskazanych w niej celów, natomiast Misja określa nadrzędny powód opracowania Strategii.

3.	Określenie celów priorytetowych i zadań	W następstwie prawidłowo przeprowadzonej analizy strategicznej możliwe jest wyszczególnienie głównych obszarów problemowych występujących w Gminie. Wskazanie najdotkliwszych trudności mieszkańców i określenie kompleksowych działań minimalizujących ich skalę, zapewnia realizację polityki społecznej zgodnej z potrzebami, a także podniesienie jakości życia lokalnej społeczności.
4.	Wskazanie sposobu wdrażania i kontroli realizacji Strategii	Elementem Strategii jest także określenie planu, zgodnie z którym ma zostać zrealizowana podczas okresu jej obowiązywania. Zarówno źródła, ramy finansowe, podmioty odpowiedzialne za realizację poszczególnych celów, sposób komunikacji jak i sprawozdawczość, mają niebagatelny wpływ na stopień i jakość jej wdrożenia, dlatego zarówno w trakcie, jak i po jej zakończeniu należy przeprowadzić ewaluację, umożliwiającą ocenę działań w odniesieniu do zamierzonych celów.

Źródło: opracowanie własne

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest narzędziem służącym instytucjom samorządowym i NGO do odpowiedniego wspierania oraz wzmocnienia potencjału lokalnej społeczności. Z tego powodu proces jej tworzenia i wdrażania nie może pomijać udziału osób szczególnie nią zainteresowanych, czyli mieszkańców. Włączenie lokalnej społeczności w procesy decyzyjne i kreowanie działań nazywa się partycypacją społeczną, a jej najczęściej spotykanymi formami są konsultacje społeczne, warsztaty strategiczne z lokalną społecznością, badania diagnozujące zagrożenia lokalne oraz potrzeby mieszkańców w obszarach ujętych w dokumencie. Uspołecznienie Strategii i powierzenie części odpowiedzialności za jej charakter mieszkańcom daje możliwość zaplanowania działań adekwatnych do rzeczywistych oczekiwań społeczności lokalnej oraz stwarza warunki do pełniejszego wykorzystania jej potencjału.

2. Podstawy prawne

Opracowanie całościowej, spójnej i wieloletniej koncepcji rozwiązywania problemów społecznych danej gminy lub powiatu, podobnie jak inne dokumenty strategiczne, jest dokumentem uwarunkowanym prawnie. Podstawą jurejdczną do opracowania niniejszej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1372 z późn. zm.), art. 17 ust. 1 pkt 1 i art. 19 pkt 1, który w powiązaniu z art. 16 b., ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 794 z późn. zm.), stanowi, iż do zadań własnych gminy o charakterze obligatoryjnym należy *opracowanie oraz realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka*⁴.

Tworząc niniejszą Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych opierano się na kluczowych dla tej materii aktach prawnych tak, aby była ona kompatybilna oraz komplementarna z założeniami polityki państwa. Wśród najistotniejszych ustaw kompetencyjnych, nakładających na administrację rządową i samorządową określone obowiązki, należy wyszczególnić m.in.:

1. Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.
(Dz.U. z 2009 r. poz. 946),
2. ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 11 z późn.zm),
3. ustawę z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 735),
4. ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1038).

⁴ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 794 z późn. zm.).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE WSPARCIA RODZINY I DZIECKA

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 159 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci
(t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2407),
3. ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1329),
4. ustawa z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 952),
5. ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1162),
6. ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 877 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1359),
8. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1249).

AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OCHRONY ZDROWIA ORAZ PRZECIWDZIAŁANIU UZALEŻNIENIOM

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi
(Dz. U. z 2021 r. poz. 41 z poz. zm.),
2. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050),
3. ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 711),
4. ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 685).

**AKTY PRAWNE DOTYCZĄCE OŚWIATY, ZATRUDNIENIA ORAZ WSPARCIA
SOCJALNEGO**

1. Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 573),
2. ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1409 z późn. zm.),
3. ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 4 z późn. zm.),
4. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 176),
5. ustawa z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych
(t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 2085),
6. ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o finansowym wsparciu tworzenia lokali mieszkalnych na wynajem mieszkań chronionych, noclegowni, schronisk dla bezdomnych, ogrzewalni i tymczasowych pomieszczeń
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 11 z późn. zm.),
7. ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 11),
8. ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 423 z późn. zm.),
9. uchwała Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023,
10. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”
(Dz. U. z 2018 r. poz. 1061).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE ASPEKTY FINANSOWE

1. Ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 38 z późn. zm.),
2. ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych
(Dz. U. z 2021 r. poz. 305),
3. ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości
(Dz. U. z 2021 r. poz. 217).

AKTY PRAWNE NORMUJĄCE POBYT CUDZOZIEMCÓW NA TERENIE KRAJU

1. Ustawa z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach
(t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 159),
2. ustawa z dnia 9 listopada 2000 r. o repatriacji
(t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1472),
3. ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej
(Dz. U. z 2021 r. poz. 1108).

3. Spójność z dokumentami strategicznymi

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 jest zgodna z kierunkami polityk w sferze społecznej zawartymi w dokumentach strategicznych realizowanych na poziomie Unii Europejskiej, Kraju, na poziomie regionalnym oraz lokalnym. Rozdział ten przedstawia opis wyżej wymienionych dokumentów strategicznych.

3.1. Dokumenty europejskie

„Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” jest kluczowym dokumentem społeczno-gospodarczym Unii Europejskiej. Strategia ta obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety:

- rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
- rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
- rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

W ramach trzech priorytetów tematycznych przygotowano siedem projektów przewodnich:

- „Unia innowacji” – projekt na rzecz poprawy warunków ramowych i dostępu do finansowania badań i innowacji, tak by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi, które z kolei przyczynią się do wzrostu gospodarczego i tworzenia nowych miejsc pracy;
- „Młodzież w drodze” – projekt na rzecz poprawy wyników systemów kształcenia oraz ułatwiania młodzieży wejścia na rynek pracy;
- „Europejska agenda cyfrowa” – projekt na rzecz upowszechnienia szybkiego Internetu i umożliwienia gospodarstwom domowym i przedsiębiorstwom czerpania korzyści z jednolitego rynku cyfrowego;
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – projekt na rzecz uniezależnienia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów, przejścia na gospodarkę niskoemisyjną, większego wykorzystania odnawialnych źródeł energii, modernizacji transportu oraz propagowania efektywności energetycznej;
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – projekt na rzecz poprawy otoczenia biznesu, szczególnie w odniesieniu do MŚP, oraz wspierania rozwoju silnej i zrównoważonej bazy przemysłowej, przygotowanej do konkurowania na rynkach światowych;

- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – projekt na rzecz modernizacji rynków pracy i wzmocnienia pozycji obywateli poprzez rozwój kwalifikacji przez całe życie w celu zwiększenia współczynnika aktywności zawodowej i lepszego dopasowania popytu do podaży na rynku pracy, między innymi dzięki mobilności siły roboczej;
- „Europejski program walki z ubóstwem” – projekt na rzecz zapewnienia spójności społecznej i terytorialnej, tak aby korzyści płynące ze wzrostu gospodarczego i zatrudnienia były szeroko dostępne, a osoby ubogie i wykluczone społecznie mogły żyć godnie i aktywnie uczestniczyć w życiu społeczeństwa⁵.

3.2. Dokumenty krajowe

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 jest zgodna z poniższymi dokumentami krajowymi:

- **Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)** – celem głównym projektowanych działań rozwojowych jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Odbywać się to będzie poprzez skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach:
 1. trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną;
 2. rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony;
 3. skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030**, której celem jest *rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia*⁶.

⁵ Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.

⁶ Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.

W Strategii wyznaczono 5 celów szczegółowych:

1. Wzrost zatrudnienia.
 2. Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.
 3. Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.
 4. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej.
 5. Podniesienie kwalifikacji i kompetencji obywateli.
- **Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030** stanowi kontynuację Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020, a jej głównym celem jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja celu odbywa się w 3 obszarach:
1. Współdziałanie – społeczeństwo obywatelskie,
 2. Kultura – tożsamość i postawy obywatelskie,
 3. Kreatywność – potencjał kulturowy i kreatywny.
- **Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój 2014-2020** uwzględnia długofalowe wyzwania związane z globalizacją, rozwojem ekonomicznym, jakością polityk publicznych, zjawiskami demograficznymi, czy inwestycjami w kapitał ludzki. Program obejmuje pięć następujących osi priorytetowych: I. Osoby młode na rynku pracy, II. Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, III. Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, IV. Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa oraz V. Pomoc Techniczna.
- **Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 roku, Ekonomia solidarności społecznej**, którego celem jest wzrost zatrudnienia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz zintensyfikowanie współpracy podmiotów i instrumentów świadczących usługi społeczne. Działania przewidziane w KPRES zostały ujęte w 4 obszarach tematycznych:
1. Solidarna wspólnota lokalna,
 2. Solidarny rynek pracy,
 3. Konkurencyjna przedsiębiorczość społeczna,
 4. Solidarne społeczeństwo.

3.3. Dokumenty regionalne

Na poziomie regionalnym najważniejszymi dokumentami strategicznymi dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary są: Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego do 2030 roku wraz z Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Lubuskiego na lata 2021-2027, a także Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Powiatu Żarskiego na lata 2021-2030 oraz Strategia Rozwoju Gminy Żary na lata 2021-2030.

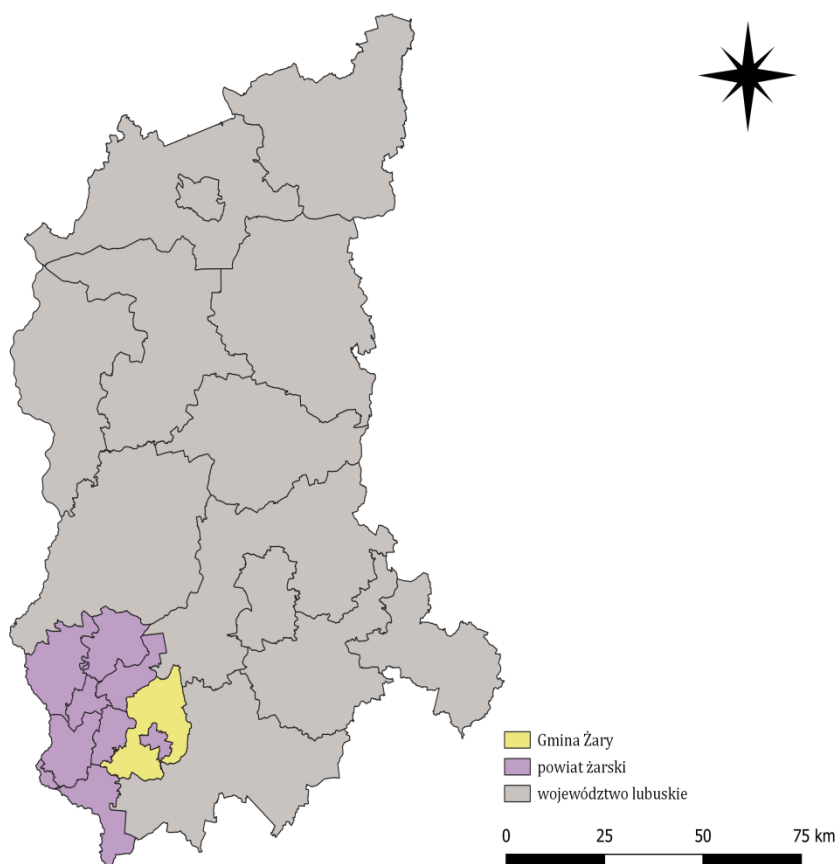

II. Charakterystyka Gminy Żary

1. Położenie

Gmina Żary to gmina wiejska położona w południowo-zachodniej części województwa lubuskiego, w powiecie żarskim. Jej siedzibą jest miasto Żary. Powierzchnia Gminy obejmuje 294 km², co stanowi 21,13% powierzchni powiatu, tym samym czyniąc ją jedną z największych gmin w województwie lubuskim. Graniczy ona z następującymi gminami: Jasień, Lipinki Łużyckie, Nowogród Bobrzański, Przewóz, Wymiarki, Żagań oraz miastami: Żary i Żagań. Powierzchnię Gminy w 47% stanowią użytki leśne, natomiast użytki rolne zajmują 44% terenu charakteryzowanej jednostki terytorialnej. Geograficznie położona jest ona na pograniczu Niziny Śląskiej i Niziny Wielkopolskiej.

Rysunek 1. Położenie Gminy Żary na tle powiatu żarskiego i województwa lubuskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Bazy Danych Obiektów Topograficznych (BDOT10k)

Wśród atutów Gminy Żary wyróżnić można dobrą lokalizację – znajduje się ona w bliskiej odległości od przejść granicznych z Niemcami: w Przewozie, Olszynie i Łęknicy. Przez jej obszar przebiegają istotne szlaki komunikacyjne – drogi krajowe nr 12 i 27, a także autostrada A18, na której zlokalizowano węzeł Żary. Należy także podkreślić atrakcyjność Gminy pod względem przyrodniczym – to, co wyróżnia charakteryzowaną jednostkę to rozległe tereny lesiste o zróżnicowanej faunie i florze.

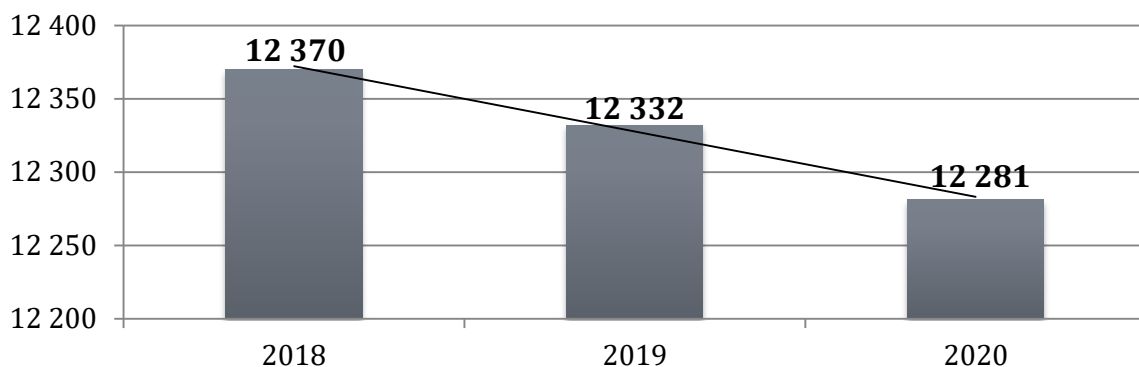
Sieć osadniczą Gminy tworzą 24 sołectwa: Biedrzychowice Dolne, Bieniów, Bogumiłów-Janików, Drozdów-Rusocice, Drożków, Grabik, Kadłubia, Lubanice, Lubomyśl, Łaz, Łukawy, Marszów, Miłowice, Mirostowice Dolne, Mirostowice Górne, Olbrachtów, Olszyniec, Rościce, Sieniawa Żarska, Siodło, Stawnik, Surowa, Włostów-Dąbrowiec oraz Złotnik.

2. Sytuacja demograficzna

Obraz aktualnego stanu społeczeństwa jest możliwy do przedstawienia między innymi dzięki analizie *struktury demograficznej* stanowiącej rezultat procesów demograficznych w przeszłości, które determinuje kształtowanie się zjawisk demograficznych i społecznych w przyszłości.

Gminę Żary zamieszkuje 12 281 osób (stan na 31.12.2020 roku). Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu, co obrazuje naniesiona na poniższy wykres linia trendu. W stosunku do roku 2018 widoczny jest spadek o 0,7%.

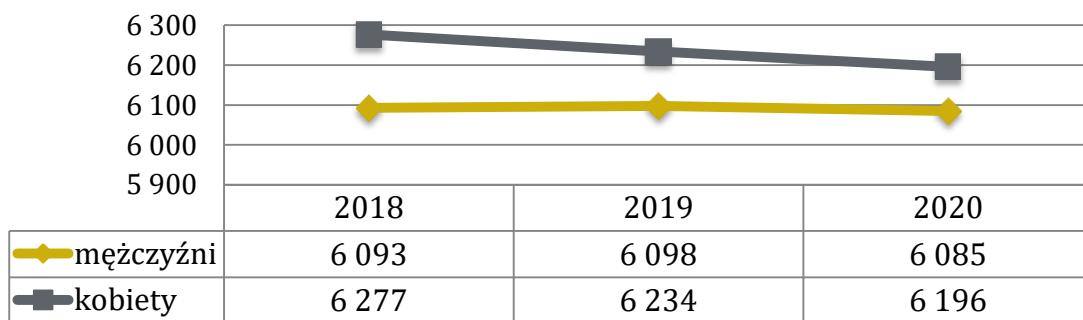
Wykres 1. Liczba mieszkańców Gminy Żary w latach 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Liczba mężczyzn zamieszkujących Gminę Żary w 2020 roku była zbliżona do liczby kobiet – stanowiły one 50% ogólnej liczby ludności (6 196 kobiet), podobnie jak mężczyźni (6 085 mężczyzn). *Współczynnik feminizacji* w Gminie wynosił 102, co oznacza, że na każdych 100 mężczyzn przypadały 102 kobiety.

Wykres 2. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Żary na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Kolejną analizowaną kwestią jest *przyrost naturalny*, czyli różnica między liczbą urodzeń żywych, a liczbą zgonów. W Gminie Żary w 2020 roku przyrost naturalny na 1000 ludności kształtował się na poziomie -2,51 co oznacza, że wskaźnik ten przyjmował wyższą wartość niż w powiecie żarskim (-4,69) i całym województwie lubuskim (-3,95).

Tabela 2. Przyrost naturalny na 1000 ludności w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	Gmina Żary	0,00	-3,48	-2,51
2	powiat żarski	-3,28	-3,56	-4,69
3	województwo lubuskie	-1,49	-2,01	-3,95

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Struktura ludności w Gminie Żary według ekonomicznych grup wieku w roku 2020 przedstawia się następująco:

- 18,6% jest w wieku przedprodukcyjnym – 14 lat i mniej;
- 63,9% mieszkańców Gminy jest w wieku produkcyjnym – dla kobiet jest to między 15-59 rokiem życia, a dla mężczyzn między 15-64;
- 17,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym (65 lat i więcej dla mężczyzn, 60 lat i więcej dla kobiet).

Poniższa tabela prezentuje *ekonomiczne grupy wieku* w Gminie Żary. Na przestrzeni lat 2018-2020 dostrzegalny jest wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności. Odsetek osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym zmniejszył się. Udział osób w poszczególnych ekonomicznych grupach wiekowych w 2020 roku prezentował się nieco odmiennie od wskaźników w całym województwie lubuskim, gdzie osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 18,1%, w wieku produkcyjnym – 59,8%, natomiast w wieku poprodukcyjnym – 22,1%.

Tabela 3. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2018-2020 (w procentach)

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	wiek przedprodukcyjny	19,0	18,6	18,6
2	wiek produkcyjny	64,4	64,1	63,9
3	wiek poprodukcyjny	16,6	17,3	17,6

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W 2020 roku *saldo migracji wewnętrznych* na 1000 ludności wyniosło w Gminie Żary 3,1, natomiast *saldo migracji zagranicznych* 0,08. W odniesieniu do 2018 roku wskaźnik salda migracji wewnętrznych i zagranicznych ulegał wahaniom. Jednocześnie dostrzec można, że saldo migracji wewnętrznych na 1000 ludności było w Gminie znacznie wyższe niż w całym województwie i powiecie.

Tabela 4. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego w latach 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie		2018	2019	2020
1	Gmina Żary	saldo migracji wewnętrznych	0,6	-2,0	3,1
		saldo migracji zagranicznych	-0,08	0,32	0,08
2	powiat żarski	saldo migracji wewnętrznych	-3,5	-4,9	-3,0
		saldo migracji zagranicznych	-0,07	0,22	0,13
3	województwo lubuskie	saldo migracji wewnętrznych	-1,0	-1,2	-0,8
		saldo migracji zagranicznych	-0,01	0,14	0,12

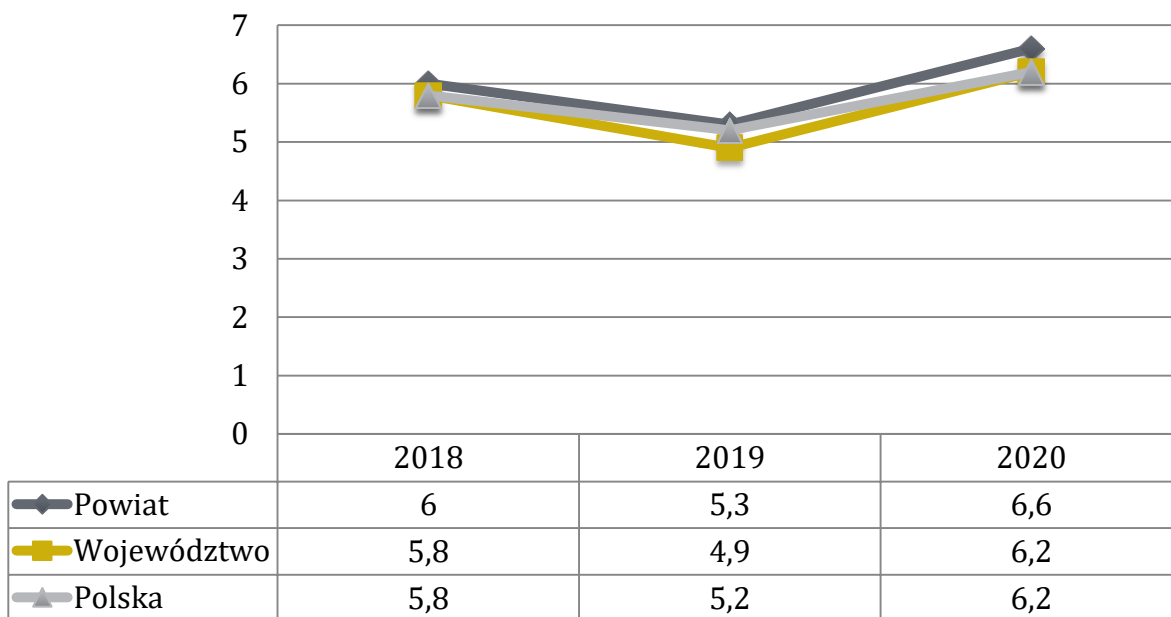
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

3. Rynek pracy i sytuacja gospodarcza

Ważnym wskaźnikiem w ocenie rynku pracy jest *stopa bezrobocia rejestrowanego*, która jest wyrażonym w procentach stosunkiem liczby osób zarejestrowanych jako bezrobotne w urzędach pracy, do liczby ludności aktywnej zawodowo (zasobu siły roboczej danej populacji). Dane dotyczące stopy bezrobocia na poziomie gmin nie są dostępne, przedstawiona została więc stopa bezrobocia w powiecie lipnowskim.

W 2020 roku wynosiła ona 6,6%, a więc była nieco wyższa niż stopa bezrobocia rejestrowana w województwie lubuskim i całej Polsce. W porównaniu do 2019 roku stopa bezrobocia w powiecie żarskim uległa zwiększeniu, podobnie jak ma to miejsce w całym kraju, co spowodowane jest pandemią COVID-19. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje poniższy wykres.

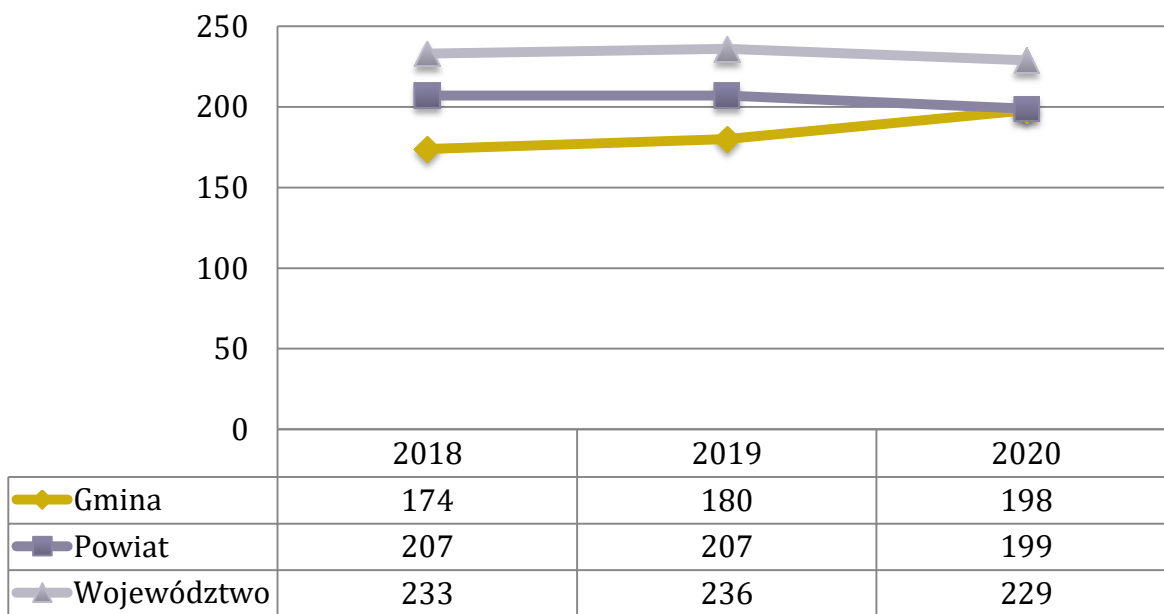
Wykres 3. Stopa bezrobocia w powiecie żarskim na przestrzeni lat 2018-2020 w porównaniu do województwa i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego za 2020 rok, w Gminie Żary na 1000 mieszkańców pracowało 198 osób⁷. Liczba osób pracujących na 1000 ludności była w Gminie niższa niż w całym województwie lubuskim.

Wykres 4. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego oraz całej Polski na przestrzeni lat 2018-2020

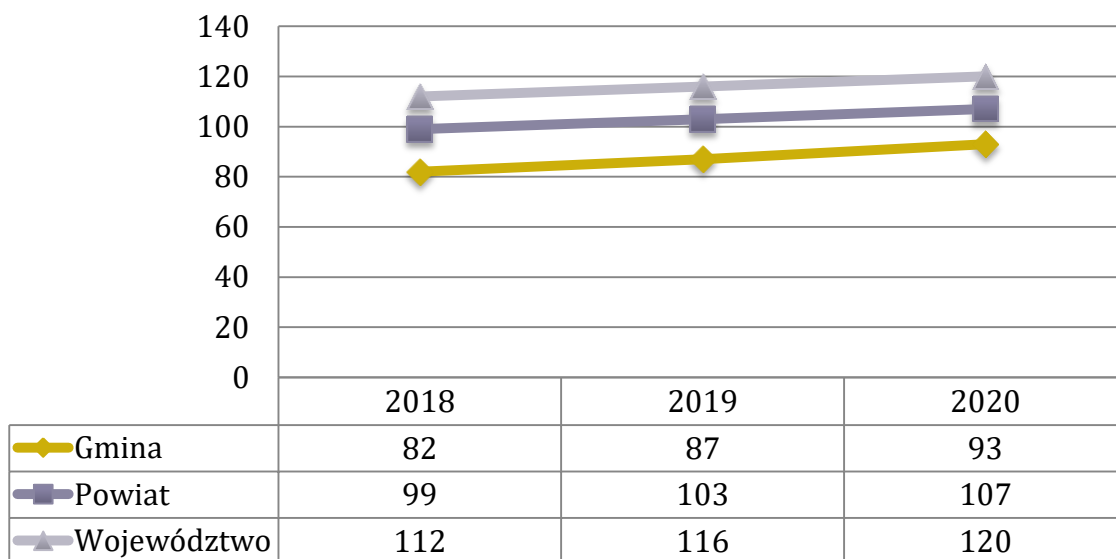

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Jednym ze wskaźników określających aktywność gospodarczą danej zbiorowości, jest liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na danym terenie. W Gminie Żary na koniec 2020 roku w rejestrze REGON na 1000 ludności zarejestrowane były łącznie 93 podmioty gospodarki narodowej. Na przestrzeni lat 2018-2020 wskaźnik ten ulegał systematycznemu wzrostowi. Jednocześnie można zauważyć, że był on niższy niż na terenie całego powiatu oraz województwa.

⁷ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

Wykres 5. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego i całej Polski w latach 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2020 roku zostało złożonych 55 wniosków o założenie nowej działalności gospodarczej, 19 – o zamknięcie działalności, 21 – o wznowienie działalności, natomiast 36 wniosków zostało złożonych w celu zawieszenia działalności gospodarczej. Na przestrzeni trzech ostatnich lat widoczny jest spadek ilości wszystkich wymienionych wniosków.

Tabela 5. Liczba złożonych wniosków dotyczących działalności gospodarczej w latach 2018-2020

Rodzaj wniosków dotyczących działalności gospodarczej	2018	2019	2020
Ilość wniosków o założenie nowej działalności gospodarczej	110	95	55
Ilość wniosków o zamknięcie działalności gospodarczej	38	40	19
Ilość wniosków o wznowienie działalności gospodarczej	28	22	21
Ilość wniosków o zawieszenie działalności gospodarczej	62	63	36

Źródło: Raport o stanie Gminy Żary za 2020 rok

Zgodnie z poniższą tabelą, prywatna *działalność gospodarcza* w Gminie koncentruje się głównie na budownictwie (279 podmiotów) oraz handlu hurtowym i detalicznym; naprawie samochodów (238 podmiotów). Ważnymi sekcjami są również: przetwórstwo przemysłowe (74 podmioty), transport i gospodarka magazynowa oraz opieka zdrowotna i pomoc społeczna (po 65 podmiotów). Najmniej zarejestrowanych jest natomiast działalności związanych z górnictwem i wydobywaniem (1 podmiot). Z kolei na terenie Gminy nie funkcjonują podmioty działające w branży wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych.

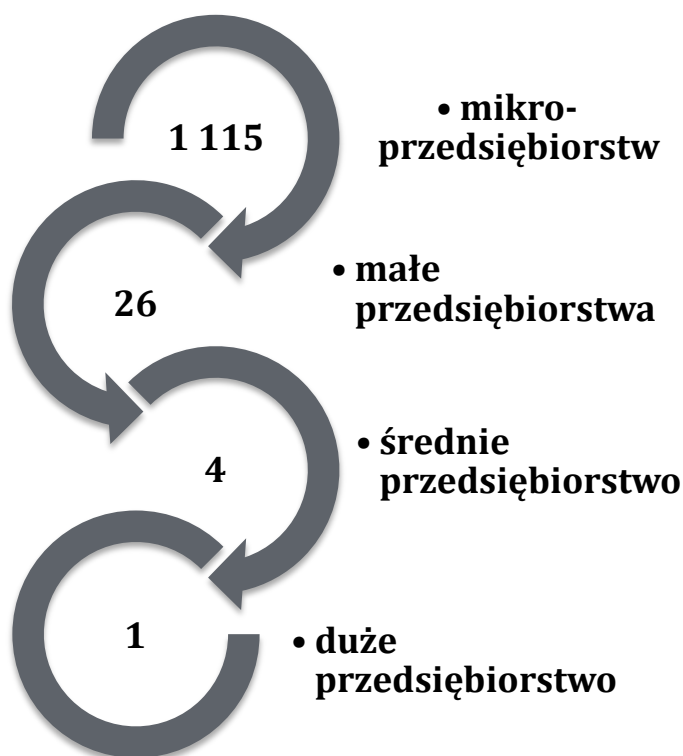
Tabela 6. Rodzaj prowadzonej działalności osób fizycznych w Gminie Żary (stan na koniec 2020 roku)

Lp.	sekcja	liczba
1	handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle – sekcja G	238
2	budownictwo - sekcja F	279
3	transport i gospodarka magazynowa - sekcja H	65
4	działalność profesjonalna, naukowa i techniczna - sekcja M	64
5	przetwórstwo przemysłowe - sekcja C	74
6	pozostała działalność usługowa - sekcja S, T, U	48
7	informacja i komunikacja - sekcja J	13
8	działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca - sekcja N	23
9	edukacja - sekcja P	16
10	działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi - sekcja I	20
11	opieka zdrowotna i pomoc społeczna - sekcja Q	65
12	działalność finansowa i ubezpieczeniowa - sekcja K	13
13	działalność związana z obsługą rynku nieruchomości - sekcja L	8
14	rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo - sekcja A	26
15	działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją - sekcja R	7
16	górnictwo i wydobywanie - sekcja B	1
17	dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją - sekcja E	3
18	wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych – sekcja D	0

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Największa ilość podmiotów gospodarczych działających w Gminie Żary według klas wielkości to mikro-przedsiębiorstwa zatrudniające 0-9 pracowników – jest ich 1 115 (stan na koniec 2020 roku). Małych przedsiębiorstw zatrudniających 10-49 pracowników jest w Gminie 26. Działalność prowadzą również 4 średnie przedsiębiorstwa zatrudniające 50-249 pracowników, a także 1 duże zatrudniające 250-999 pracowników.

Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy Żary według klas wielkości (stan na koniec 2020 roku)

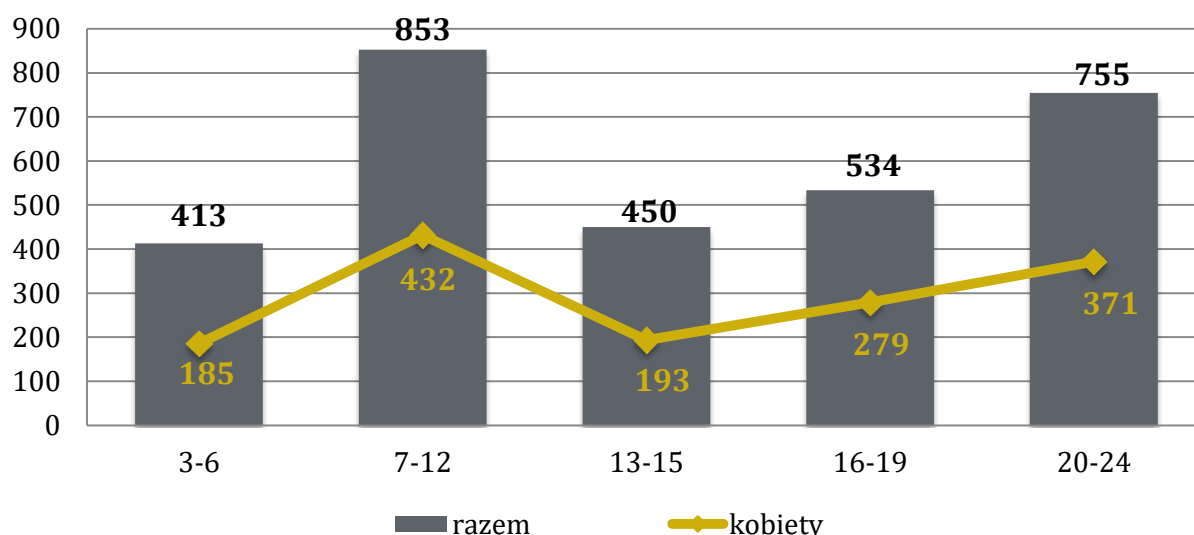
Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Na terenie Gminy Żary wśród funkcjonujących dużych zakładów pracy, przyczyniających się do znacznego rozwoju gospodarczego Gminy należy wymienić: Baza Paliw Sp. z o.o. APEXIM AB, GEWIND Grabik Sp. z o.o., MAGNAPLAST Sp. z o.o., MK Sp. z o.o. MK Systemy Kominowe, RELPOL Sp. z o.o., SUNDS TEXTILES POLAND Sp. z o.o., DINO POLSKA S.A.

4. Edukacja i wychowanie

W wieku *potencjalnej nauki* (3-24 lata) w 2020 roku było 3 005 mieszkańców Gminy Żary, w tym 49% stanowiły kobiety (1 460). Rozpatrując kwestię ludności Gminy z podziałem na poszczególne edukacyjne grupy wiekowe możemy zauważyć, że najwięcej osób miało w przedmiotowym roku 7-12 lat (853 osoby). Na drugim miejscu pod tym względem znalazły się osoby mające 20-24 lata (755 osób), natomiast na trzecim mające 16-19 lat (534 osoby). Ludność Gminy według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2020 roku prezentuje poniższy wykres.

Wykres 6. Ludność Gminy Żary według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2020 roku

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na terenie Gminy Żary w 2020 roku funkcjonowały Szkoły Podstawowe w Bieniowie, Lubanicach, Miostowicach Dolnych, Olbrachtowie, Sieniawie Żarskiej i Żłotniku oraz Szkoła Podstawowa w Grabiku.

W ramach Zespołu Szkół w Grabiku obok szkoły podstawowej funkcjonuje także gminne przedszkole (5 grup). Z kolei punkty przedszkolne działają przy SP w Bieniowie (2 grupy), Miostowicach Dolnych (2 grupy), Lubanicach i Olbrachtowie (3 grupy), Sieniawie Żarskiej i Żłotniku.

W roku szkolnym 2020/2021 do placówek oświatowych w Gminie Żary uczęszczali uczniowie, którzy zgodnie z posiadanym orzeczeniem wydanym przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną korzystali z dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb metod i form kształcenia, takich jak np. zajęcia rewalidacyjno-wychowawcze, nauczanie specjalne i indywidualne, czy wczesne wspomaganie rozwoju. W roku szkolnym 2020/2021 w szkołach podstawowych działających na terenie Gminy naukę podejmowało łącznie **793** uczniów. Najwięcej uczniów uczęszczało do SP w Grabiku – 147 oraz w Mirostowicach Dolnych – 144, natomiast najmniej do SP w Sieniawie Żarskiej – 61 uczniów. Z kolei do oddziałów i punktów przedszkolnych w omawianym roku szkolnym uczęszczało **317** dzieci.

Na terenie Gminy nie funkcjonuje natomiast żaden żłobek, ani klub dziecięcy.

W 2020 roku Gmina Żary realizowała projekt pn. *„Mamo, Tato! Chcę do przedszkola! Rozwój wychowania przedszkolnego w Gminie Żary”* korzystając ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach LRPO Lubuskie 2020 r. Działanie 8.1 „Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej”, poddziałanie 8.1.1 „Poprawa dostępności i jakości edukacji przedszkolnej – projekty realizowane poza formułą ZT”. W wyniku projektu budynek przedszkola w Grabiku został doposażony w niezbędny sprzęt, pomoce dydaktyczne, a istniejący plac zabaw został rozbudowany i zmodernizowany.

Wszystkie placówki edukacyjne podejmowały wielopłaszczyznową współpracę z Urzędem Gminy, GOPS-em, Gminną Biblioteką Publiczną wraz z jej filiami, świetlicami wiejskimi, Centrum Spotkań Mieszkańców, Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną, GKRPA, placówkami ochrony zdrowia oraz Komendą Powiatową Policji.

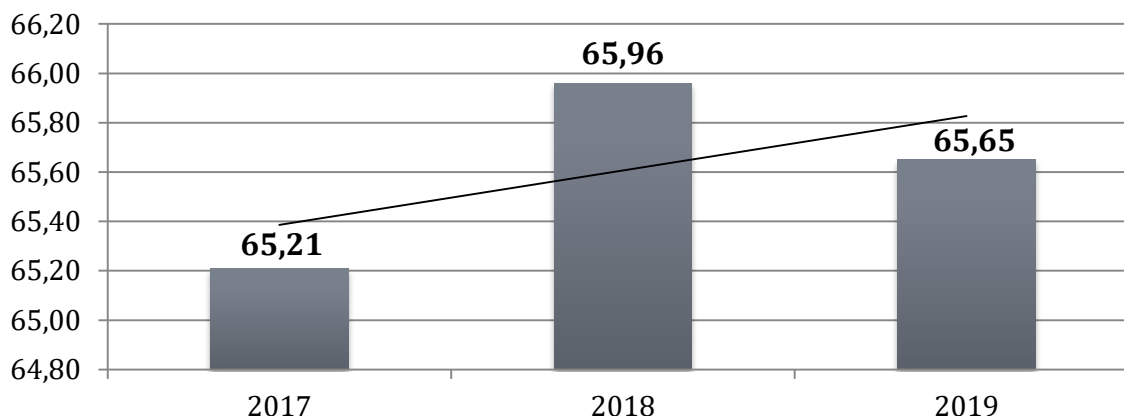
Tabela 7. Liczba dzieci w gminnych placówkach edukacyjnych, stan na dn. 30.09.2020 r.

Placówka	Punkt/Oddział Przedszkolny	Szkoła Podstawowa	Razem
Szkoła Podstawowa w Bieniowie	35	113	148
Szkoła Podstawowa w Grabiku	114	147	261
Szkoła Podstawowa w Lubanicach	23	75	98
Szkoła Podstawowa w Mirostowicach Dolnych	44	144	188
Szkoła Podstawowa w Olbrachtowie	55	133	188
Szkoła Podstawowa w Sieniawie Żarskiej	25	61	86
Szkoła Podstawowa w Żłotniku	21	120	141
razem	317	793	1 110

Źródło: Raport o stanie Gminy Żary za 2020 rok

Współczynnik *skolaryzacji netto*, definiowany jest jako relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się na danym poziomie kształcenia do liczby ludności w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania. W 2019 roku wskaźnik ten kształtował się na poziomie 65,65%, co oznacza, że w stosunku do poprzedniego roku uległ zmniejszeniu.

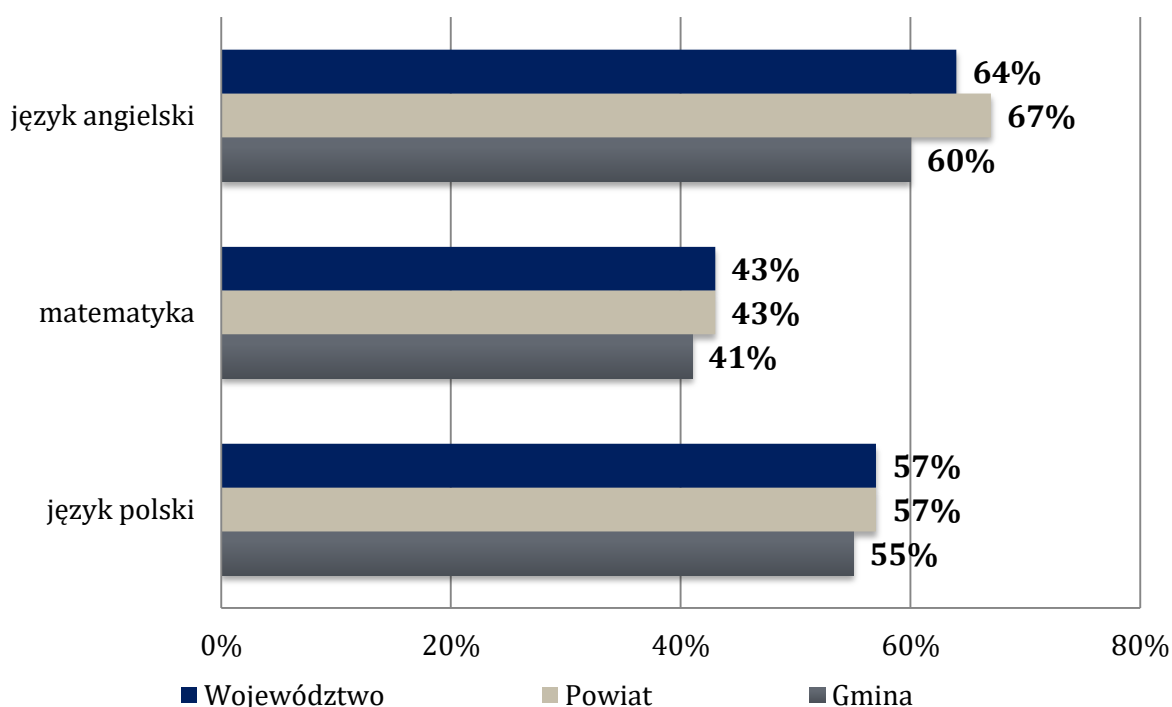
Wykres 7. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkolnictwa podstawowego na terenie Gminy Żary w latach 2017-2019 (w procentach)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

Na poniższym wykresie przedstawione zostały *wyniki egzaminu ósmoklasisty* uczniów z Gminy Żary, w porównaniu do wyników uczniów z całego powiatu i województwa. Z zebranych danych wynika, że uczniowie z Gminy uzyskali niższe wyniki ze wszystkich przedmiotów w porównaniu do ósmoklasistów z powiatu żarskiego i województwa lubuskiego. Najmniejszą liczbę punktów uzyskali z części matematycznej, zaś największą z języka angielskiego.

Wykres 8. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku uczniów z terenu Gminy Żary, powiatu żarskiego i województwa lubuskiego

Źródło: <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>

Finansowanie działań oświatowych odbywa się na podstawie przyznawanych subwencji. Subwencja oświatowa jest ustalana na finansowanie zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, o których mowa w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2021 r. poz. 4 z późn.zm.) z wyłączeniem zadań związanych z dowozem uczniów oraz zadań związanych z prowadzeniem przedszkoli ogólnodostępnych i oddziałów ogólnodostępnych w przedszkolach z oddziałami integracyjnymi oraz zadań związanych z prowadzeniem innych form wychowania przedszkolnego. Wielkość części oświatowej subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala corocznie ustawa

budżetowa. Przepisy gwarantują minimalną wysokość tej kwoty. Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego kwotę przeznaczoną na część oświatową subwencji ogólnej dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego ustala się w wysokości łącznej kwoty części oświatowej subwencji ogólnej, nie mniejszej niż przyjęta w ustawie budżetowej w roku bazowym, skorygowanej o kwotę innych wydatków z tytułu zmiany realizowanych zadań oświatowych. Kwota części oświatowej subwencji ogólnej jest rozdzielana pomiędzy poszczególne jednostki samorządu terytorialnego na podstawie algorytmu, określanego corocznie w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego⁸.

Co roku na oświatę i wychowanie przeznaczona zostaje znaczna część wydatków Gminy. W 2020 roku wynosiły one 14 587 400,45 zł i były one wyższe o 15% w porównaniu do 2018 roku, a jednocześnie niższe o 10% w odniesieniu do 2019 roku. W omawianym roku powiat żarski wydatkował na ten cel 135 701 629,17 zł, a województwo lubuskie 1 718 986 773,29 zł.

Tabela 8. Wydatki na oświatę i wychowanie poniesione przez Gminę, powiat i województwo w latach 2018-2020

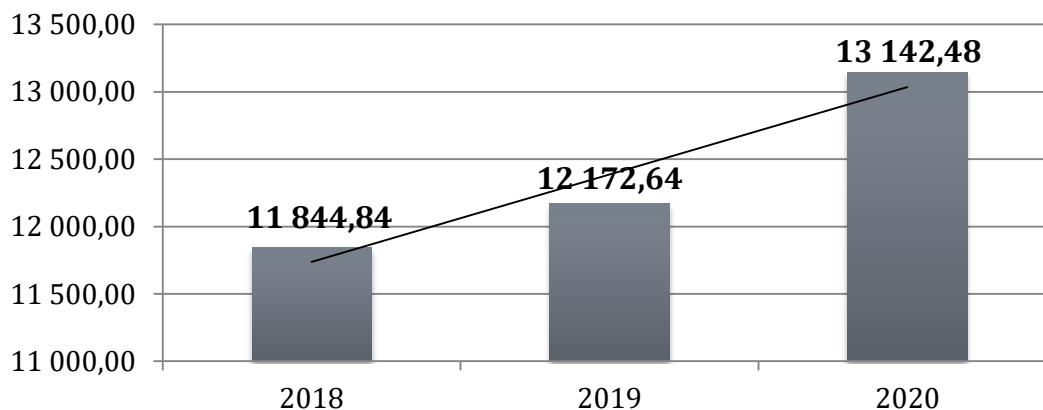
wyszczególnienie	2018 rok	2019 rok	2020 rok
Gmina Żary	12 721 736,49 zł	16 212 636,05 zł	14 587 400,45 zł
powiat żarski	124 669 638,95 zł	131 886 692,66 zł	135 701 629,17 zł
województwo lubuskie	1 559 666 402,07 zł	1 656 202 969,30 zł	1 718 986 773,29 zł

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

⁸ <http://sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/BASLeksykon.xsp?id=06F226039DB0C772C1257A80003297FE&litera=C>

Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 ucznia na przestrzeni trzech ostatnich lat wynosiły kolejno w 2018 roku – 11 844,84 zł, w 2019 roku – 12 172,64 zł, a w 2020 roku – 13 142,48 zł.

Wykres 9. Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 ucznia w latach 2018-2020 (w złotych)

Źródło: Raport o stanie Gminy Żary za 2020 rok

Usługami z zakresu obsługi ekonomiczno-administracyjnej oraz finansowo-księgowej szkół realizuje *Centrum Usług Wspólnych Gminy Żary*.

5. Kultura, sport i rekreacja

Edukacja kulturalna wśród mieszkańców polega na ich współudziale w różnorodnych przedsięwzięciach kulturalnych inicjowanych przez Gminną Bibliotekę Publiczną, 23 świetlice wiejskie, obiekt „Centrum Spotkań Mieszkańców” oraz liczne obiekty rekreacyjne, w których odbywają się cyklicznie lub okolicznościowo różnotematyczne wydarzenia kulturalne i rekreacyjne, mające niebagatelny wpływ na integrację społeczności lokalnej Gminy Żary. Uczestnictwo mieszkańców w kulturze odbywa się także poprzez organizowane warsztaty grupowe oraz indywidualne, które rozbudzają ich pasję, uzdolnienia i zainteresowania.

Wśród wydarzeń kulturalnych i rekreacyjnych adresowanych do mieszkańców, organizowanych na terenie Gminy Żary w 2020 roku wymienić należy m.in.:

- ❖ Dzień Rodziny, Dzień Matki, Dzień Dziecka, Dzień Seniora, Dzień Babci i Dziadka;
- ❖ Festyn Rodzinny;
- ❖ Gminną Biesiadę Śpiewacza;
- ❖ Piknik Pieczonego Ziemniaka;
- ❖ Dożynki Gminne;
- ❖ Dożynki Wiejskie;
- ❖ Festyny wiejskie, Festyn Św. Krzysztofa, Festyn „Wspólne śpiewanie”;
- ❖ zabawy okolicznościowe;
- ❖ Święto Lasu i Ochrony Klimatu.

Szczegółową rolę w realizowaniu działalności kulturalnej na terenie Gminy Żary posiada *Gminna Biblioteka Publiczna* z siedzibą w Bieniowie wraz z 10 filiami w miejscowościach: Drożków, Grabik, Kadłubia, Lubanice, Łaz, Mirostowice Dolne, Mirostowice Górne, Olbrachtów, Sieniawa Żarska, Złotnik oraz 2 punktami bibliotecznymi w Lubomyślu i Siodle. Wśród jej zadań należy wyszczególnić: gromadzenie, opracowywanie materiałów bibliotecznych, ze szczególnym uwzględnieniem materiałów dotyczących własnego regionu, udostępnianie zbiorów bibliotecznych na miejscu, wypożyczanie do domu oraz prowadzenie wypożyczeń międzybibliotecznych, prowadzenie działalności informacyjno-bibliograficznej, popularyzacja książki i czytelnictwa, współdziałanie z bibliotekami innych sieci, instytucjami upowszechniania kultury, organizacjami i towarzystwami w rozwijaniu

i zaspokajaniu potrzeb oświatowych i kulturalnych społeczeństwa, doskonalenie form i metod pracy bibliotecznej.

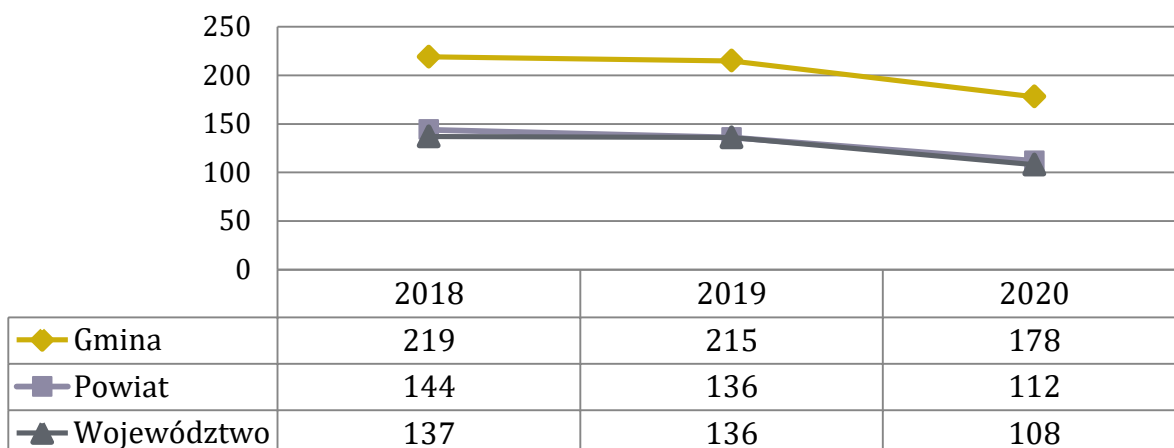
W 2020 roku stan księgozbioru wynosił 58 575 pozycji. Liczba zbiorów bibliotecznych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców wynosiła 4 839.

W omawianym roku GBP wraz z filiami zorganizowała 21 imprez, wśród których wyróżnić należy:

- ❖ spotkania cykliczne „Z legendą po regionie”,
- ❖ zajęcia z języka niemieckiego i obsługi komputerów dla seniorów, a także zajęcia podczas ferii i wakacji zarówno dla dzieci i młodzieży jak i osób starszych,
- ❖ dyskusyjne kluby książki,
- ❖ „Kreatywne piątki”,
- ❖ spotkania autorskie,
- ❖ „Dzień Babci i Dziadka”,
- ❖ „Gala Czytelnika Roku”,
- ❖ „Ogólnopolski Dzień Głośnego Czytania”,
- ❖ liczne konkursy,
- ❖ projekt „Rozmowy przy wspólnym stole”,
- ❖ ogólnopolska akcja „Mała książka – Wielki człowiek”.

Kolejny wykres prezentuje liczbę czytelników bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego w latach 2018-2020. Na podstawie danych statystycznych widzimy, że wskaźnik ten przyjmował w 2020 roku wyższe wartości niż w całym powiecie i województwie. Jednocześnie na poziomie gminnym, powiatowym i ogólnopolskim zaobserwować można trend spadkowy w zakresie liczby czytelników na 1000 ludności.

Wykres 10. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim w latach 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Gmina posiada rozbudowaną bazę sportowo-rekreacyjną. Na jej terenie funkcjonuje 13 pełnowymiarowych boisk piłkarskich, 6 boisk wielofunkcyjnych zlokalizowanych przy szkołach, 9 boisk do plażowej piłki siatkowej, kompleks sportowy „Orlik” w Mirostowicach Dolnych oraz 1 obiekt lekkoatletyczny w miejscowości Grabik. Ponadto Gmina Żary posiada 23 siłownie zewnętrzne, 21 placów zabaw oraz liczne altany rekreacyjne. Wymienione obiekty stanowią doskonałą bazę służącą rozwojowi kultury fizycznej mieszkańców. Dodatkowo na Gminy funkcjonują szkolne oraz ludowe kluby sportowe.

Wśród cyklicznych wydarzeń sportowych organizowanych w Gminie Żary wyróżnić można:

- ❖ Dzień Sportu,
- ❖ Puchar Wójta,
- ❖ ParkRun,
- ❖ Sportowo na wesoło – rodzinny piknik sportowy,
- ❖ Rajd rowerowy szlakiem ks. Macieja,
- ❖ Kartofladę.

6. Opieka zdrowotna

W zakresie podstawowej opieki zdrowotnej dla mieszkańców Gminy usługi świadczy filia NZOZ „NOVA-MED” w Olbrachtownie oraz NZOZ „TAD-MED” Podstawowa Opieka Zdrowotna filia Mirostowice Dolne. Do usług świadczonych przez NZOZ należy podstawowa opieka zdrowotna, ambulatoryjna opieka zdrowotna, diagnostyka, medycyna pracy oraz promocja zdrowia. Na terenie Gminy działalność prowadzi także 1 apteka.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Gminie Żary realizuje wiele różnorodnych programów z zakresu profilaktyki ochrony zdrowia. W 2020 roku wśród koordynowanych przez GOPS programów należy wyszczególnić:

- ❖ *„Program profilaktyki zakażeń wirusem brodawczaka ludzkiego (HPV) w Gminie Żary na lata 2018-2020”,* którego celem głównym było zmniejszenie liczby zachorowań na raka szyjki macicy poprzez wdrożenie profilaktyki polegającej na przeprowadzeniu edukacji zdrowotnej oraz szczepieniach ochronnych przeciwko wirusowi HPV. Działania edukacyjne prowadzone w programie skierowane były do 13-letnich mieszkańców Gminy obu płci oraz ich rodziców. Podczas realizacji w programie w latach 2018-2020 wzięło udział ok. 420 nastolatków oraz ok. 120 rodziców. Z akcji szczepień skorzystało 107 dziewcząt zamieszkałych na terenie Gminy. Trzyletni program został zrealizowany przez Łużyckie Centrum Medyczne w Żarach;
- ❖ *„Program polityki zdrowotnej w zakresie rehabilitacji leczniczej dla mieszkańców Gminy Żary w wieku powyżej 65 r.ż.”,* którego realizację zaplanowano na lata 2020-2022 i którego beneficjentami mogą być osoby na stałe zamieszkujące Gminę Żary powyżej 65 roku życia, posiadające skierowania na rehabilitację wydane przez lekarzy NFZ. Uczestnicy programu mogli raz w roku skorzystać ze świadczeń rehabilitacyjnych. W 2020 roku z omawianych świadczeń skorzystały 24 osoby z planowanych 100.

Z danych GUS wynika, iż w Gminie Żary w 2019 roku na 1 przychodnię przypadało aż 6 166 mieszkańców. Jest to znacznie wyższa wartość od liczby mieszkańców przypadających na 1 przychodnię w całym powiecie, która wynosiła w omawianym roku 1 961. W ramach POZ w przedmiotowym roku udzielono 0,9 porady w przeliczeniu na 1 mieszkańca, co jest dużo mniejszą wartością w stosunku do całego powiatu żarskiego (4,8).

Tabela 9. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego w 2019 roku

Lp.	wyszczególnienie	Powiat	Gmina
1	liczba osób przypadających na 1 przychodnię	1 961	6 166
2	porady podstawowej opieki zdrowotnej udzielone na 1 mieszkańca	4,8	0,9

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

7. Bezpieczeństwo publiczne

Bezpieczeństwo publiczne jest to ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego. Bezpieczeństwo publiczne umożliwia sprawne funkcjonowanie społeczeństwa. W Gminie o bezpieczeństwo i porządek dbają dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Żarach. Ochronę przeciwpożarową w Gminie zapewnia 6 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych: Bieniów, Lubanice, Marszów, Mirostowice Dolne, Sieniawa Żarska oraz Złotnik. Oddziały OSP Bieniów, Lubanice, Sieniawa Żarska i Złotnik zintegrowane są z Krajowym Systemem Ratowniczo-Gaśniczym. Liczba członków zwyczajnych gminnych jednostek OSP w 2020 roku wynosiła 233 osoby (w tym 189 mężczyzn, 44 kobiety, 7 członków honorowych oraz 41 członków wspierających). Z kolei 5 Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych w przedmiotowym roku zrzeszało 90 członków.

8. Działalność organizacji pozarządowych

Organizacje pozarządowe to wszystkie podmioty, które nie są organami lub jednostkami podległymi administracji publicznej (rządowej i samorządowej) oraz których działalność nie jest nastawiona na osiągnięcie zysku⁹. Do roli organizacji pozarządowych można zaliczyć: budowę kapitału społecznego przez tworzenie sieci powiązań międzyludzkich, mobilizację grup społecznych i jednostek do większej aktywności „obywatelskiej, politycznej, kulturalnej, artystycznej czy religijnej”¹⁰. Oprócz wspomnianych, ważną rolę omawianych instytucji jest dostawa usług nieopłacalnych z punktu widzenia sektora prywatnego oraz takich, których nie jest w stanie, z racji braku odpowiednich narzędzi, dostarczyć państwo. Zadaniem takich grup jest między innymi zapewnienie dóbr i usług w dążeniu do poprawy warunków ekologicznych, opieki zdrowotnej, przeciwdziałanie łamaniu praw człowieka, a także walka z głodem¹¹.

⁹ <https://poradnik.ngo.pl/>

¹⁰ J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy, s. 269.

¹¹ M. Yaziji, J. Doh, Organizacje pozarządowe a korporacje, s. 15.

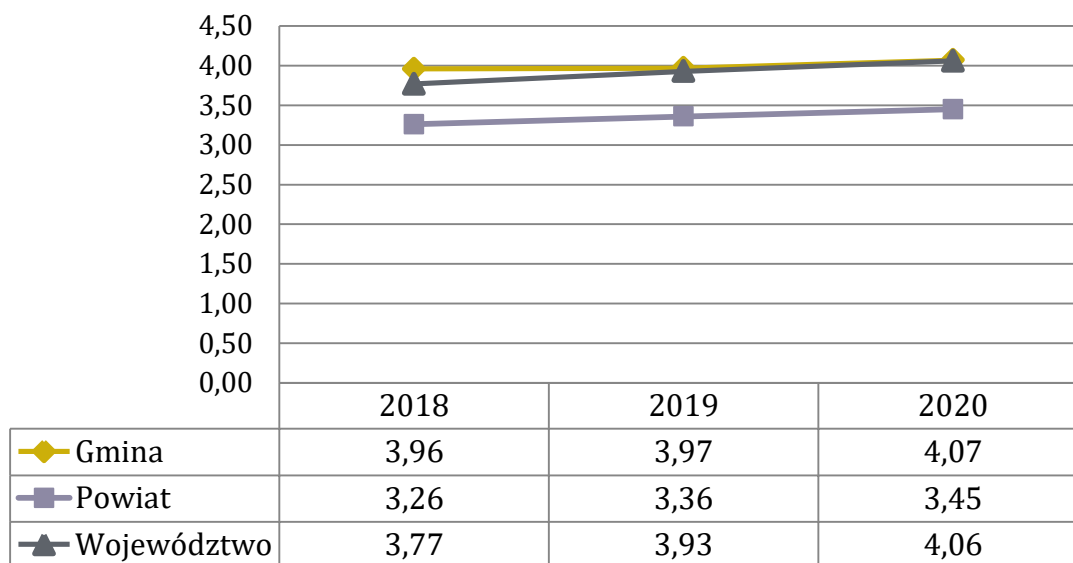
Na obszarze Gminy Żary funkcjonują *organizacje pozarządowe*, które prowadzą działalność na rzecz społeczności lokalnej oraz stanowią ważne zaplecze i potencjał do rozwiązywania problemów społecznych. Należą do nich między innymi:

- LZS DELTA Sieniawa Żarska,
- KS SPARTA Grabik,
- LZS HURAGAN Lubomyśl,
- LZS FAX Bieniów,
- LKS MIROSTOWICZANKA Mirostowice Dolne,
- Stowarzyszenie Górali Czadeckich „Dolina Nowego Słońca”,
- Stowarzyszenie Na Rzecz Rozwoju Wsi „RAZEM” w Bieniowie,
- Towarzystwo Przyjaciół Grabika,
- Stowarzyszenie Drożkowska Jutrzenka,
- Fundacja Natura Polska,
- Gminne Stowarzyszenie Zespołów Śpiewaczych „Śpiewajmy Razem”,
- Stowarzyszenie Wspierania Inicjatyw Kulturalnych „Dwukropek”,
- Fundacja Nowoczesny F-XXI,
- Stowarzyszenie „Babeczki” z Kadłubia.

Obszary, kierunki i formy realizacji wspólnych zadań i współpracy Gminy z organizacjami pozarządowymi określone zostały w *Rocznym programie współpracy Gminy Żary z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami w rozumieniu przepisów ustawy o działalności pożytku publicznego na rok 2021*, którego celem głównym jest: „budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy samorządem, a organizacjami pozarządowymi”.

Wskaźnik fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w Gminie Żary w 2020 roku wyniósł 4,07 i tym samym był wyższy od wartości, które przyjmował w 2018 i 2019 roku. W odniesieniu do danych wojewódzkich i powiatowych wskaźnik ten na przestrzeni analizowanych lat przyjmował wyższe wartości.

Wykres 11. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Gminie Żary, powiecie żarskim i województwie lubuskim na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl/>

W kontekście prawidłowości i efektywności prowadzenia działań w Gminie, niezwykle istotnym potencjałem jest kadra Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych (m.in. GOPS, jednostek oświatowych). System realizacji zadań publicznych determinuje całokształt działań rozwojowych, w szczególności planowania i realizowania inwestycji, w tym finansowanych ze środków zewnętrznych, wdrażania nowych metod zarządczych oraz obsługi klientów (mieszkańców, przedsiębiorców, inwestorów, turystów itp.). To właśnie jakość pracy administracji w ogromnej mierze narzuca tempo rozwoju wspólnoty lokalnej. Podstawą wdrożenia w życie założeń Strategii będzie partnerstwo i skonsolidowane podejście do obszarów problemowych. Skala i charakter wyzwań rozwojowych, przed jakimi stoi samorząd w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, wymagają kompleksowego ich rozwiązywania oraz działania z wykorzystaniem efektu synergii (uzyskiwanie zwielokrotnionych korzyści dzięki umiejętnemu połączeniu części składowych całości).

9. Pomoc społeczna

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Główną jednostką wykonującą zadania z zakresu pomocy społecznej na terenie Gminy Żary jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Zadania Ośrodka z zakresu ustawy o pomocy społecznej polegają w szczególności na:

1. przyznawaniu i wypłacaniu przewidzianych ustawą świadczeń;
2. pracy socjalnej;
3. prowadzeniu i rozwoju niezbędnej infrastruktury socjalnej;
4. analizie i ocenie zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenia z pomocy społecznej;
5. realizacji zadań wynikających z rozeznanych potrzeb społecznych;
6. rozwijaniu nowych form pomocy społecznej i samopomocy w ramach zidentyfikowanych potrzeb.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym z zakresu pomocy społecznej, realizowanych przez Ośrodek należą:

1. opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
2. sporządzanie oceny zasobów pomocy społecznej w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej;
3. udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
4. przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
5. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
6. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
7. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom nie

mającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;

8. przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
9. opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
10. praca socjalna;
11. organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
12. prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
13. dożywianie dzieci;
14. sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
15. kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
16. pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
17. sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
18. utworzenie i utrzymanie ośrodka, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
19. przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;
20. opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

Do zadań własnych gminy realizowanych przez „Ośrodek”, należą:

1. przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
2. przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
3. prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
4. podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
5. współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechnianie informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach.

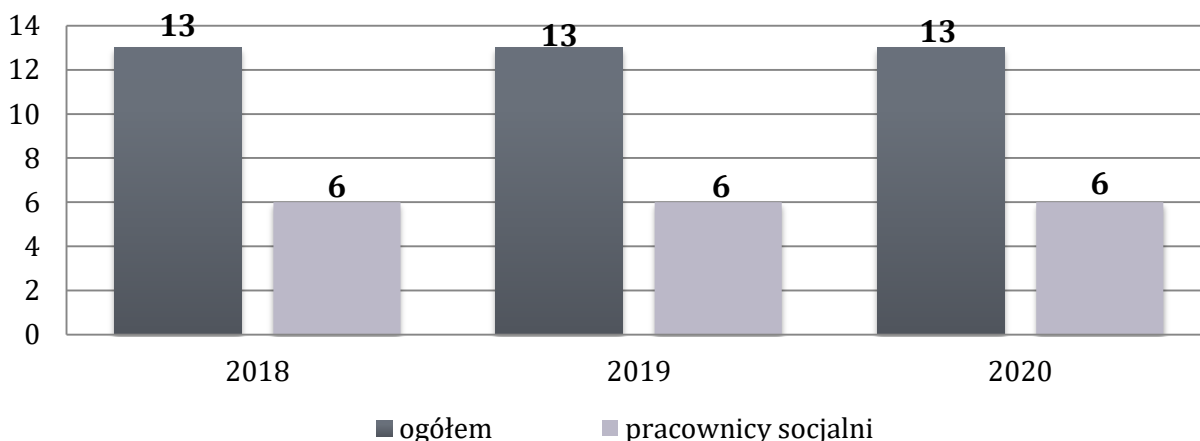
Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez Ośrodek należą:

1. organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
2. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
3. prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
4. realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
5. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom;
6. przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którzy uzyskali zgodę na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
7. wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Ośrodek realizuje zadania własne Gminy, zadania zlecone Gminie przez administrację rządową z zakresu pomocy społecznej, zadania wynikające z rozeznaczonych potrzeb Gminy, bądź z rządowych programów pomocowych na podstawie i w granicach obowiązujących aktów prawnych. GOPS realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Wykonując zadania własne gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się natomiast ustaleniami Wojewody oraz uchwałami Rady Gminy.

W 2020 roku kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach składała się z 13 pracowników, w tym 6 pracowników socjalnych. Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba osób zatrudnionych w strukturach GOPS nie uległa zmianie.

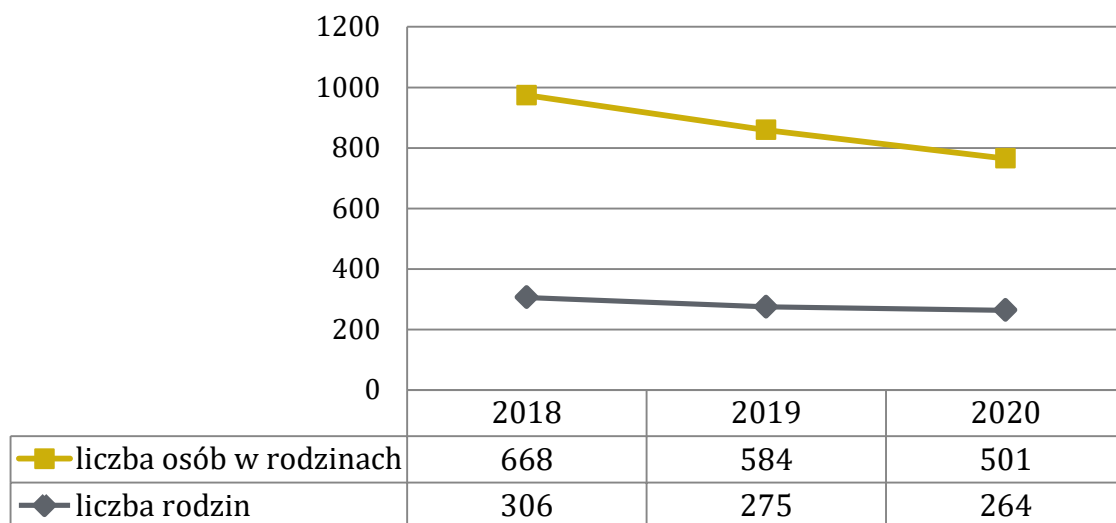
Wykres 12. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w Gminie Żary uległa zmniejszeniu. W 2020 roku z pomocy skorzystało 264 rodziny – to o 4% mniej niż w roku ubiegłym i jednocześnie o 14% mniej niż w roku 2018. W stosunku do 2018 roku zmniejszyła się również liczba osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej – z 688 osób w 2018 roku do 501 w 2020 roku. Dynamikę zmian obrazuje zastosowany liniowy rodzaj wykresu.

Wykres 13. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Żary w latach 2018-2020

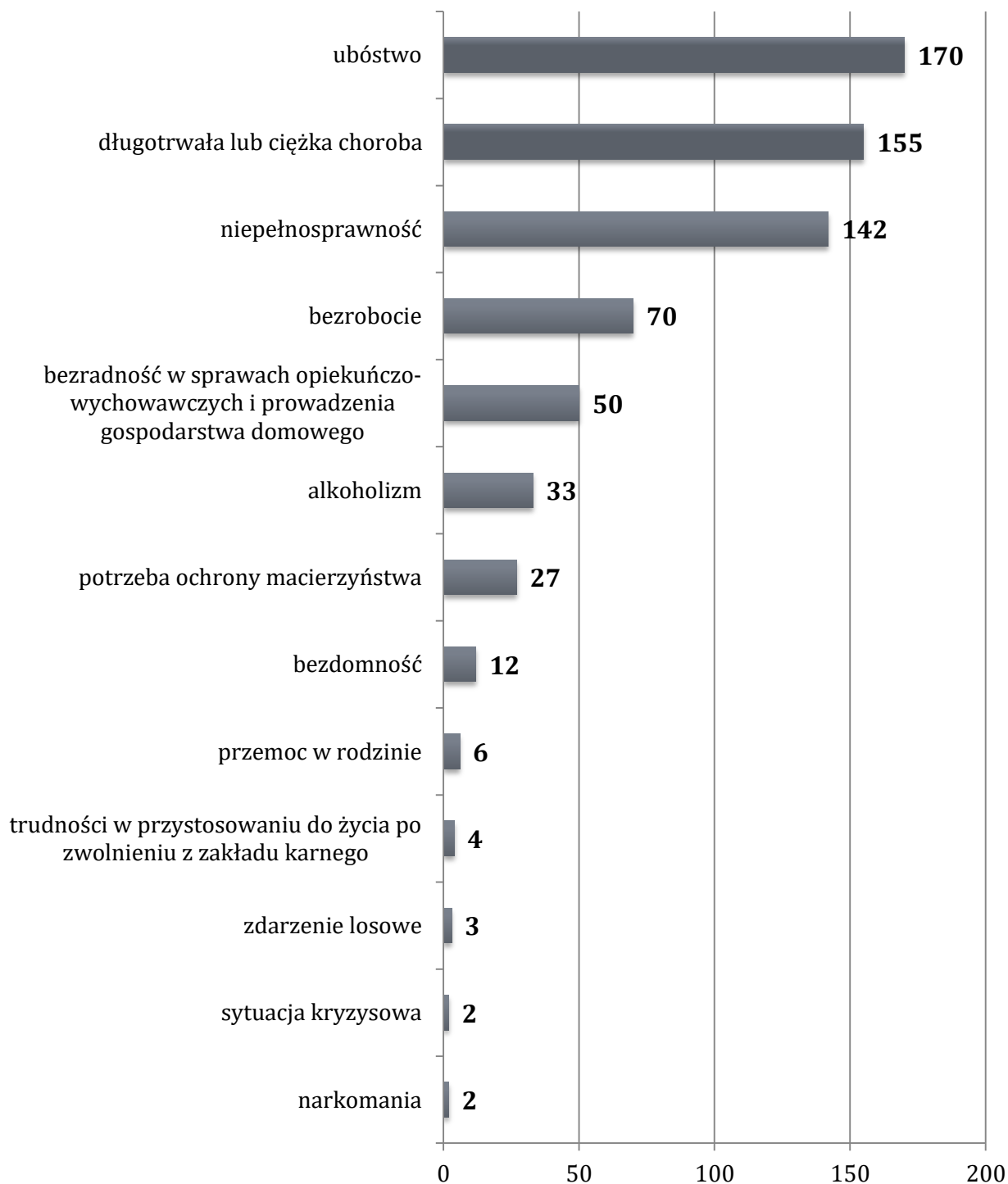

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku najczęstszym powodem przyznawania pomocy społecznej w Gminie Żary było ubóstwo – z tego powodu pomoc otrzymało 170 rodzin. Na drugim miejscu pod względem liczby rodzin, którym udzielono pomocy społecznej znalazła się długotrwała lub ciężka choroba (155 rodzin), natomiast na trzecim – niepełnosprawność (142 rodziny). Wśród powodów udzielania świadczeń charakteryzujących się znaczną ilością rodzin je otrzymujących, znajduje się także bezrobocie (70 rodzin).

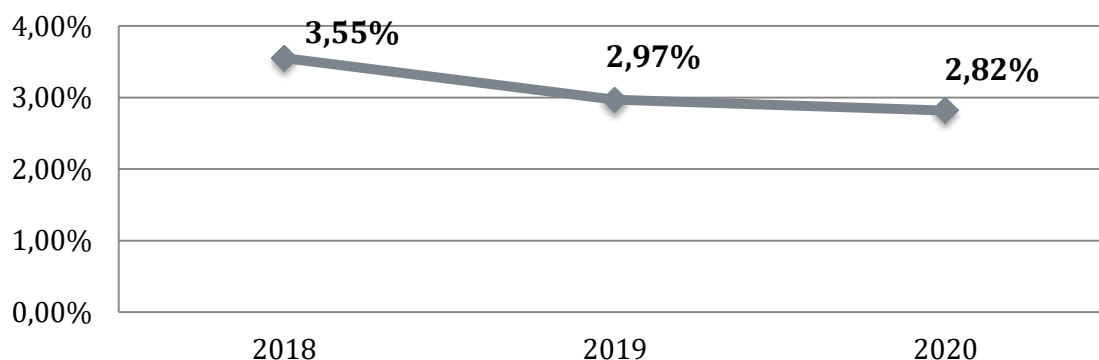
Wykres 14. Powody udzielania świadczeń w 2020 roku (liczba rodzin)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Liczba pobierających świadczenia pomocy społecznej na 1 000 mieszkańców określana jest jako *wskaźnik deprywacji lokalnej*. Na przestrzeni lat 2018-2020 wartość tego wskaźnika uległa zmniejszeniu. W 2020 roku wyniosła 2,82%, w 2019 roku – 2,97%, natomiast w 2018 roku – 3,55%. Dane w tym zakresie zaprezentowane zostały na poniższym wykresie.

Wykres 15. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku świadczenia pieniężne zostały udzielone 240 mieszkańcom Gminy Żary, natomiast świadczenie niepieniężne – 137. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba osób, które otrzymały świadczenie niepieniężne zmniejszyła się, natomiast liczba mieszkańców Gminy otrzymujących świadczenia pieniężne ulegała wahaniom. Dane statystyczne w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 10. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2018-2020

Lp.	płeć	2018	2019	2020
1	świadczenie pieniężne	252	222	240
2	świadczenie niepieniężne	214	170	137

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej to te, które w ciągu ostatnich 3 lat (36 miesięcy) były zarejestrowane w systemie świadczeń pomocy społecznej przez co najmniej 18 miesięcy. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, liczba osób długotrwale pobierających świadczenie zmniejszyła się z 258 w 2018 roku do 220 w 2019 roku oraz do 193 w 2020 roku. Oznacza to spadek kolejno o 15% i 25%. Różnice w zakresie płci osób długotrwale pobierających świadczenie w 2020 roku są widoczne – mężczyźni stanowili 55% ogółu, a kobiety 45%.

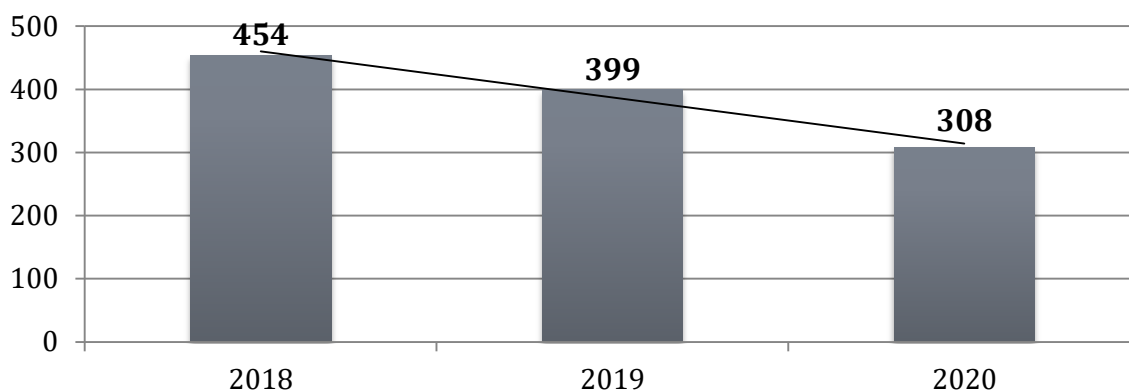
Tabela 11. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2018-2020

Lp.	płeć	2018	2019	2020
1	kobiety	121	96	87
2	mężczyźni	137	124	106
3	ogółem	258	220	193

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Poniżej przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe w okresie ostatnich trzech lat. W 2020 roku zrealizowano je z 308 rodzinami, w 2019 roku – z 399, a w 2018 roku – z 454. Na przestrzeni omawianych lat liczba rodzin uległa zmniejszeniu. Dynamikę zmian obrazuje naniesiona linia trendu.

Wykres 16. Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

10. Zasoby instytucjonalne w zakresie rozwiązywania problemów społecznych

Poniżej przedstawione zostały *zasoby instytucjonalne* w zakresie rozwiązywania problemów społecznych funkcjonujące na terenie Gminy Żary. Należą do nich:

- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie,
- jednostki oświatowe,
- dzielnicowi Komendy Powiatowej Policji w Żarach,
- Centrum Spotkań Mieszkańców i świetlice wiejskie,
- świetlica środowiskowa w Bieniowie,
- Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami,
- organizacje pozarządowe, kościoły oraz inne podmioty, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (NGO).

III. Diagnoza sytuacji społecznej w Gminie Żary

Na podstawie danych empirycznych przekazanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach, danych Głównego Urzędu Statystycznego, Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Policji, do każdego z obszarów wymienionych we wprowadzeniu do Strategii przeprowadzono analizy diagnostyczne (diagnoza sytuacji społecznej), w skład których wchodzi charakterystyka i skala problemu oraz podejmowane działania interwencyjne. Wyznaczono także główne obszary problemowe i przedstawiono analizę SWOT¹².

1. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych to zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do ich wypełniania. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Wsparcie rodziny polega w szczególności na:

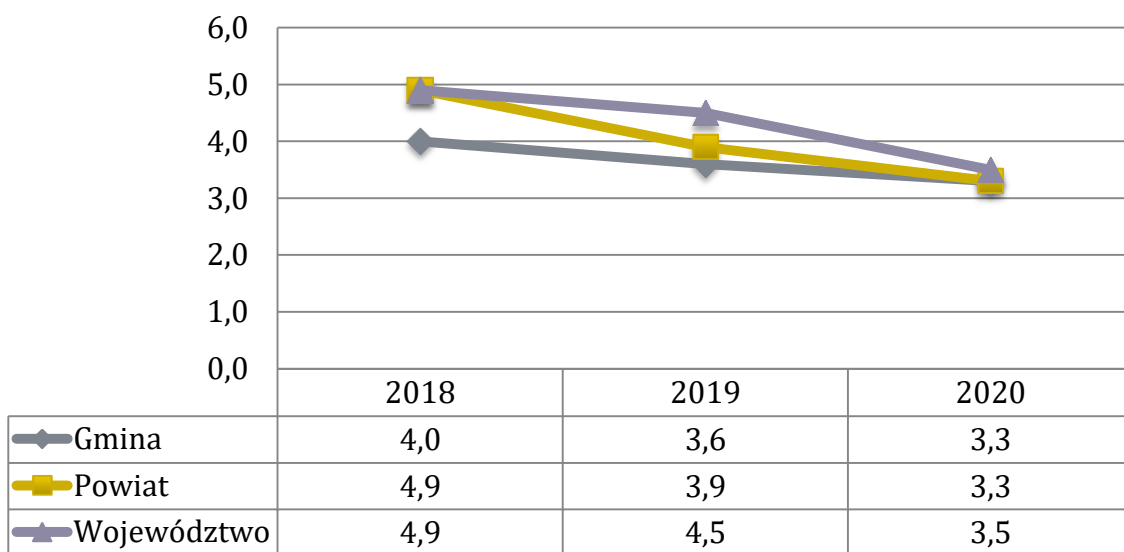
1. wzmocnieniu roli i funkcji rodziny,
2. rozwijaniu umiejętności opiekuńczo-wychowawczych rodziny,
3. podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowania rodziny,
4. pomocy w integracji rodziny,

¹² Analiza SWOT wskazuje czynniki mające wpływ na możliwości interwencji, w podziale na mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia. Mocne i słabe strony to czynniki wewnętrzne (GMK), takie na które mamy wpływ i takie które odnoszą się do teraźniejszości; szanse i zagrożenia to czynniki zewnętrzne (województwo, kraj, Europa), takie na które mamy niewielki wpływ i takie które mogą odnosić się do przyszłości.

5. przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny,
6. dążeniu do reintegracji rodziny,
7. pracy z rodziną,
8. pomocy w opiece i wychowaniu dziecka.

Analiza obszaru jakim jest wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej została rozpoczęta od przedstawienia wskaźnika dotyczącego małżeństw mieszkańców Gminy Żary, w porównaniu do wartości w całym województwie lubuskim oraz powiecie żarskim. W 2020 roku na terenie Gminy wskaźnik małżeństw kształtował się na takim samym poziomie jak w powiecie, przyjmując jednocześnie niższą wartość w porównaniu do całego województwa (różnica 0,2 pp.). Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba małżeństwa zawartych na 1000 ludności na terenie Gminy, powiatu i województwa uległa zmniejszeniu.

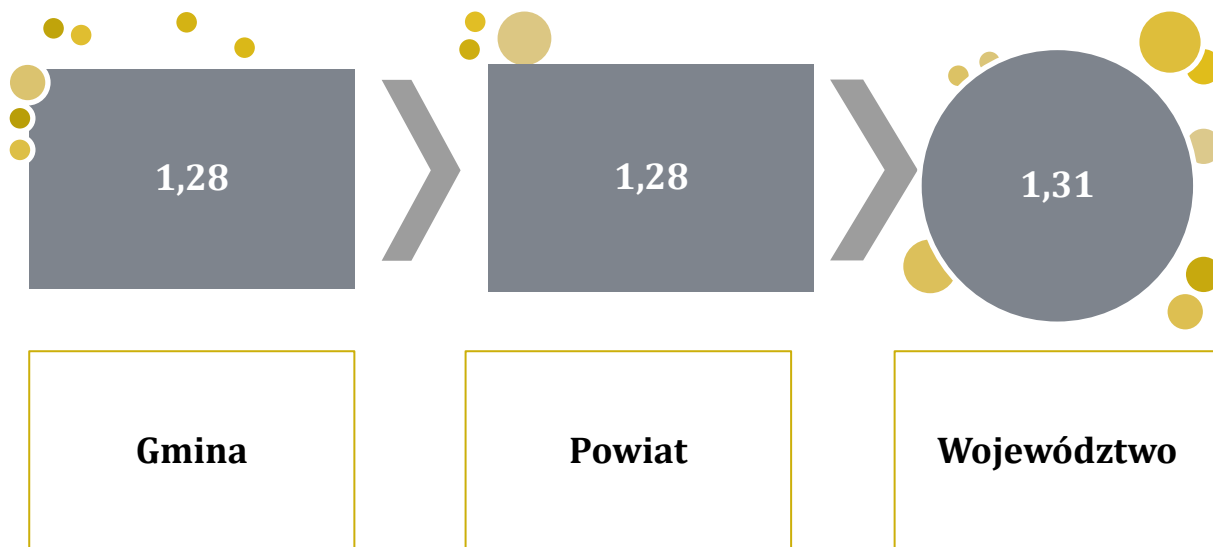
Wykres 17. Liczba małżeństw na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego w latach 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Współczynnik dzietności określający przeciętną liczbę dzieci, które urodziłaby kobieta w ciągu całego okresu rozrodczego (15–49 lat), przy założeniu, że w poszczególnych fazach tego okresu rodziłaby z intensywnością obserwowaną wśród kobiet w badanym roku, wyniósł w Gminie Żary 1,28. Oznacza to, że współczynnik ten w 2019 roku przyjął taką samą wartość jak w powiecie żarskim, a tym samym niższą niż w województwie lubuskim. Przyjmuje się, że aby zapewniona była prosta zastępowalność pokoleń, omawiany współczynnik powinien przyjmować wartość między 2,10, a 2,15.

Rysunek 3. Współczynnik dzietności w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim (stan na koniec 2019 roku)

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Wszystkie jednostki pomocowe działające na terenie Gminy w określony sposób zajmują się wspieraniem rodziny w różnych obszarach jej funkcjonowania, a ich integralne, holistyczne oddziaływania pozwalają uzyskać zamierzone efekty i wprowadzić istotne zmiany w zakresie funkcjonowania instytucji rodziny. Główną jednostką organizacyjną zajmującą się szeroko rozumianym wspieraniem rodziny jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, który służy pomocą rodzinom z Gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, prowadzi działania zmierzające do zaspokojenia niezbędnych ich potrzeb i umożliwiające życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. W dalszej części dokumentu przedstawione zostały dane dotyczące liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia instytucji zajmujących się wspieraniem rodziny oraz podejmowane przez te instytucje działania.

W 2020 roku przyznanych zostało łącznie 1 561 świadczeń rodzinom posiadającym jedno dziecko, 3 934 świadczenia rodzinom z dwójką dzieci, 2 400 świadczeń rodzinom z trójką dzieci oraz 4 073 świadczenia rodzinom z czwórką lub większą liczbą dzieci. Szczegółowe dane w zakresie liczby przyznanych świadczeń niepieniężnych oraz pieniężnych przedstawia kolejna tabela.

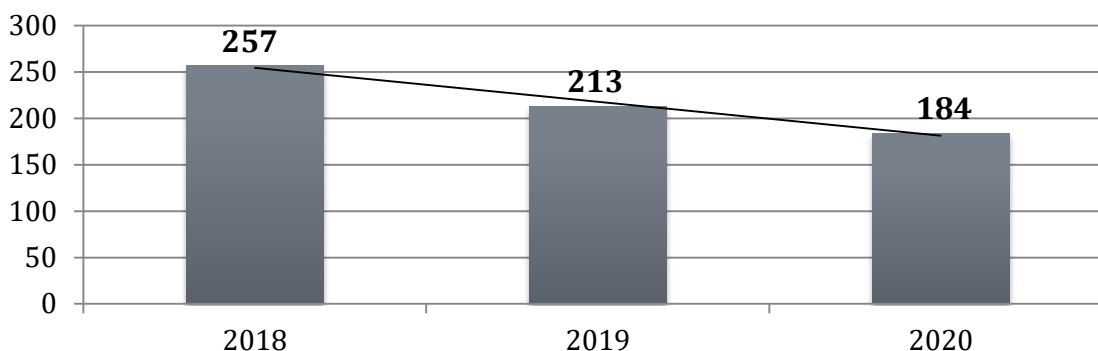
Tabela 12. Rodzaje świadczeń, z których korzystały poszczególne typy rodzin z dziećmi w 2020 roku

Lp.	liczba dzieci	ogółem	świadczenia pieniężne	świadczenia niepieniężne
1	jedno dziecko	1 561	164	1 397
2	dwoje dzieci	3 934	208	3 726
3	troje dzieci	2 400	66	2 334
4	czworo i więcej dzieci	4 073	91	3 982

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Na kolejnym wykresie zaprezentowana została średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2018-2020. Możemy zauważyć, że ze świadczeń tych w 2020 roku skorzystały średnio 184 rodziny, czyli o 14% rodzin mniej niż w roku 2019 oraz o 28% mniej niż w roku 2018. W latach 2018-2020 dostrzegalny jest zatem spadek średniomiesięcznej liczby rodzin korzystających z tego typu świadczeń.

Wykres 18. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Dodatkowym świadczeniem wspierającym rodzinę jest „świadczenie wychowawcze 500+”. Program Rodzina 500+ został wprowadzony ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci i funkcjonuje od 1 kwietnia 2016 roku. Świadczenie wychowawcze przysługuje rodzicom bądź opiekunom dziecka do dnia ukończenia przez nie 18. roku życia w wysokości 500 zł miesięcznie. Celem świadczenia wychowawczego jest częściowe pokrycie wydatków związanych z wychowywaniem dziecka, w tym z opieką nad nim i zaspokojeniem jego potrzeb życiowych. Szczegółowe zestawienie liczby rodzin i świadczeń w latach 2018-2020 prezentuje kolejna tabela.

W 2018 roku ze świadczenia wychowawczego 500+ korzystały 894 rodziny na łączną kwotę 6 720 807,00 zł, w 2019 roku – 1 352 rodziny, a wydatkowano na ten cel 9 508 395,00 zł, natomiast w 2020 roku – 1 353 rodziny, na co przeznaczono 12 720 146,13 zł. W stosunku do 2018 roku nastąpił znaczny wzrost liczby rodzin, pobierających to świadczenie.

Tabela 13. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba rodzin	894	1 352	1 353
2	liczba dzieci	2 501	2 124	2 205
3	kwota świadczeń (w złotych)	6 720 807,00	9 508 395,00	12 720 146,13

Źródło: Sprawozdanie merytoryczne z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach za 2018, 2019 i 2020 rok

Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 roku w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry start”, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej otrzymał do realizacji nowe zadanie z dniem 01.07.2018 roku. Było nim ustalenie prawa i wypłata świadczeń „Dobry start”, które przysługuje w związku z rozpoczęciem roku szkolnego dzieciom lub osobom uczącym się do 20 roku życia oraz dzieciom lub osobom uczącym się do 24 roku życia – w przypadku dzieci lub osób uczących i legitymujących się orzeczeniem o niepełnosprawności. W 2020 roku w ramach programu „Dobry start” wypłacono 1 112 świadczeń, czyli o 0,5% więcej niż w 2018 i 2019 roku. Szczegółowe dane w tym zakresie prezentuje zamieszczona poniżej tabela.

Tabela 14. Liczba wypłaconych świadczeń w ramach programu „Dobry start” oraz środki przeznaczone na jego realizację w latach 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba wypłaconych świadczeń	1 107	1 107	1 112
2	wydatkowana kwota (w złotych)	480 000,00	479 700,00	474 300,00

Źródło: Sprawozdanie merytoryczne z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach za 2018, 2019 i 2020 rok

W przypadku samotnego wychowywania dzieci, gdy jeden z rodziców uchylił się od płacenia alimentów na rzecz dzieci, obowiązek ten jest realizowany z *funduszu alimentacyjnego*. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego ulegała nieznacznym wahaniom, podobnie jak kwota wypłacanych świadczeń.

Wykres 19. Liczba wydanych świadczeń alimentacyjnych na przestrzeni lat 2018-2020

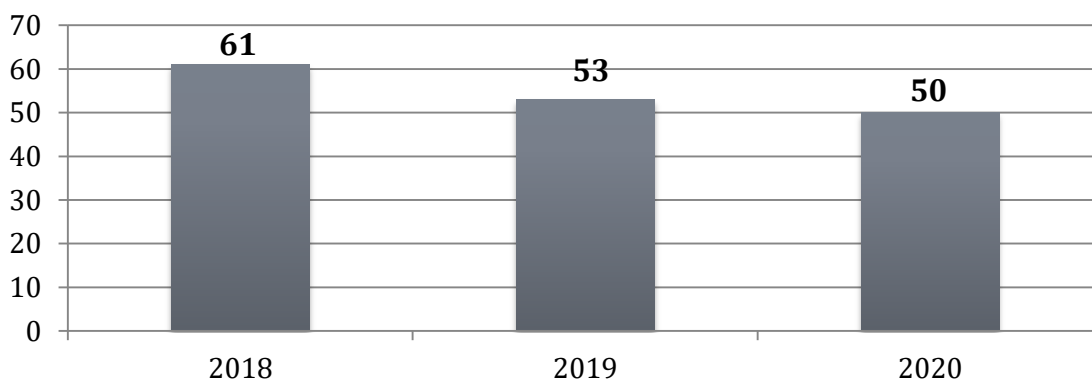
wyszczególnienie	2018	2019	2020
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia alimentacyjnego	36	30	32
Kwota świadczeń z funduszu alimentacyjnego (w złotych)	225 610,00	198 800,00	213 120,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

W 2020 roku bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na **piątym** miejscu pod względem liczby rodzin je otrzymujących.

Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba rodzin, którym udzielona została pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych uległa zmniejszeniu. W 2020 roku z omawianego powodu pomoc otrzymało 50 rodzin, z których 30 stanowiły rodziny niepełne.

Wykres 20. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018-2020

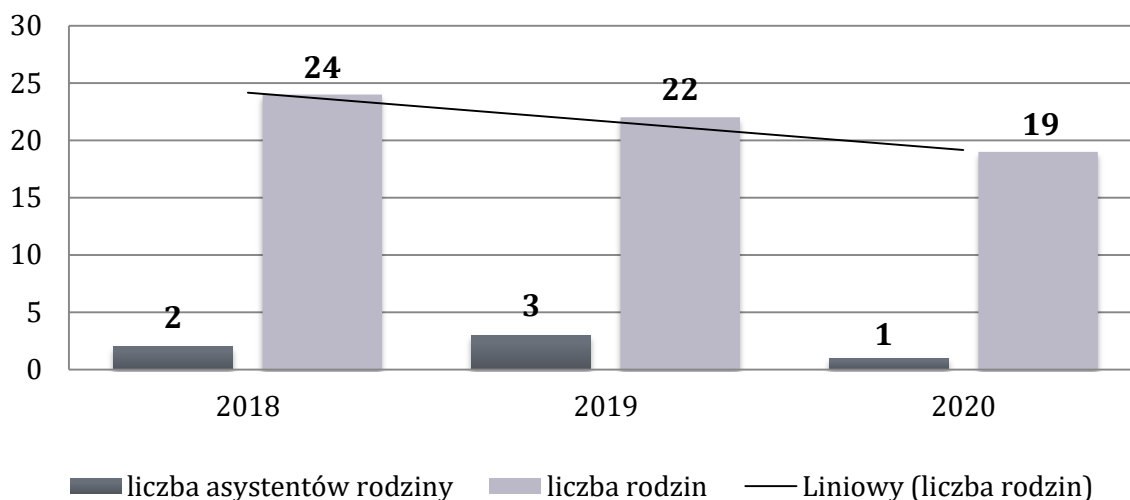

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach realizuje zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku. Kładzie ona nacisk na pracę z rodziną celem niedopuszczenia do odebrania dziecka. W związku z tym wprowadzona została instytucja asystenta rodziny, którego zadaniem jest poprawa całościowego funkcjonowania rodziny oraz udzielanie jej pomocy w wielu obszarach: socjalnym, psychologicznym, wychowawczym, czy też ekonomicznym.

W 2020 roku w GOPS w Żarach zatrudniony był jeden asystent rodziny. W omawianym roku w ramach realizacji ustawowego zadania prowadził on pracę w 19 rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. Na przestrzeni ostatnich lat liczba zatrudnionych asystentów rodziny ulegała wahaniom, natomiast liczba rodzin objętych jego wsparciem zmniejszyła się.

Wykres 21. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

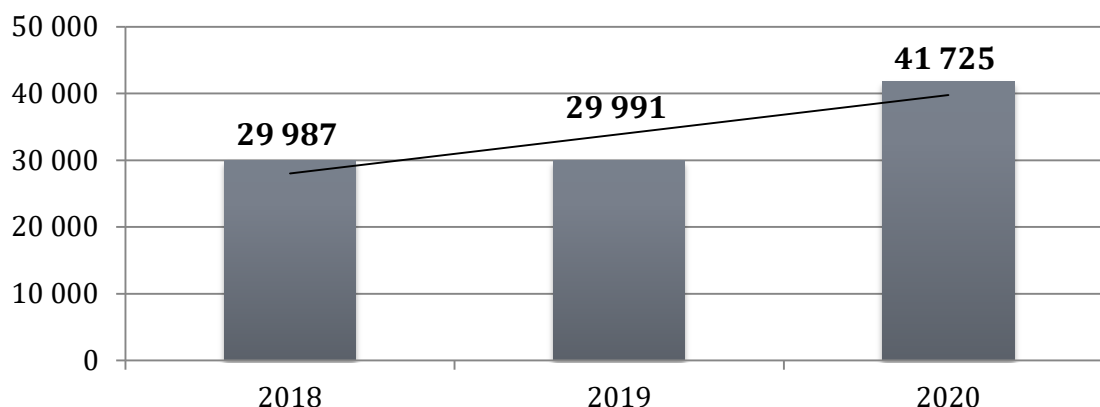
Rodziny z Gminy Żary korzystają także z *Karty Dużej Rodziny*, przysługującej rodzinom z przynajmniej trójką dzieci, niezależnie od uzyskiwanego dochodu. Karta oferuje system zniżek oraz dodatkowych uprawnień. Jej posiadacze mają możliwość korzystania z katalogu oferty kulturalnej, rekreacyjnej i transportowej na terenie całego kraju. W 2020 roku mieszkańcom Gminy wydano **208** Kart Dużej Rodziny, w 2019 roku – 185, a w 2018 roku – 100. Na przestrzeni trzech ostatnich lat liczba wydanych Kart uległa wzrostowi.

W omawianym roku w Gminie Żary nie było *rodzin wspierających*, to znaczy takich, które mają za zadanie pomóc rodzinie w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych (zakres działania obejmuje udzielanie wskazówek dotyczących sprawowania opieki i wychowania dzieci, kształtowania i wypełniania podstawowych ról społecznych, organizacji czasu rodziny, pomocy w nauce, racjonalnego prowadzenia budżetu domowego oraz prowadzenia gospodarstwa domowego).

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w omawianym roku poniósł wydatki związane z odpłatnością za pobyt dzieci w rodzinach zastępczych na łączną kwotę 41 725 zł. Możemy zauważyć, że kwota przekazana na pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2018-2020 uległa wzrostowi.

Wykres 22. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2018-2020 (w złotych)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Poniższa tabela prezentuje wydatki Gminy Żary związane ze wspieraniem rodziny. W 2020 roku wynosiły one 18 197 672,45 zł i stanowiły aż 30% wszystkich wydatków poniesionych przez Gminę w omawianym roku. Na przestrzeni trzech ostatnich lat odnotowano wzrost udziału wydatków w zakresie pomocy społecznej.

Tabela 15. Finanse publiczne Gminy Żary wydatkowane na pomoc społeczną na przestrzeni lat 2018-2020

wyszczególnienie	2018	2019	2020
Finanse publiczne przeznaczone na pomoc społeczną (w złotych)	11 859 221,74	14 822 915,02	18 197 672,45
Udział wydatków na pomoc społeczną w ogólnych wydatkowanych finansach Gminy (w procentach)	24%	26%	30%

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W 2020 roku Ośrodek realizował projekt pn. „*Wdrożenie usprawnień organizacyjnych w GOPS w Żarach*”, którego celem było wprowadzenie usprawnień organizacyjnych w Ośrodku, tj. oddzielenie pracy socjalnej od wydawania świadczeń finansowych realizowanych w GOPS, co znacznie zwiększyło efektywność działania omawianego podmiotu.

Organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży zajmują się 23 świetlice wiejskie oraz świetlica środowiskowa.

W ramach wspierania rodziny Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z innymi instytucjami takimi jak: jednostki oświatowe, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Zespół Interdyscyplinarny, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, organizacje pozarządowe oraz placówki ochrony zdrowia.

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

**OBSZARY
PROBLEMOWE**

- niewydolność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych wynikająca z niskich kompetencji rodzicielskich oraz samotnego rodzicielstwa;
- niski współczynnik dzietności;
- zaniedbania wychowawcze dzieci i młodzieży oraz rozpad więzi rodzinnych;
- znaczny wzrost odpłatności GOPS za pobyt dzieci w pieczy zastępczej.

1. Wsparcie osób z niepełnosprawnością

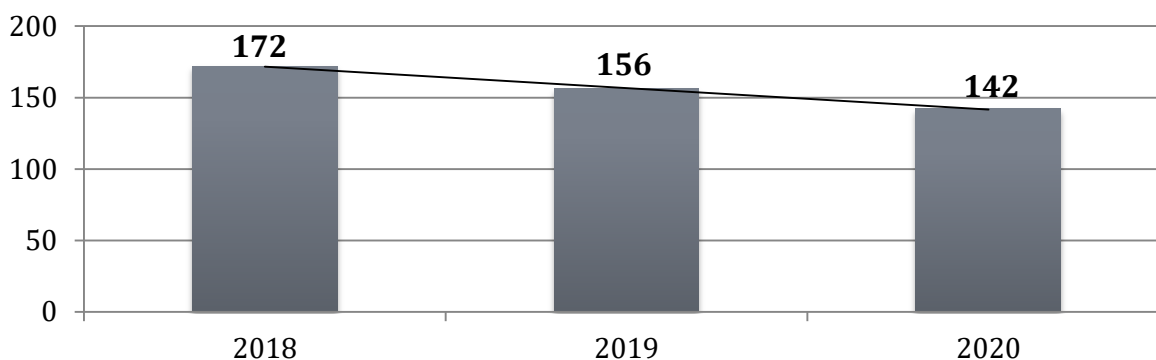
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Dla potrzeb Strategii wykorzystano elementy definicji osoby z niepełnosprawnością z ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych i przyjęto, że: *osoby niepełnosprawne to osoby, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnienie ról społecznych, a w szczególności do wykonywania pracy zawodowej*. Niepełnosprawność można rozpatrywać według różnych kryteriów: rodzaju niepełnosprawności, okresu życia, w którym ona wystąpiła oraz stopnia niepełnosprawności. Wartym podkreślenia jest fakt, że osoby z niepełnosprawnością tworzą bardzo niejednorodną grupę, w związku z czym działania na ich rzecz powinny być adresowane z uwzględnieniem specyfiki występujących schorzeń i dysfunkcji.

W 2020 roku niepełnosprawność jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowała się na **trzecim** miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia.

W 2020 roku ogólna liczba rodzin korzystających ze wsparcia z powodu niepełnosprawności kształtowała się na poziomie 142. Z prezentowanych danych wynika, że w porównaniu do 2018 roku liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa zmniejszeniu.

Wykres 23. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Poniższa tabela przedstawia dane dotyczące przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla dziecka z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2018-2020. W 2018 roku przyznano 1 083 świadczenia na łączną kwotę 199 272,00 zł, w 2019 roku liczba świadczeń wyniosła 1 077 na kwotę 204 087,00 zł, z kolei w 2020 roku kształtowała się na poziomie 1 122 świadczeń na kwotę 242 015,00 zł. W odniesieniu do 2018 roku liczba przyznanych świadczeń uległa zwiększeniu.

Tabela 16. Zasiłek pielęgnacyjny dla dziecka z niepełnosprawnością na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba świadczeń	1 083	1 077	1 122
2	kwota świadczeń (zł)	199 272,00	204 087,00	242 015,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Od 2018 roku liczba przyznanych zasiłków pielęgnacyjnych dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności uległa zmniejszeniu. W 2018 roku przyznano 3 807 świadczeń, w 2019 roku – 3 823, natomiast w 2020 roku – 3 522.

Tabela 17. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba świadczeń	3 807	3 823	3 522
2	kwota świadczeń (zł)	700 488,00	724 361,00	760 000,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

W 2018 roku przyznano 1 582 świadczenia dla osób z niepełnosprawnością powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia, w 2019 roku – 1 567, natomiast w 2020 roku – 1 554. W porównaniu do 2018 i 2019 roku obserwowalny jest spadek liczby przyznanych zasiłków w tym zakresie, natomiast znacznie wzrosła przeznaczana na ten cel kwota pieniężna.

Tabela 18. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba świadczeń	1 582	1 567	1 554
2	kwota świadczeń (zł)	250 058,00	297 061,00	335 353,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Poniższa tabela zawiera dane dotyczące przyznawanego na przestrzeni ostatnich lat specjalnego zasiłku opiekuńczego (liczba i kwota świadczeń). Zasiłek ten przysługuje w celu sprawowania stałej opieki nad osobą legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniami: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współudziału na co dzień opiekuna dziecka w procesie jego leczenia, rehabilitacji i edukacji. W 2020 roku w ramach tego zasiłku wypłacono 210 świadczeń na łączną kwotę 130 200,00 zł. Na przestrzeni trzech ostatnich lat liczba udzielonych świadczeń w tym zakresie uległa zmniejszeniu.

Tabela 19. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba świadczeń	261	240	210
2	kwota świadczeń (zł)	139 120,00	148 800,00	130 200,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Na terenie Gminy Żary w 2020 roku funkcjonowały trzy *mieszkania chronione* (2 w miejscowości Grabik, a 1 w Mirostowicach Dolnych). Mieszkania chronione przydzielane są dla osób, które posiadają orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. W omawianym roku w mieszkaniach tych przebywało łącznie 4 osoby, które objęte były wsparciem w zakresie żywienia w postaci opłacanego przez Gminę jednego gorącego posiłku dziennie, a także zapewniona została im pomoc w formie usług opiekuńczych.

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

W 2021 roku w Gminie Żary przeprowadzona została diagnoza problemów społecznych, w której wzięło udział 50 dorosłych mieszkańców. W poniższej tabeli przedstawione zostały wnioski z badania w zakresie skali problemu niepełnosprawności na terenie Gminy oraz najczęstszych problemów dotyczących osób z niepełnosprawnościami.

Tabela 20. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary w 2021 roku dotyczące osób z niepełnosprawnościami.

Obszar tematyczny	Wnioski
Skala niepełnosprawności	<ul style="list-style-type: none"> Ponad połowa mieszkańców czasami zauważa na terenie Gminy Żary osoby z niepełnosprawnościami (58%).
Problemy osób z niepełnosprawnościami	<ul style="list-style-type: none"> Do problemów, które najczęściej dotyczących osoby niepełnosprawne w Gminie należą według większości ankietowanych: długi okres oczekiwania na rehabilitację, bariery architektoniczne oraz izolacja społeczna. Co trzeci ankietowany uważa, iż infrastruktura techniczna na terenie Gminy jest w niewielkim stopniu dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

**OBSZARY
PROBLEMOWE**

- wysoka liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności;
- znaczne zapotrzebowania na zasiłki opiekuńcze i pielęgnacyjne;
- niepełnosprawność jako jeden z głównych powodów udzielania pomocy społecznej rodzinom zamieszkującym Gminę Żary;
- trudności w funkcjonowaniu osób niepełnosprawnych ze względu na występowanie barier osobistych, społecznych i funkcjonalnych
- infrastruktura techniczna dostosowana w niewielkim stopniu do potrzeb osób niepełnosprawnych (wynik badania ankietowego).

2. Zdrowie psychiczne

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Zdrowie psychiczne jest dynamicznym stanem wewnętrznej równowagi, która umożliwia osobom wykorzystywanie ich umiejętności w harmonii z uniwersalnymi wartościami społecznymi. Podstawowe umiejętności poznawcze i społeczne, zdolność rozpoznawania, wyrażania i modulowania własnych emocji, a także współczucia dla innych, elastyczność i zdolność radzenia sobie z niekorzystnymi zdarzeniami w życiu i pełnienia funkcji w rolach społecznych, a także harmonijny związek między ciałem, a umysłem to istotne składniki zdrowia psychicznego, które przyczyniają się w różnym stopniu do stanu równowagi wewnętrznej. Według tej definicji równowaga wewnętrzna jest uważana za „stan dynamiczny” głównie w celu odzwierciedlenia faktu, że różne okresy życia człowieka (dojrzewanie, rodzicielstwo, przejście na emeryturę) naruszają ową równowagę i mogą wymagać zmian¹³.

Dotarcie do wiarygodnych danych dotyczących zdrowia psychicznego zazwyczaj stwarza wiele problemów. Dzieje się tak ponieważ termin „zdrowie psychiczne” jest bardzo płynny i zawierają się w nim pozostałe problemy społeczne, na temat których możemy znaleźć wyczerpujące statystyki.

Problemy w zakresie zdrowia psychicznego mogą nasilać się w najbliższych latach ze względu na pandemię COVID-19. Pandemia wiąże się z poczuciem zagrożenia, lękiem, niepewnością oraz niepokojem. W skrajnych przypadkach mogą pojawić się stany paniki oraz poczucie beznadziei. Konsekwencją tego mogą być narastające zaburzenia psychiczne, począwszy od teraz, po ustąpieniu zagrożenia, a nawet ujawniające się przez kolejne lata. Biorąc pod uwagę to, że już przed wybuchem pandemii statystyki dotyczące problemów ze zdrowiem psychicznym były dramatyczne, a obecna sytuacja może je znacznie pogorszyć, istnieje pilna potrzeba podejmowania szerokich działań w tym zakresie.

¹³ www.psychiatriapolska.pl

W 2020 roku GOPS w Żarach realizował projekt pn. „Od zależności do samodzielności”¹⁴. Jego odbiorcami był 20 osób z zaburzeniami psychicznymi, które znajdowały się w trudnej sytuacji życiowej. W trakcie realizacji projektu, osoby te uczestniczyły w grupowych i indywidualnych spotkaniach z takimi specjalistami jak psycholog, psychoterapeuta, trener rozwojowy, prawnik oraz doradca zawodowy. Sumarycznie zajęcia trwały 342 godziny, zorganizowano także wyjazd integracyjny. W ramach projektu zrealizowano również zajęcia warsztatowe z zakresu rzemiosła artystycznego.

Na terenie Gminy Żary mieszkańcy mogą uzyskać wsparcie psychologiczne w Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym funkcjonującym przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, w którym dyżuruje psycholog.

Na terenie Gminy usługi opiekuńcze, tj. usługi specjalistyczne dla osób z zaburzeniami psychicznymi realizuje firma „MARMED”.

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

Poniższa tabela przedstawia wnioski z badania ankietowego w zakresie wpływu pandemii COVID-19 na kondycję psychiczną dorosłych mieszkańców Gminy Żary.

Tabela 21. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary o dotyczące kondycji psychicznej

Obszar tematyczny	Wnioski
Ocena kondycji psychicznej	<ul style="list-style-type: none">▪ Sytuacja trwającej pandemii COVID-19 jest źródłem nerwów dla 40% respondentów.▪ Największa część ankietowanych martwi się o zdrowie członków swojej rodziny (52%).▪ 36% dorosłych mieszkańców Gminy częściej niż zwykle odczuwa lęk.▪ Największy niepokój odczuwany przez badanych w związku z pandemią związany jest ze zdrowiem bliskich będących w grupie ryzyka (44%).

Źródło: *Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku*

¹⁴ Projekt finansowany w 80% przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej.

Najistotniejsze wnioski z badania przeprowadzonego wśród uczniów z Gminy Żary dotyczące wpływu pandemii COVID-19 na ich kondycję psychiczną zostały zawarte w poniższej tabeli.

Tabela 22. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród uczniów z terenu Gminy Żary o dotyczące kondycji psychicznej

Obszar tematyczny	Wnioski
Ocena kondycji psychicznej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sytuacja trwającej pandemii COVID-19 jest źródłem nerwów dla 35% respondentów. ▪ 25% uczniów częściej niż zwykle odczuwa trudności z koncentracją, a 23% jest bardziej zestresowanych.

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

**OBSZARY
PROBLEMOWE**

- zagrożenie wykluczeniem społecznym i zawodowym osób z zaburzeniami psychicznymi;
- nasilenie się problemów ze zdrowiem psychicznym osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży, będące konsekwencją pandemii COVID-19.

3. Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

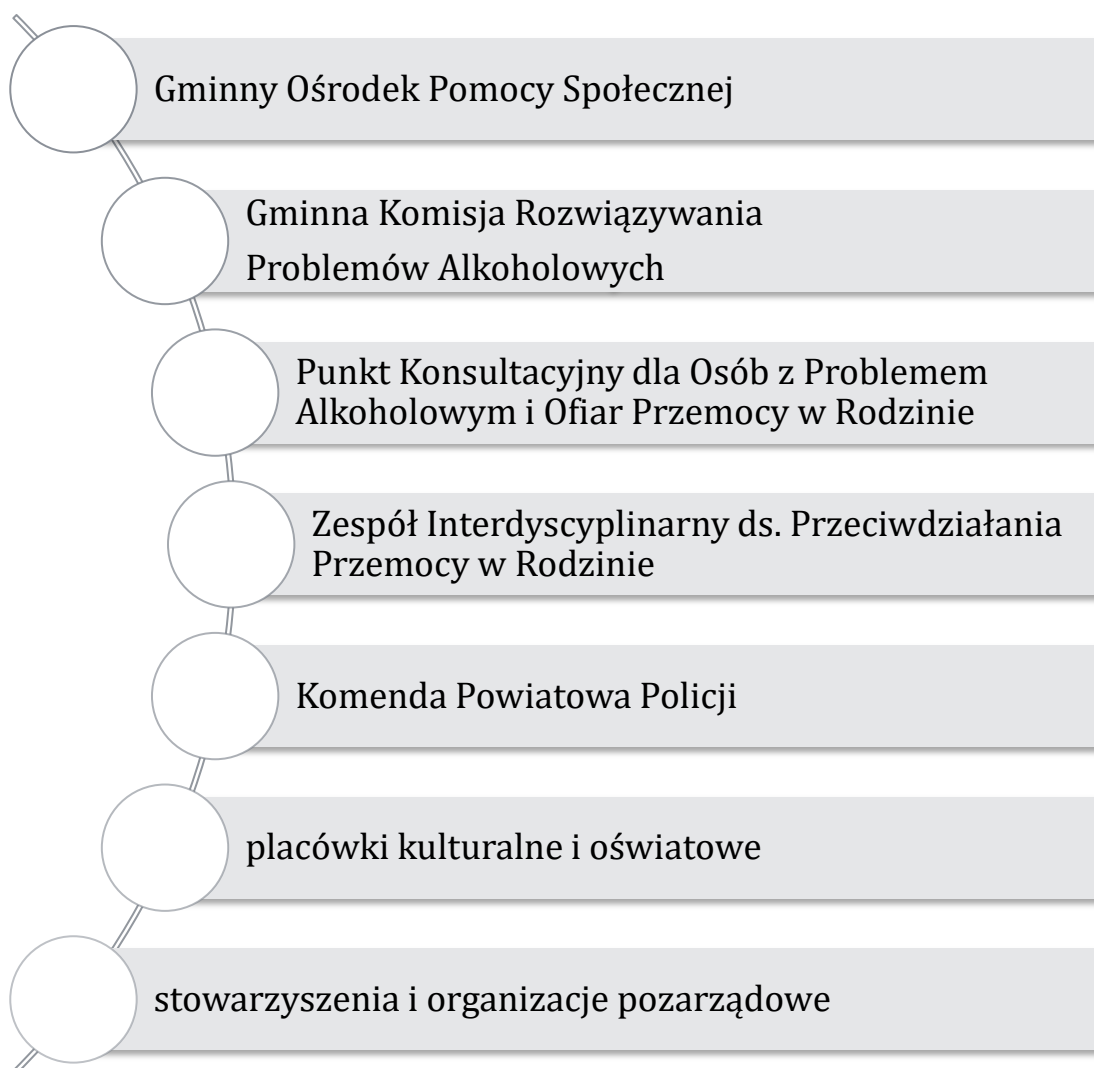
Alkoholizm jest problemem zdrowotnym i społecznym. Specjaliści z różnych profesji poszukują sposobu rozwiązywania tego problemu. Chcą poznać przyczyny powstawania alkoholizmu i działania, które mogłyby zapobiec rozprzestrzenianiu się tego zjawiska. Uzależnienie od alkoholu jest uznawane za chorobę spełniając trzy zasadnicze kryteria. Pierwsze kryterium dotyczy naruszonej równowagi między zdrowiem a patologią. Drugim kryterium jest swoista etiologia uzależnienia. Trzecim wskaźnikiem choroby są to zmiany patologiczne, w których obecny jest czynnik fizyczny¹⁵. Posługując się wskaźnikami europejskimi oraz na podstawie danych szacunkowych PARPA, można szacować, iż liczba uzależnionych od alkoholu w Polsce wynosi 600-800 tys., z czego 80% stanowią mężczyźni. Z kolei populacja osób pijących ryzykownie i szkodliwie szacowana jest w Polsce na około 2-3 mln osób. Dorośli członkowie rodzin alkoholowych tj. takich gdzie nadużywanie alkoholu zaburza życie rodzinne, stanowią w Polsce populację liczącą 1,5-2 mln osób. Dzieci i młodzież w rodzinach alkoholowych to w Polsce populacja licząca 1,5-2 mln osób.

Działaniami określonymi w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi zajmuje się Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania przez nią podejmowane wynikają między innymi z przyjętego Uchwałą Nr XXIV/262/20 Rady Gminy Żary z dnia 22 grudnia 2020 roku *Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Żary na rok 2021*, którego nadrzędnym celem jest „zapobieganie powstawaniu nowych problemów związanych z piciem i nadużywaniem alkoholu na terenie Gminy Żary oraz zwiększenie skuteczności oddziaływań w zakresie profilaktyki problemów alkoholowych i narkomanii”¹⁶.

¹⁵ Kinney J., Leaton G., *Zrozumieć alkohol*, Warszawa 1996 r.

¹⁶ *Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Żary na rok 2021* (Uchwała Nr XXIV/26/60 Rady Gminy Żary z dnia 22 grudnia 2020 roku)

Poniżej przedstawione zostały miejsca, w których na terenie Gminy Żary mieszkańcy mogą uzyskać pomoc w przypadku problemu **uzależnienia**.

W 2020 roku alkoholizm jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdował się na **szóstym** miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia.

Ważną rolę w procesie przeciwdziałania uzależnieniom odgrywają podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Żarach działania, w ramach przysługujących jej uprawnień. Według stanu na koniec 2020 roku Komisja liczyła 6 członków. W 2020 roku przeprowadzili oni rozmowy z 16 osobami uzależnionymi od alkoholu, jednak z żadnym z członków rodzin osób uzależnionych.

Jednocześnie w omawianym roku Komisja podjęła czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu obowiązku poddania się leczeniu w placówce uzależnienia wobec 3 osób uzależnionych od alkoholu, natomiast członkowie GKRPA wystąpili do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego wobec 4 osób. W stosunku do 2018 roku odnotowany został spadek liczby członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy, liczby osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia oraz liczby osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązania do podjęcia leczenia odwykowego. Dane dotyczące działań GKRPA w Żarach podejmowanych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2020 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2020

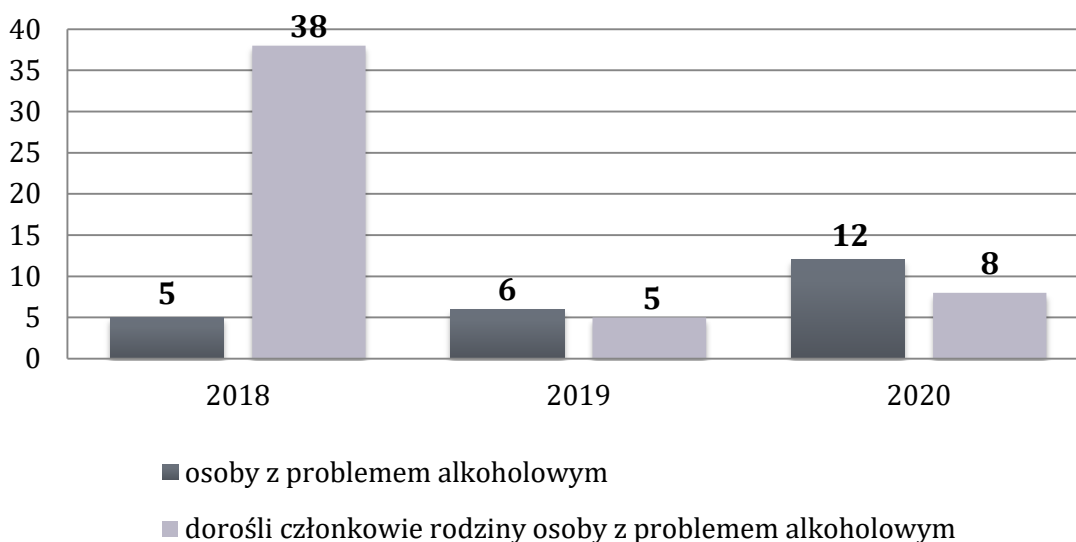
Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	16	19	16
2	liczba członków rodzin osób uzależnionych, z którymi przeprowadzono rozmowy	3	3	0
3	liczba osób w stosunku do których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osoby uzależnionej od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu w placówce leczenia uzależnienia	19	19	3
4	liczba osób, wobec których wystąpiono do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	8	12	4

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

W przypadku doświadczania problemu uzależnień, mieszkańcy Gminy mogą uzyskać pomoc w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie. Dyżury pełni tam specjalista psychoterapii uzależnień. Punkt w 2020 roku był czynny średnio 12 godzin w miesiącu, a pomoc i wsparcie uzyskiwały w nim osoby uzależnione oraz współuzależnione. W 2020 roku w Punkcie Konsultacyjnym udzielono porad 12 osobom z problemem alkoholowym oraz 8 dorosłym członkom rodziny osoby z problemem alkoholowym.

Dane źródłowe wykazują, że na przestrzeni ostatnich lat liczba osób uzależnionych zgłaszających się po poradę do Punktu uległa zwiększeniu, co świadczy o zapotrzebowaniu na tego typu wsparcie wśród mieszkańców Gminy.

Wykres 24. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2018-2020

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Na terenie Gminy Żary działalności nie prowadziły natomiast żadne *samopomocowe grupy ani kluby wsparcia* dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

W ciągu trzech ostatnich, omawianych lat, w 2018 i 2019 roku przeprowadzone zostały programy profilaktyczne z obszaru profilaktyki uniwersalnej i wskazującej, rekomendowane w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN wśród uczniów zamieszkujących Gminę. Z kolei w 2019 roku:

- w programach z obszaru *profilaktyki uniwersalnej* skierowanych do dzieci i młodzieży wzięło udział 1 350 uczniów oraz 75 rodziców;
- w programach z obszaru *profilaktyki wskazującej* wzięło udział 16 uczniów.

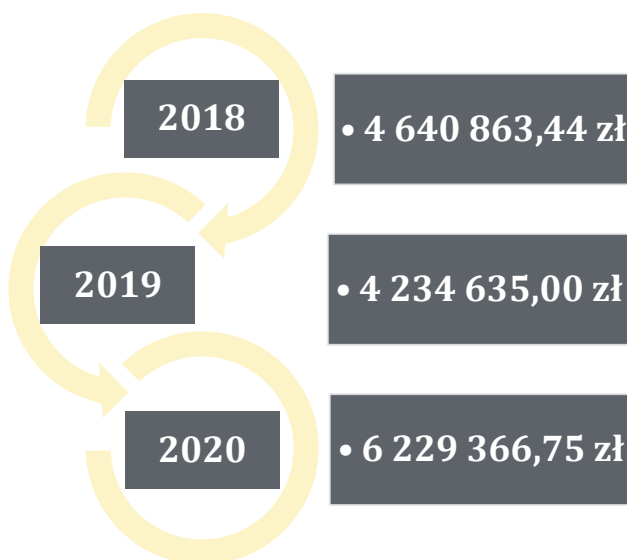
Natomiast w 2020 roku na terenie Gminy organizowane były inne programy profilaktyczne, w których łącznie uczestniczyło **716 uczniów**, natomiast żaden z programów nie był adresowany do nauczycieli i rodziców.

W ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2020 roku zorganizowano *kolonię z programem socjoterapeutycznym dla dzieci z rodzin z problemem alkoholowym*, w której uczestniczyło 25 osób, a także *obóz z programem zajęć profilaktycznych* dla 15 uczestników.

Wśród innych działań profilaktycznych, które podejmowane były przez funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Żarach adresowanych do młodzieży, dorosłych mieszkańców oraz seniorów, należy wyszczególnić: „Trzeźwy Nastolatek”, „Trzeźwy Kierowca”, „Prędkość”, „Niechronieni Uczestnicy Ruchu Drogowego”, „Truck & Bus”, „Bezpieczne Wakacje” oraz „Smog”.

W dalszej części przedstawione zostały dane dotyczące rynku napojów alkoholowych w Gminie Żary. W 2020 roku wartość alkoholu sprzedanego wyniosła łącznie 6 229 366,75 zł w tym 2 880 818,84 zł o zawartości alkoholu do 4,5% (oraz piwa), 385 097,32 zł o zawartości alkoholu od 4,5% do 18% (z wyjątkiem piwa), a także 2 963 450,59 zł o zawartości alkoholu powyżej 18%. Oznacza to zatem, że najczęściej sprzedawanym rodzajem alkoholu były napoje wysokoprocentowe – stanowiły one 48% ogółu.

Rysunek 4. Łączna wartość alkoholu sprzedanego na terenie Gminy Żary w latach 2018-2020

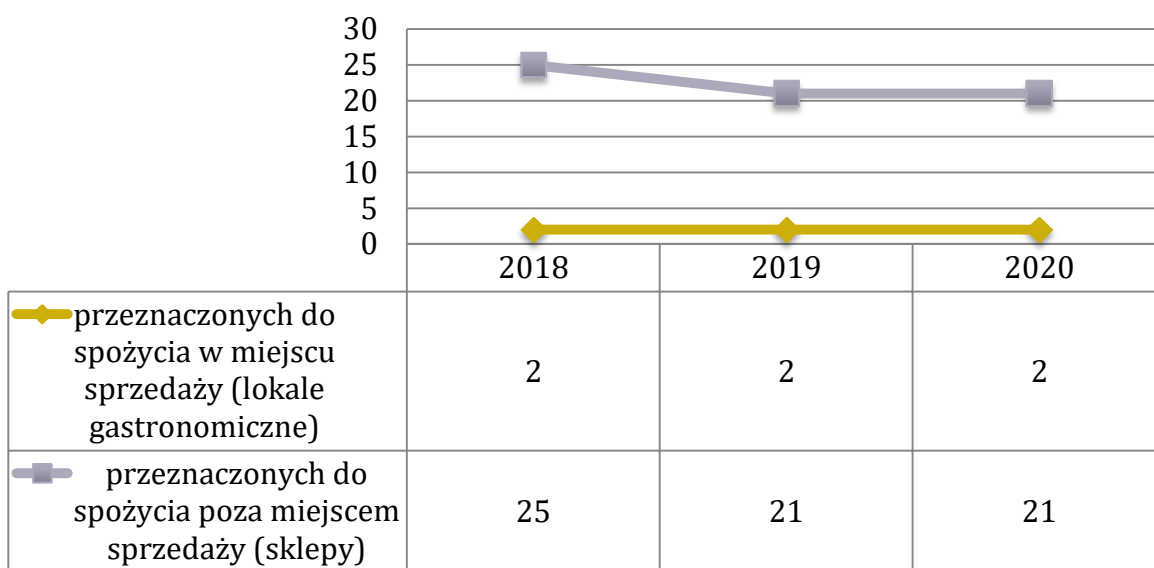

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku na terenie Gminy Żary znajdowały się łącznie 23 punkty sprzedaży napojów alkoholowych, w tym 21 przeznaczonych do spożycia poza miejscem sprzedaży (sklepy) i 2 przeznaczone do spożycia w miejscu sprzedaży (lokale gastronomiczne).

Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba sklepów prowadzących sprzedaż alkoholu uległa zmniejszeniu, natomiast liczba lokali gastronomicznych pozostawała na stałym poziomie.

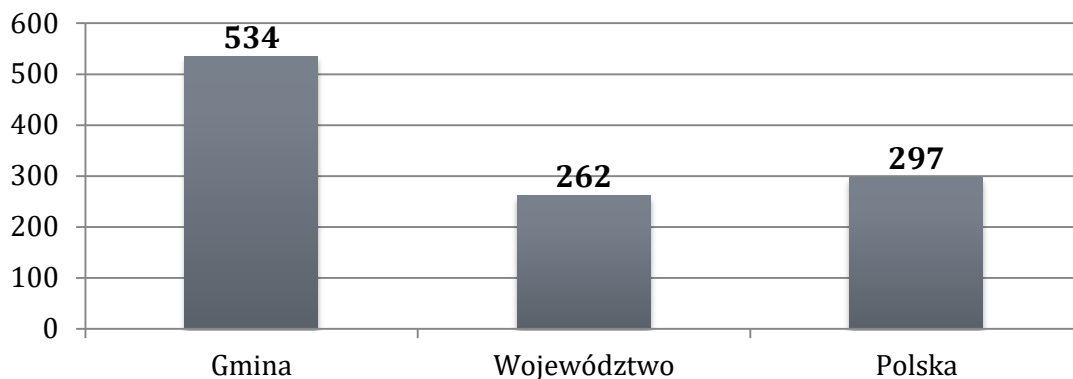
Wykres 25. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Żary na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Kolejną analizowaną kwestią dotyczącą rynku napojów alkoholowych jest liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Żary, w porównaniu do województwa lubuskiego i całej Polski. Jak wynika z przedstawionych na poniższym wykresie danych, w Gminie liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży jest znacznie wyższa niż ma to miejsce w województwie i całej Polsce.

Wykres 26. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Żary, województwie i całej Polsce w 2019 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdań z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1

Pandemia COVID-19 oraz związane z nią ograniczenia aktywności społecznej, izolacji, niepokoju o zdrowie swoje i najbliższych, a także bezpieczeństwo ekonomiczne, w istotny sposób zwiększy obciążenie zdrowotne i społeczne związane z uzależnieniami. Konsekwencją pandemii może być wzrost liczby osób uzależnionych zarówno od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, jak i urządzeń elektronicznych.

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

Poniższa tabela przedstawia najważniejsze wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary, dotyczące uzależnień. Do obszarów tematycznych poddanych analizie zaliczyć można: spożywanie alkoholu, palenie papierosów i e-papierosów, używanie narkotyków lub dopalaczy, hazard oraz uzależnienie od korzystania z urządzeń elektronicznych/Internetu. Badaniu został poddany także wpływ trwającej pandemii COVID-19 na częstotliwość sięgania przez mieszkańców po substancje psychoaktywne, grania w gry hazardowe oraz korzystanie z urządzeń elektronicznych/Internetu.

Tabela 24. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące uzależnień

Obszar tematyczny	Wnioski
Alkohol	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Z częstotliwością wskazującą na picie ryzykowne, czy też szkodliwe (kilka razy w tygodniu lub codziennie) po alkohol sięga 6% mieszkańców Gminy, w tym 2% stanowią osoby pijące go codziennie, a 4% kilka razy w tygodniu. ▪ Znaczna część badanych zadeklarowała abstynencję (40%) lub picie okazjonalnie (26%). ▪ Zebrany materiał badawczy wykazał, że część mieszkańców Gminy wykonywała swoje obowiązki służbowe pod wpływem alkoholu, nie jest to jednak znaczna część respondentów. Do takiego zachowania przyznało się 12% badanych (spośród całej próby badawczej, tj. 50 osób). ▪ Niepokojące jest to, że znaczna część badanych była świadkiem sytuacji prowadzenia pojazdu przez osobę znajdującą się pod wpływem alkoholu, co może wskazywać na występowanie na terenie Gminy problemów w tym zakresie (34%). ▪ Badania wykazały, że 26% respondentów nie ma wiedzy na temat szkodliwości picia alkoholu w ciąży na rozwój dziecka. ▪ Świadkiem spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży na terenie swojej miejscowości w ciągu ostatnich 12 miesięcy było aż 34% respondentów. ▪ Co trzeci ankietowany dostrzega potrzebę ograniczenia ilości punktów sprzedaży alkoholu (32%). ▪ Do częstszego sięgania po alkohol podczas trwającej pandemii COVID-19 przyznało się 10% respondentów (spośród całej próby badawczej, tj. 50 osób).
Papierosy i e-papierosy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zebrany materiał badawczy wykazał, że codziennie papierosy pali średnio co czwarty dorosły mieszkaniec Gminy Żary (14%). ▪ Do częstszego sięgania po papierosy tradycyjne podczas trwającej pandemii COVID-19 przyznało się 10% badanych (spośród całej próby badawczej, tj. 50 osób) ▪ Papierosy elektroniczne są wśród dorosłej części społeczności Gminy znacznie mniej popularne, niż te tradycyjne – żaden z ankietowanych nie przyznał, iż sięga po nie codziennie.

**Narkotyki
i dopalacze**

- Do sięgnięcia po narkotyki, dopalacze lub inne środki psychoaktywne przyznało się 16% respondentów.
- Zebrany materiał badawczy wykazał, iż problem nadmiernego zażywania substancji psychoaktywnych może dotyczyć 2% dorosłych mieszkańców - zadeklarowali oni sięganie po narkotyki kilka razy w tygodniu.
- Znajomość miejsc na terenie Gminy, w których można uzyskać substancje psychoaktywne zadeklarowało 26% badanych.
- Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że zdecydowana większość mieszkańców zdaje sobie sprawę ze szkodliwości narkotyków i dopalaczy (96%).

Hazard

- Do grania w gry na pieniądze przyznało się 14% respondentów, spośród których 2% grało częściej niż 10 razy w ciągu ostatnich 12 miesięcy.
- Przykrych konsekwencji w wyniku podejmowania zachowania wskazującego na hazard doznał 1 ankietowany, który miał poważne problemy w pracy.

**Korzystanie
z Internetu
(z wyłączeniem
pracy)**

- Z Internetu korzystają niemal wszyscy mieszkańcy Gminy (94%), a większość robi to codziennie.
- Badania wykazały, że stosunkowo nieznaczny odsetek badanych poświęca na korzystanie z Internetu znaczne ilości czasu dziennie, tj. powyżej 6 godzin (4% spośród całej próby badawczej).
- Do większej ilości czasu poświęcanego na korzystanie z Internetu podczas trwającej pandemii COVID-19 przyznało się 52% respondentów (spośród całej grupy badawczej).

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W dalszej kolejności analizie poddane zostały wyniki badań przeprowadzonych wśród uczniów z Gminy Żary. Dotyczyły one spożywania alkoholu, palenia papierosów/e-papierosów oraz sięgania po narkotyki i dopalacze. Najważniejsze wnioski z badania przedstawione zostały w kolejnej tabeli.

Tabela 25. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród uczniów z Gminy Żary dotyczące uzależnień

Obszar tematyczny	Wnioski
Alkohol	<ul style="list-style-type: none"> Po alkohol kiedykolwiek w życiu sięgnął znaczny odsetek badanych uczniów, tj. 24%. Spośród uczniów, którzy pili alkohol, większość sięgnęła po niego jednokrotnie (12%). Większość badanych piła alkohol po raz pierwszy mając 11-13 lat (58% spośród tych, którzy sięgnęli po alkohol). Większość młodych mieszkańców Gminy miała kontakt z alkoholem, ponieważ dostało go do spróbowania od rodziców (44% spośród tych, którzy spożywali alkohol), albo zostało poczęstowanych przez inne osoby (28%). Analizując odpowiedzi uczniów można stwierdzić, że alkohol jest łatwo dostępny dla respondentów – aż 37% badanych przyznało, że nie miałoby trudności w zdobyciu go na terenie swojej miejscowości. Na podstawie deklaracji badanych uczniów możemy stwierdzić, że co czwarty respondent nie ma świadomości na temat szkodliwości alkoholu – 26% ankietowanych uznaje go za mało szkodliwy, nieszkodliwy lub przyznaje, iż nie ma na ten temat żadnej wiedzy.
Papierosy i e-papierosy	<ul style="list-style-type: none"> Kontakt z papierosami miała stosunkowo nieznaczna część uczniów z Gminy Żary (15%). Jednocześnie należy podkreślić, że spośród uczniów mających z nimi kontakt, 3% respondentów pali je regularnie. Elektroniczne papierosy są wśród uczniów z Gminy Żary rozpowszechnione na zbliżonym poziomie, jak te tradycyjne. Po e-papierosy sięgnęło 16% uczniów, a do regularnego palenia ich przyznało się 3% ankietowanych. Z deklaracji badanych wynika, że tradycyjne papierosy są w opinii uczniów bardziej szkodliwe niż e-papierosy – ze szkodliwości e-papierosów zdaje sobie sprawę 84% ankietowanych, natomiast z negatywnego wpływu na zdrowie w przypadku tradycyjnych papierosów – 93% uczniów.
Narkotyki i dopalacze	<ul style="list-style-type: none"> Zebrany materiał badawczy wykazał, że bezpośredni kontakt z narkotykami i dopalaczami miało 3% respondentów. Należy zwrócić uwagę na fakt, że w przypadku części ankietowanych inicjacja narkotykowa miała miejsce przed ukończeniem 10 roku życia. W kwestii dostępności narkotyków i dopalaczy w środowisku lokalnym uczniów, wyniki kształtują się na stosunkowo niskim poziomie – 7% uznaje narkotyki, za łatwo dostępne w swojej miejscowości, z kolei 5% uczniów wskazało na łatwą dostępność dopalaczy. Zdecydowana większość respondentów ma świadomość na temat szkodliwości narkotyków i dopalaczy dla zdrowia.

Hazard

**Korzystanie
z Internetu
(z wyłączeniem
nauki zdalnej)**

Jednak należy podkreślić, że brak wiedzy lub świadomości w tym zakresie przejawia w przypadku narkotyków – 8% ankietowanych, a jeśli chodzi o dopalacze – 9%.

- Kontakt z grami na pieniądze miało 29% uczniów, z których większość grała w nie od 1 do 5 razy.
- Stosunkowo niewielki odsetek uczniów grających w gry hazardowe doznał w związku z tym przykrych konsekwencji.
- Do codziennego korzystania z Internetu przyznało się 75% ankietowanych, z których znaczna część poświęca na to ponad 6 godzin dziennie.
- Analizując odpowiedzi uczniów można stwierdzić, że znaczny odsetek uczniów okłamuje swoich rodziców w kwestii ilości czasu poświęcanego na korzystanie z Internetu.

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyżej analizy, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

OBSZARY PROBLEMOWE

- brak samopomocowych grup wsparcia dla osób uzależnionych, współuzależnionych i członków ich rodzin;
- brak realizacji programów rekomendowanych w ramach Systemu Rekomendacji Programów Profilaktycznych i Promocji Zdrowia Psychicznego prowadzonego przez PARPA, ORE, KBdsPN, IPiN wśród uczniów zamieszkujących Gminę w 2020 roku;
- niewielka liczba podejmowanych oddziaływań profilaktycznych adresowanych do rodziców;
- stosunkowo wysoki odsetek respondentów deklarujących znajomość miejsc na terenie Gminy, w których można pozyskać substancje psychoaktywne (wynik badania ankietowego);
- niski wiek inicjacji alkoholowej i nikotynowej wśród dzieci i młodzieży (wynik badania ankietowego);
- zagrożenie wzrostem liczby osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych w związku z występowaniem pandemii COVID-19.

4. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

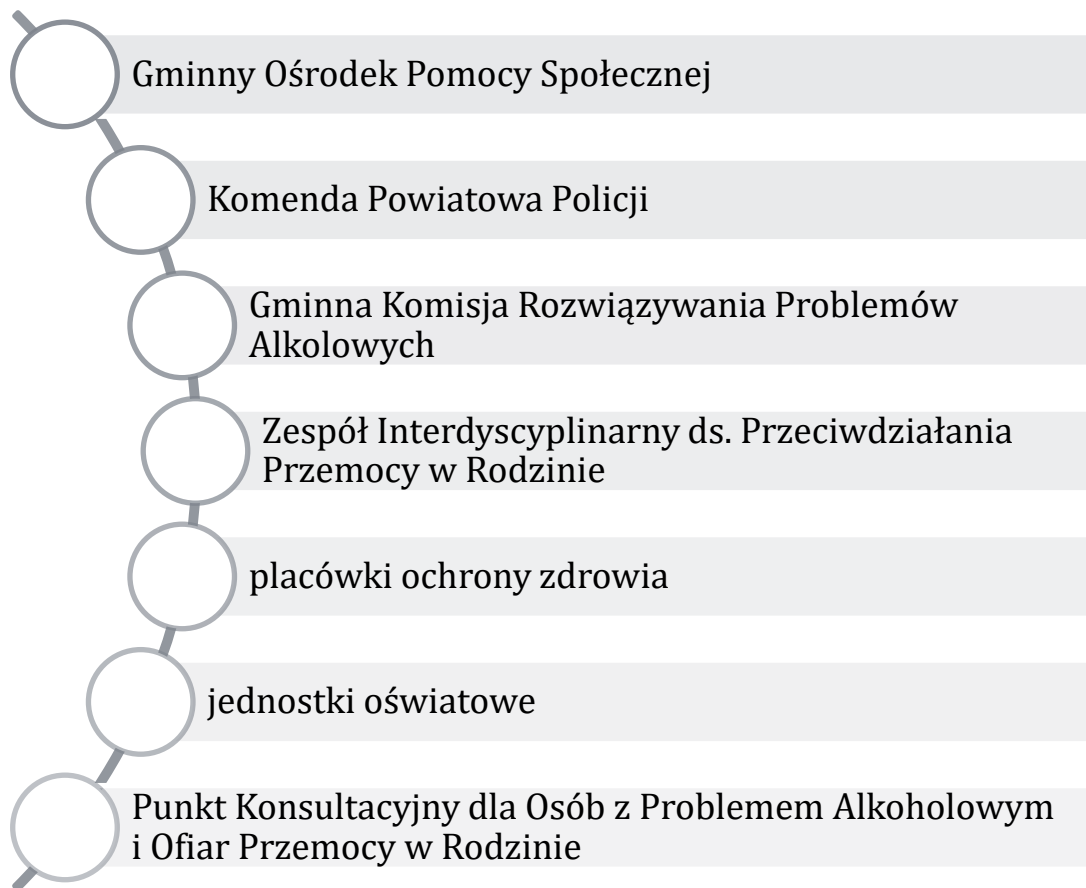
Przemoc jest intencjonalnym i zamierzonym działaniem człowieka, które ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary. Definicja przemocy w rodzinie wg ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie mówi, że: „przemoc w rodzinie należy rozumieć jako jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa albo dobra osobiste osób najbliższych lub innych osób wspólnie zamieszkujących lub gospodarujących, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

Przemoc jest jednym ze zjawisk współwystępujących z innymi problemami funkcjonowania rodziny. W celu rozwiązania problemu przemocy jest potrzeba podejmowania interwencji socjalnej i psychologicznej niezależnie od możliwości podejmowania działań prawnych. Działaniami mającymi na celu przeciwdziałanie przemocy w rodzinie w Gminie Żary zajmuje się Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele: Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, placówki ochrony zdrowia, placówki oświatowej, Sądu Rejonowego, a w zależności od potrzeb także członkowie rodziny.

Celem działania Zespołu jest skoordynowanie wszystkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Zespół Interdyscyplinarny realizuje działania określone w *Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023* przyjętego Uchwałą Nr XXIII/251/20 Rady Gminy Żary z dnia 26 listopada 2020 roku, którego głównym celem jest „przeciwdziałanie przemocy w rodzinie, zwiększenie dostępności i skuteczności profesjonalnej pomocy oraz ochrona ofiar przemocy w rodzinie”¹⁷.

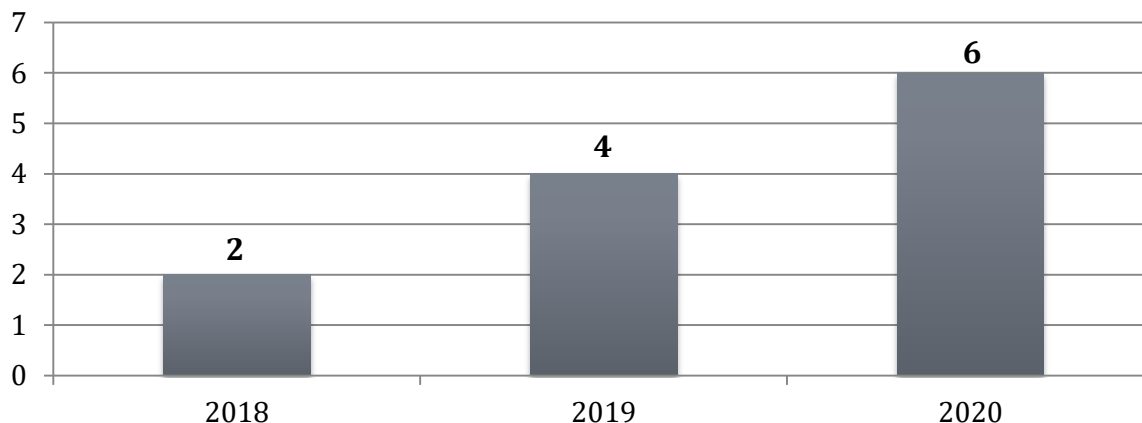
¹⁷ Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2021-2023 (Uchwała Nr XXIII/251/20 Rady Gminy Żary z dnia 26 listopada 2020 roku)

Poniżej przedstawione zostały miejsca, gdzie na terenie Gminy Żary mieszkańcy mogą uzyskać pomoc i wsparcie w przypadku doświadczania **przemocy w rodzinie**.

Na przestrzeni lat 2018–2020 roku z powodu przemocy w rodzinie pomoc Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach otrzymało tylko 12 rodzin –w 2018 roku– 2, w 2019 roku – 4, natomiast w 2020 roku – 6. Z prezentowanych danych wynika, że na przestrzeni trzech ostatnich lat liczba rodzin, którym udzielono pomocy z tego powodu uległa zwiększeniu.

Wykres 27. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu przemocy w rodzinie w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Kolejną analizowaną kwestią są dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2018-2020. W omawianym okresie członkowie ZI spotykali się 18 razy. Liczba powołanych grup roboczych w 2020 roku wynosiła 7, co oznacza, że w stosunku do dwóch poprzednich lat przyjęła niższą wartość.

Tabela 26. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2018-2020

LP.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba utworzonych grup roboczych	12	12	7
2	liczba posiedzeń grup roboczych	12	12	18
3	liczba spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego	16	16	18

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego były 43 osoby, a więc o 47% mniej niż w roku 2019 i o 58% mniej w porównaniu do 2018 roku. Niepokojącym faktem jest to, że ZI w omawianych latach udzielił pomocy znacznej liczbie dzieci w rodzinach – w 2019 roku udzielono jej 25 dzieciom, które stanowiły 31% wszystkich osób objętych działalnością Zespołu Interdyscyplinarnego.

Tabela 27. Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2018-2020

L.P.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba osób, w tym:	102	81	43
2	liczba kobiet	60	25	20
3	liczba mężczyzn	40	31	16
4	liczba dzieci	2	25	7

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018, 2019 i 2020 rok

Podejmowanie interwencji w środowisku wobec rodziny dotkniętej przemocą odbywa się w oparciu o procedurę „Niebieskie Karty” i nie wymaga zgody osoby dotkniętej przemocą w rodzinie. Procedura „Niebieskie Karty” obejmuje ogół czynności podejmowanych i realizowanych przez przedstawicieli jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policji, oświaty i ochrony zdrowia, w związku z uzasadnionym podejrzeniem zaistnienia przemocy w rodzinie. Przedstawiciele podmiotów wyżej wymienionych, realizują procedurę „Niebieskie Karty” w oparciu o zasadę współpracy i przekazują informacje o podjętych działaniach Przewodniczącemu Zespołu Interdyscyplinarnego. Wszczęcie procedury następuje przez wypełnienie formularza „Niebieska Karta - A” w przypadku powzięcia, w toku prowadzonych czynności służbowych lub zawodowych, podejrzenia stosowania przemocy wobec członków rodziny lub w wyniku zgłoszenia dokonanego przez członka rodziny, bądź przez osobę będącą świadkiem przemocy w rodzinie.

W 2020 roku procedurę „Niebieskie Karty” pracownicy socjalni wszczęli w 11 rodzinach. Ponadto w omawianym roku sporządzono 17 formularzy „Niebieska Karta – C” oraz 9 formularzy „Niebieska Karta – D”, zakończono również 11 spraw w ramach procedury. Dynamika zmian w zakresie procedury „Niebieskie Karty” jest następująca:

- w stosunku do 2018 roku zwiększyła się liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę „Niebieskie Karty”;
- podczas omawianych lat liczb rodzin, wobec których sporządzono formularze „Niebieska Karta – C” oraz „Niebieska Karta – D” uległa zmniejszeniu;

- podczas trzech ostatnich lat liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty” ulegała wahaniom;
- liczba rodzin objętych procedurą uległa zmniejszeniu.

Tabela 28. Dane statystyczne dotyczące procedury „Niebieskie Karty” w latach 2018-2020

Lp.	Wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę	6	15	11
2	liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta C”	27	23	17
3	liczba sporządzonych formularzy „Niebieska Karta D”	22	21	9
4	liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”	17	0	11
5	liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” w okresie sprawozdawczym	30	30	18

Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za 2018, 2019 i 2020 rok

Kolejną analizowaną kwestią są dane statystyczne dotyczące działalności Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Z danych uwzględnionych w *sprawozdaniu z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (PARPA G-1)* wynika, że w przedmiotowym roku członkowie Komisji przeprowadzili 3 rozmowy interwencyjne z osobą nadużywającą alkoholu w związku ze stosowaniem przez nią przemocy, a także ta sama liczba sprawców przemocy była przez nich motywowanych do udziału w oddziaływaniach edukacyjno-korekcyjnych dla osób stosujących przemoc. Ponadto 3 dorosłych mieszkańców będących ofiarami przemocy było motywowanych do zgłaszania się do miejsc specjalistycznej pomocy oraz informowanych o lokalnej ofercie pomocy dla dzieci krzywdzonych. Na przestrzeni trzech ostatnich lat liczba osób, wobec których GKRPA podejmowała omawiane działania uległa zmniejszeniu.

Tabela 29. Dane statystyczne dotyczące działań GKRPA w latach 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	prowadzenie rozmowy interwencyjnej z osobą nadużywającą alkoholu w związku ze stosowaniem przez nią przemocy	20	6	3
2	motywowanie sprawcy przemocy do udziału w oddziaływaniach edukacyjno-korekcyjnych dla osób stosujących przemoc	2	6	3
3	motywowanie dorosłych ofiar przemocy do zgłaszania się do miejsc specjalistycznej pomocy	29	6	3
4	poinformowanie o lokalnej ofercie pomocy dla dzieci krzywdzonych	0	4	3

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Społecznych działającej na terenie Gminy Żary w 2020 roku kontaktowali się z 10 osobami doznającymi przemocy oraz z 6 osobami, które ją stosowały. Na przestrzeni trzech ostatnich lat członkowie Komisji nie kontaktowali się z potencjalnymi świadkami przemocy w rodzinie, natomiast liczba osób doznających i stosujących przemoc, z którymi członkowie nawiązali kontakt uległa zmniejszeniu.

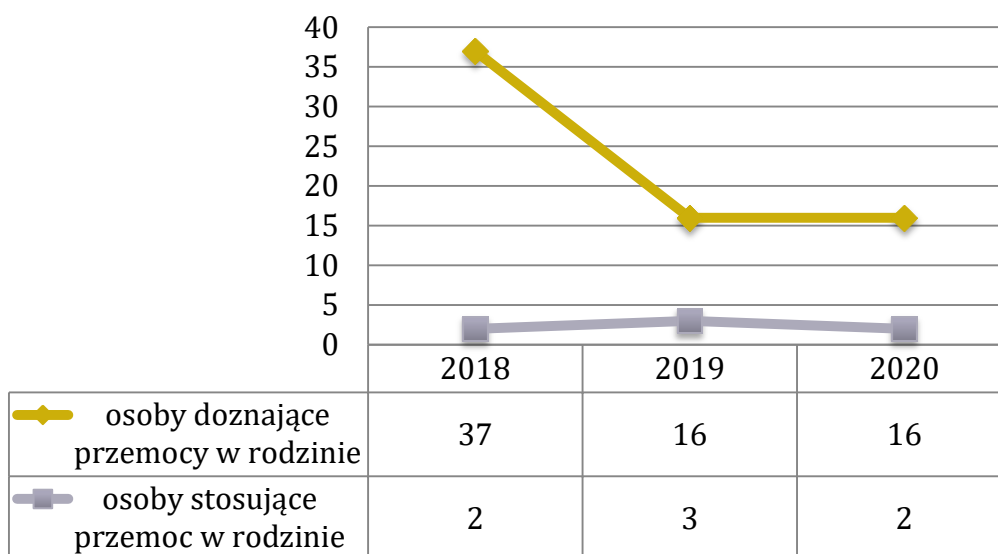
Tabela 30. Dane dotyczące liczby osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w latach 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	osoby doznające przemocy w rodzinie	29	15	10
2	osoby stosujące przemoc w rodzinie	29	0	6
3	świadkowie przemocy w rodzinie	0	0	0

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Na terenie Gminy Żary funkcjonuje Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie, którego działalność nadzorowana jest przez pracowników Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Na przestrzeni lat 2018-2020 widoczny jest znaczny spadek liczby osób korzystających z poradnictwa i pomocy udzielanego w Punkcie. W 2020 roku skorzystało z niego 16 osób doznających przemocy w rodzinie oraz 2 osoby stosujące przemoc w gospodarstwie domowym.

Wykres 28. Liczba osób stosujących i doznających przemocy, korzystających z poradnictwa i pomocy udzielanego przez Punkt Konsultacyjny w latach 2018-2020

Źródło: Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok

Członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego podnoszą swoje kompetencje uczestnicząc w szkoleniach z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

Poniższa tabela przedstawia najważniejsze wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczącego przemocy w rodzinie oraz cyberprzemocy.

Tabela 31. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące przemocy

Obszar tematyczny	Wnioski
Skala przemocy	<ul style="list-style-type: none"> Z przeprowadzonego badania wynika, iż problem przemocy domowej dotyczy bezpośrednio 10% dorosłych mieszkańców Gminy Żary – stwierdzili oni, że w ich domu występuje przemoc. Znajomość kogoś w swoim otoczeniu, kto jest osobą doświadczającą przemocy w swoim domu zadeklarował stosunkowo wysoki odsetek badanych tj. 30%. Do częstszego doznawania przemocy podczas trwającej pandemii COVID-19 przyznało się 12% dorosłych mieszkańców Gminy (<i>spośród całej próby badawczej</i>). Do zastosowania przemocy wobec dziecka/dzieci w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie nie przyznał się żaden ankietowany.
Stosowanie kar fizycznych wobec dzieci	<ul style="list-style-type: none"> Analiza materiału badawczego pod kątem stosowania kar fizycznych wobec dzieci pozwala zauważyć, że średnio co dziesiąty mieszkaniec biorący udział w badaniu nie wie, czy jest to dobra metoda wychowawcza (10%), natomiast kolejne 10% respondentów ma do niej pozytywny stosunek.
Cyberprzemoc	<ul style="list-style-type: none"> Do doświadczenia przemocy przyznało się 42% respondentów, natomiast do jej stosowania – 26%.

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

Najważniejsze wnioski z badania przeprowadzonego wśród uczniów z Gminy Żary, a dotyczące przemocy domowej, rówieśniczej oraz cyberprzemocy przedstawione zostały w poniższej tabeli.

Tabela 32. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród uczniów z Gminy Żary dotyczące przemocy

Obszar tematyczny	Wnioski
Skala przemocy domowej	<ul style="list-style-type: none"> W kontekście przytoczonych danych można wysnuć wniosek, że przemocy kiedykolwiek w życiu doznał stosunkowo duży odsetek uczniów ze szkół znajdujących się na terenie Gminy – zadeklarował to co czwarty respondent (27%). Znaczna część badanych doświadczyło przemocy ze strony taty i mamy (<i>kolejno 23% i 12% spośród uczniów deklarujących doświadczenie przemocy</i>). 4% uczniów stwierdziło, że doznaje przemocy bezpośrednio w swoim domu, gdyż odpowiedzieli oni, że członkowie ich rodziny stosują wobec nich przemoc.

Skala przemocy rówieśniczej	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Obraz jaki wyłania się z badania to znaczny odsetek uczniów deklarujących występowanie w swojej szkole przemocy – przyznał to średnio co drugi respondent (51%). ▪ Wśród uczniów, którzy zadeklarowali doświadczenie przemocy, co drugi doznał jej ze strony kolegów ze szkoły (53%). ▪ Ponad połowa badanych uczniów, którzy przyznali, iż zastosowali przemoc użyło jej wobec swoich rówieśników (63%).
Cyberprzemoc	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wyniki badań wskazują, iż 17% uczniów nie wie czym jest zjawisko cyberprzemocy. ▪ Do doznania cyberprzemocy przyznało się 40% ankietowanych, natomiast do jej stosowania 23%.

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

OBSZARY PROBLEMOWE

- wzrost liczby rodzin objętych pomocą Ośrodka Pomocy Społecznej z powodu występowania przemocy w rodzinie;
- wzrost liczby dzieci objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego z powodu występowania przemocy w rodzinie;
- stosunkowo wysoki odsetek badanych pozytywnie oceniających stosowanie kar fizycznych jako dobrą metodę wychowawczą (wynik badania ankietowego);
- znaczne natężenie przemocy rówieśniczej wśród uczniów (wynik badania ankietowego);
- spadek liczby osób korzystających z poradnictwa i pomocy udzielanego w Punkcie Konsultacyjnym, przy jednoczesnym występowaniu przemocy domowej na terenie Gminy.

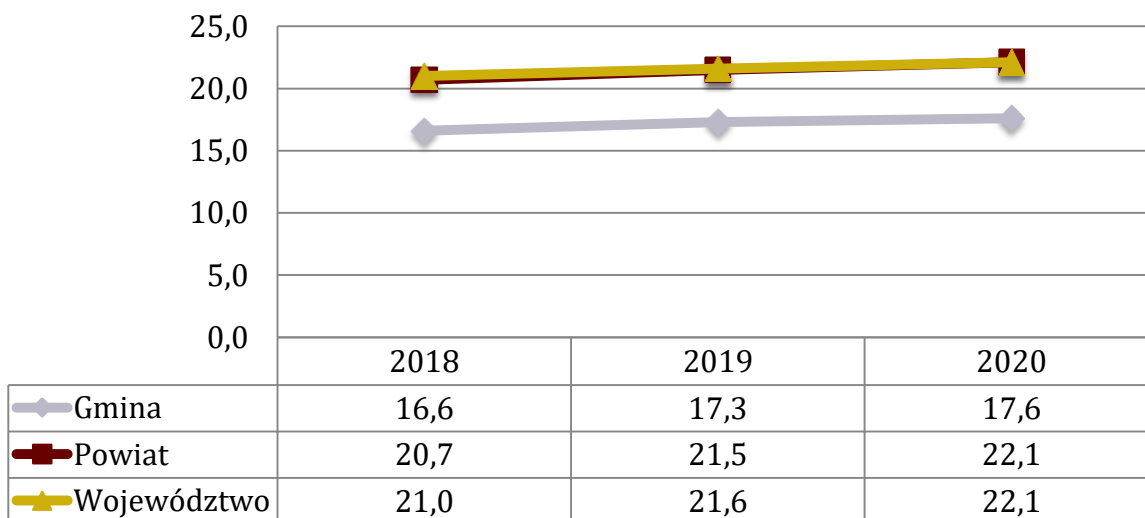
5. Aktywność i integracja społeczna seniorów

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Aktywność i integracja społeczna seniorów stanowią niezwykle ważny i wymagający obszar dla Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dzięki postępowi medycznemu żyjemy coraz dłużej, coraz dłużej chcemy być aktywni i korzystać z życia w pełni. Pomimo tego w starszych osobach często nie dostrzega się potencjału i korzyści płynących dla społeczności lokalnej, należy pamiętać, że to właśnie seniorzy dzięki swej wiedzy i życiowemu doświadczeniu mogą stanowić niezwykle cenne źródło nauki dla młodych pokoleń. Równie często projektując infrastrukturę rekreacyjną pomija się potrzeby osób starszych, co negatywnie wpływa na ich samopoczucie, a co za tym idzie – na ich odbiór przez resztę społeczeństwa. Należy kreować zupełnie nowy wizerunek osoby starszej – jako osoby aktywnej, sprawnej i będącej pełnoprawnym obywatelem Gminy.

Na przestrzeni ostatnich lat możemy zauważyć wzrost udziału osób, które ukończyły 60 lat w populacji ogólnej. Zjawisko to nazywane starzejącym się społeczeństwem ma miejsce zarówno w Polsce, jak i w większości uprzemysłowionych krajów. Niesie to za sobą konieczność intensyfikacji działań skierowanych w stronę wsparcia i integracji seniorów. Z danych GUS wynika, że w 2020 roku odsetek osób będących w wieku poprodukcyjnym w Gminie Żary jest niższy zarówno w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego. Na przestrzeni ostatnich trzech lat udział osób w wieku poprodukcyjnym w Gminie, powiecie i województwie systematycznie ulegał wzrostowi. Różnica między 2018, a 2020 rokiem w Gminie Żary wynosi 1,0 pp., w powiecie 1,4 pp., natomiast w województwie lubuskim 1,1 pp. Szczegółowe dane przedstawia kolejny wykres.

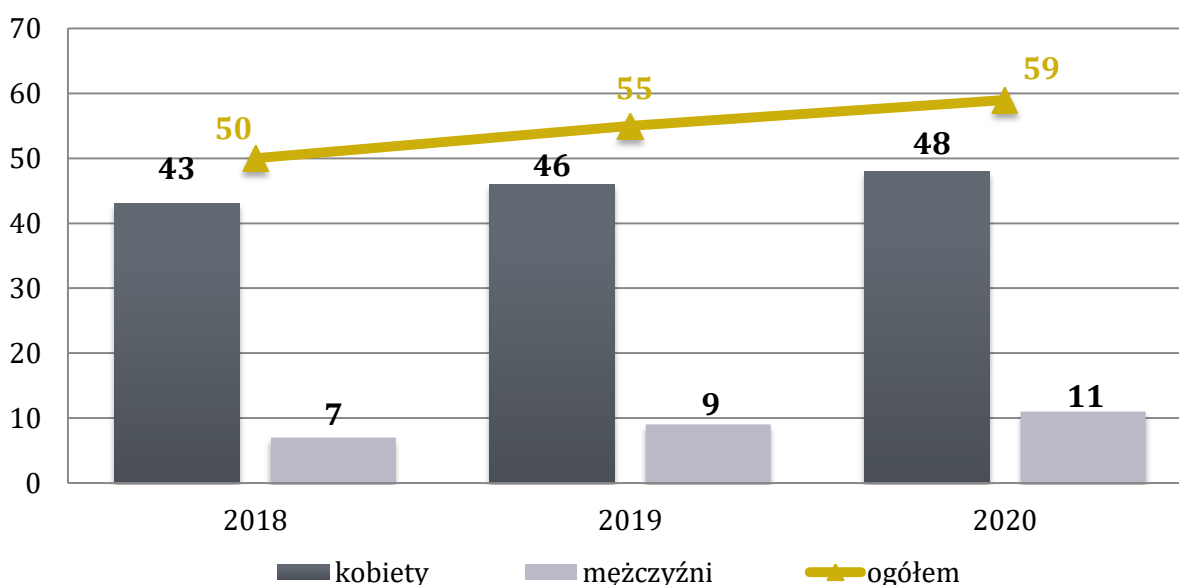
Wykres 29. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ogólna liczba mieszkańców Gminy w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy i wsparcia z pomocy społecznej wyniosła w 2020 roku – 59. Zdecydowaną większość stanowiły kobiety – było ich 48, natomiast korzystających ze wsparcia mężczyzn – 11. W stosunku do 2018 roku dostrzec można wzrost liczby korzystających z pomocy społecznej mieszkańców Gminy będących w wieku poprodukcyjnym.

Wykres 30. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2018-2020

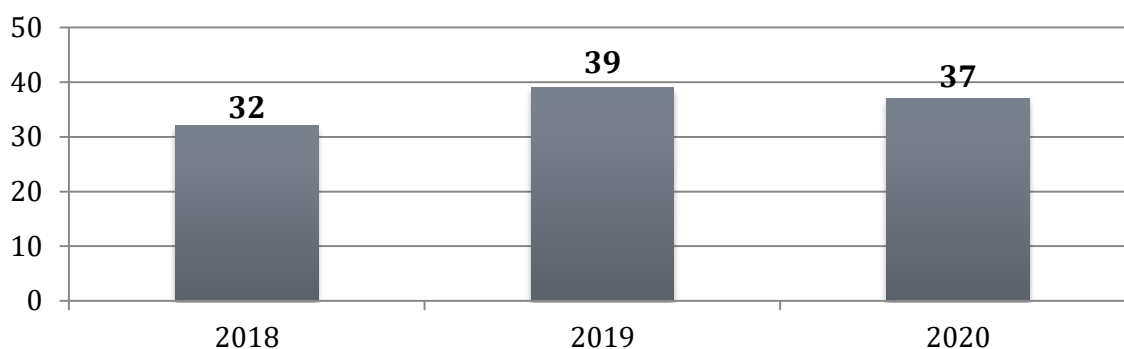

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Usługi opiekuńcze dla beneficjentów pomocy społecznej, którzy z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione lub pomoc świadczona przez rodzinę jest niewystarczająca, świadczone są przez firmę „MARMED”. W 2020 roku objętych tego typu usługami było 37 osób, w roku 2019 – 39, a w roku 2018 – 32. Na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba osób objętych usługami opiekuńczymi ulegała nieznacznym wahaniom.

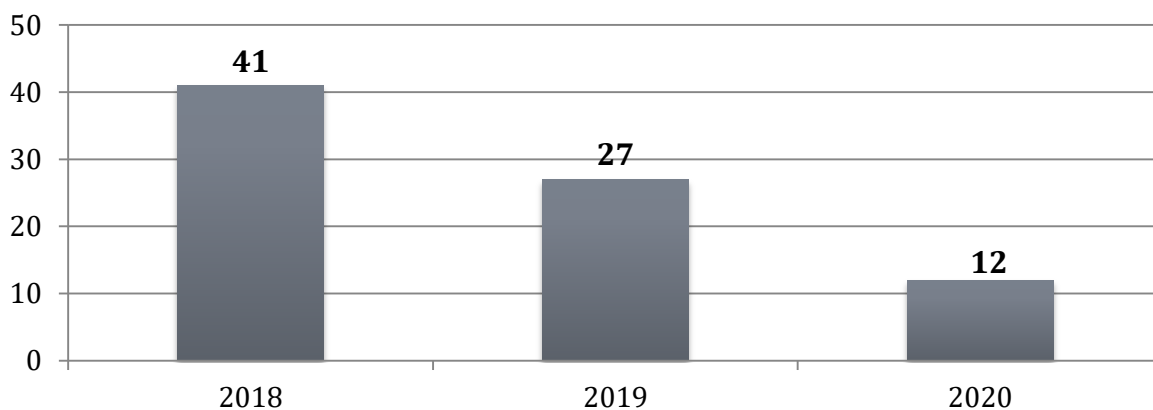
Wykres 31. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Osoba, która ukończyła 75 rok życia, jest uprawniona do dodatku pielęgnacyjnego bez potrzeby weryfikowania jej stanu zdrowia w drodze badania lekarza orzecznika ZUS, jak to ma miejsce wobec pozostałej grupy uprawnionych. W 2020 roku omawiany zasiłek pielęgnacyjny został przyznany 12 mieszkańcom Gminy powyżej 75 roku życia. W porównaniu do 2018 roku liczba przyznanych zasiłków zmniejszyła się aż o 71%.

Wykres 32. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2018-2020 (liczba świadczeń)

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Liczbę osób, którym opłacono pobyt w domach pomocy społecznej oraz przeznaczone na to środki prezentuje poniższa tabela. Domy pomocy społecznej świadczą usługi opiekuńcze, bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności i nie są zdolne do samodzielnej egzystencji. Kierowanie do DPS i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym Domu jest zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym. W 2020 roku, w porównaniu do poprzednich lat, liczba osób przebywających w DPS kształtowała się na wyższym poziomie, zwiększeniu uległa także przeznaczona na ten cel kwota świadczeń.

Wykres 33. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	liczba osób	13	15	16
2	kwota świadczeń (zł)	353 466,00	473 915,00	541 428,00

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Ważną rolę w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu oraz integracji społecznej osób starszych odgrywa Klub Senior + w Mirostowicach Górnych, Gminna Biblioteka Publiczna wraz z filiami, jak również liczne organizacje pozarządowe. W ramach ich działalności całorocznie, a szczególnie w okresie ferii i wakacji odbywają się różnotematyczne zajęcia dedykowane seniorom zamieszkującym Gminę.

Seniorzy na terenie Gminy Żary mogą korzystać z tzw. *Gminnej Karty Seniora* – w 2020 roku wydano **78** nowych Kart. Program ten jest elementem polityki społecznej realizowanej przez Gminę i obejmuje system zniżek, ulg, preferencji i uprawnień skierowanych do seniorów. W ramach GKS:

- seniorzy mają możliwość korzystania z pływalni „Wodnik” w Żarach przy zastosowaniu 100% zniżki od obowiązującej ceny biletu;
- beneficjenci mogą zwiedzać Muzeum Pogranicza Śląsko-Łużyckiego w Żarach z zastosowaniem 100% zniżki;
- osoby starsze mogą także korzystać z gwarantowanych usług w zakresie rehabilitacji leczniczej poprzez zastosowanie 100% zniżki na zabiegi rehabilitacyjnej.

W omawianym roku na terenie Gminy Żary Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej realizował także akcję pn. *Koperta życia dla osób starszych i samotnych*, która skierowana była do osób przewlekle chorych, starszych oraz samotnych i polegała na umieszczeniu w specjalnie przygotowanych kopertach najważniejszych informacji o stanie zdrowia, lekach, danych osobowych oraz kontaktach do najbliższych członków rodziny. GOPS w Żarach w 2020 roku zakupił **100 sztuk** omawianych kopert.

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

Wnioski z badania ankietowego w zakresie problemów i potrzeb osób starszych w Gminie w opinii jej dorosłych mieszkańców przedstawione zostały w tabeli poniżej.

Tabela 33. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary w 2021 roku dotyczące osób starszych

Obszar tematyczny	Wnioski
Problemy i potrzeby osób starszych	<ul style="list-style-type: none"> W opinii większości dorosłych mieszkańców Gminy najczęstszymi problemami, z którymi borykają się osoby starsze jest samotność oraz niepełnosprawność i inne choroby wieku podeszłego. Znaczna część odpowiedzi ankietowanych padła również na ubóstwo i brak wsparcia ze strony rodziny. Wśród głównych potrzeb osób starszych respondenci wyróżnili przede wszystkim usługi opiekuńczo-pielęgnacyjne, wsparcie emocjonalne oraz wykonywanie ciężkich prac domowych.
Oferta pomocy	<ul style="list-style-type: none"> Co drugi mieszkaniec Gminy uważa ofertę pomocy osobom starszym za niewystarczającą (44%).

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W oparciu o wnioski wynikające z analizy sytuacji, wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

**OBSZARY
PROBLEMOWE**

- zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych;
- stały wzrost na przestrzeni lat udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności;
- niewystarczająca oferta pomocy adresowana do osób starszych (wynik badania ankietowego);
- wzrost liczby osób korzystających z pomocy społecznej w wieku poprodukcyjnym.

6. Promocja zatrudnienia, reintegracja zawodowa i społeczna osób podlegających wykluczeniu społecznemu

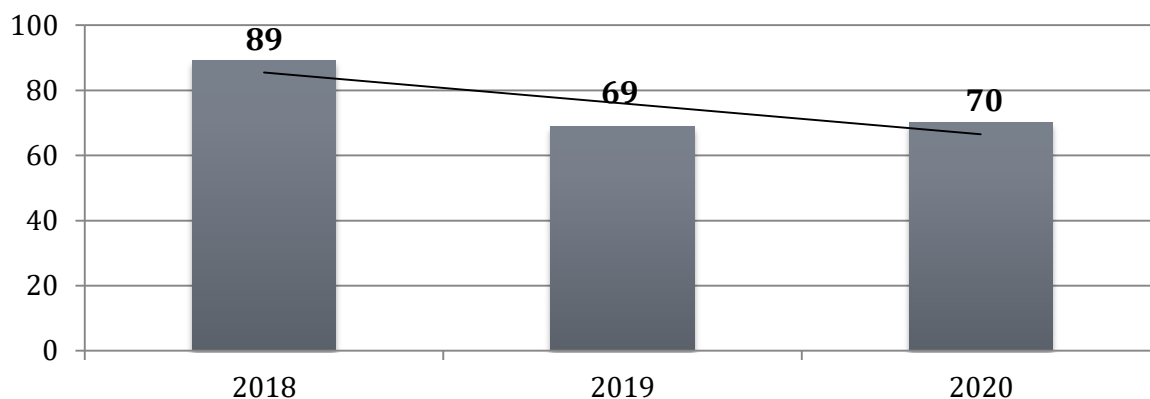
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Wśród głównych zjawisk kryzysowych zachodzących w sferze społecznej jest bezrobocie. Bezrobocie, w szczególności długotrwałe (przekraczające 12 miesięcy), jest bardzo niekorzystne społecznie, gdyż wpływa negatywnie zarówno na warunki bytowe jednostki lub rodziny (długotrwały brak stałego wynagrodzenia, uzależnienie od wsparcia z systemu pomocy społecznej), jak również kondycję psychofizyczną (zaburzenia zdrowia psychicznego, dolegliwości psychosomatyczne) oraz społeczną (pogłębiająca się izolacja społeczna, spadek aktywności osoby pozostającej bez pracy). Czynniki te bardzo często skutkują wzrostem ubóstwa, pogłębiają stan wykluczenia zawodowego i społecznego (np. zanik posiadanych kwalifikacji zawodowych i trudności w przystosowaniu się do zmieniających się zasad funkcjonowania rynku pracy), a także mogą prowadzić do pojawienia się patologicznych zjawisk takich jak: nadużywanie alkoholu i przestępczość. Negatywne skutki bezrobocia odciskają również piętno na funkcjonowaniu rodziny osoby pozostającej bez pracy. W szczególności dotyczy to dzieci osoby bezrobotnej, które odczuwając własną sytuacją materialną jako gorszą, w porównaniu do swoich rówieśników, stopniowo mogą izolować się, co jest dotkliwym ograniczeniem naturalnych potrzeb związanych z rozwojem intelektualnym i społecznym. Bezrobocie jest również przyczyną zaniechania uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym.

W 2020 roku bezrobocie jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na **czwartym** miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia.

W 2020 roku liczba rodzin korzystających ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach z powodu bezrobocia kształtowała się na poziomie 70. Na przestrzeni lat 2018-2020 można zauważyć tendencję spadkową liczby rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z tego powodu. W porównaniu do 2018 roku liczba rodzin zmniejszyła o 21%.

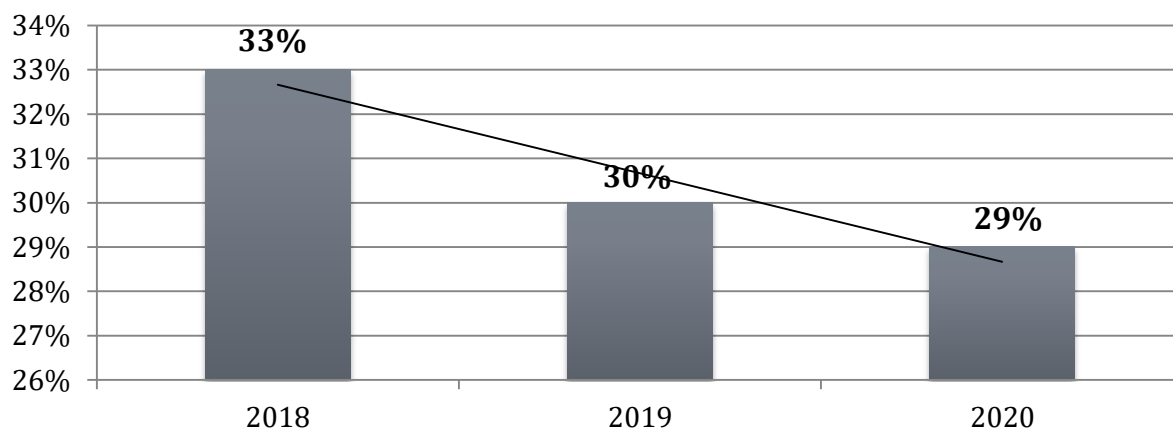
Wykres 34. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Dostrzegalna jest pozytywna tendencja jeśli chodzi o zmianę wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. Wskaźnik ten obliczany jest jako stosunek liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia, do liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy ogółem. W porównaniu do lat poprzednich obserwowany jest jego znaczny spadek – z 33% w 2018 roku do 29% w 2020 roku.

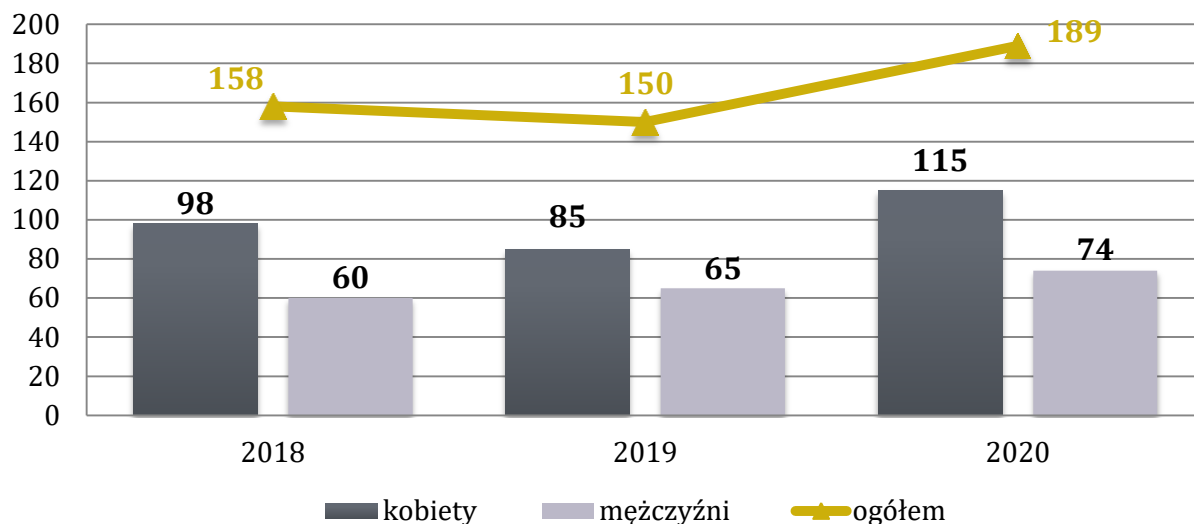
Wykres 35. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2020 rok

Na koniec 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było łącznie 189 mieszkańców Gminy Żary. Oznacza to wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 26% i o 20% w porównaniu do 2018 roku. Pod względem płci widoczna jest dysproporcja – pozostających bez pracy kobiet było w 2020 roku więcej niż mężczyzn (liczba kobiet – 115, liczba mężczyzn – 74).

Wykres 36. Mieszkańcy Gminy Żary zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2018–2020 (stan na koniec grudnia)

Źródło: PUP Żary

W 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 2,4% mieszkańców Gminy Żary, przy czym udział kobiet był niemal dwukrotnie większy od mężczyzn. Udział bezrobotnych mieszkańców Gminy w stosunku do 2019 roku zwiększył się 0,5 pp. W całym województwie osoby bezrobotne stanowiły w 2020 roku 1,2% wszystkich mieszkańców, a więc sytuacja w Gminie była pod tym względem mniej korzystna w odniesieniu do województwa lubuskiego, jednak lepsza w stosunku do powiatu żarskiego (3,5%).

Tabela 34. Udział bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary zarejestrowanych w PUP w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w latach 2018-2020 w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego (w procentach, stan na koniec grudnia)

Lp.	wyszczególnienie		2018	2019	2020
1	Gmina	mężczyźni	1,4	1,5	1,8
		kobiety	2,6	2,3	3,2
		ogółem	2,0	1,9	2,4
2	Powiat	mężczyźni	2,5	2,1	2,9
		kobiety	3,8	3,5	4,3
		ogółem	3,1	2,8	3,5
3	Województwo	mężczyźni	0,7	0,6	0,8
		kobiety	1,7	1,3	1,6
		ogółem	1,2	0,9	1,2

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Ze zjawiskiem długotrwałego bezrobocia mamy zatem do czynienia w przypadku osoby zarejestrowanej w urzędzie pracy jako bezrobotnej przez okres powyżej 12 miesięcy. Jest to zjawisko niekorzystne z punktu widzenia rynku pracy, ponieważ najczęściej świadczy o tym, że bezrobotny nie ma zamiaru czy możliwości podjęcia zatrudnienia bądź uzyskuje dochody z nielegalnych źródeł. Kolejna tabela przedstawia liczbę długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców, w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego. W latach 2018-2020 ich udział w Gminie uległ zwiększeniu – w 2020 roku osoby długotrwale bezrobotne stanowiły 37,57% wszystkich zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy. Sytuacja w Gminie prezentowała się korzystniej zarówno w odniesieniu do powiatu jak i całego województwa lubuskiego.

Tabela 35. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego w latach 2018-2020 (stan na koniec grudnia)

Lp.	wyszczególnienie		2018	2019	2020
1	Gmina	liczba osób	50	55	71
		udział (%)	31,65	36,67	37,57
2	Powiat	liczba osób	935	822	932
		udział (%)	48,12	48,5	43,61
3	Województwo	liczba osób	10 063	7 774	9 503
		udział (%)	45,32	42,02	40,14

Źródło: PUP Żary

Rozpatrując kwestię *liczby bezrobotnych osób z podziałem na grupę wiekową* możemy zauważyć, że w stosunku do 2018 roku nastąpił spadek udziału osób mających mniej niż 25 lat oraz mniej niż 30 lat, a wzrostowi uległ udział osób powyżej 50 roku życia. Największy spadek odnotowany został w kategorii wiekowej do 30 lat, wynosił on 9,3 pp.

Tabela 36. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2018-2020 (stan na koniec grudnia)

Lp.	kategoria wiekowa	2018		2019		2020	
		liczba osób	%	liczba osób	%	liczba osób	%
1	do 25 roku życia	27	17,1	23	15,3	24	12,7
2	do 30 roku życia	60	37,9	46	30,7	54	28,6
3	powyżej 50 roku życia	39	24,7	44	29,3	49	25,9

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

W ramach aktywizacji zawodowej bezrobotni mieszkańcy Gminy Żary w 2020 roku mogli uczestniczyć w *pracach społecznie użytecznych*, do których w omawianym roku przystąpiło 180 osób (średnio 18 osób miesięcznie) a na których realizację wydatkowano kwotę w wysokości 30 000 zł.

Powiatowy Urząd Pracy w Żarach w 2021 roku realizował programy aktywizujące i projekty, adresowane do mieszkańców powiatu żarskiego. Wśród nich wymienić należy:

- Projekt „Aktywni mogą” więcej współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego, w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego – Lubuskie 2020,

Oś Priorytetowa 6 Regionalny rynek pracy, Priorytet Inwestycyjny 81, Działanie 6.1, którego głównym celem jest zwiększenie aktywności zawodowej osób w wieku 30 lat i więcej, pozostających bez pracy w powiecie żarskim. W ramach działania planowane jest podniesienie zdolności do zatrudnienia osób znajdujących się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, tj. kobiet, osób w wieku 50+, osób z niepełnosprawnościami, osób długotrwale bezrobotnych i osób o niskich kwalifikacjach;

- Projekt „*Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie żarskim (VI)*” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Osi Priorytetowej I Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 1.1 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe, Poddziałanie 1.1.1 Wsparcie udzielane z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Jego główny celem jest zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych poniżej 30 roku życia, pozostających bez pracy w powiecie żarskim;
- Projekt „*Aktywizacja osób młodych pozostających bez pracy w powiecie żarskim (V)*” współfinansowany z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Osi Priorytetowej I Rynek pracy otwarty dla wszystkich, Działanie 1.1 Wsparcie osób młodych pozostających bez pracy na regionalnym rynku pracy – projekty pozakonkursowe, Poddziałanie 1.1.1 Wsparcie udzielane z Europejskiego Funduszu Społecznego, którego celem jest aktywizacja zawodowa osób poniżej 30 roku życia.

W związku z pandemią COVID-19 oraz wprowadzonymi obostrzeniami, pogorszeniu uległa sytuacja na rynku pracy. W czasie pandemii pracę straciło wiele osób, przede wszystkim pracujących w branżach szczególnie dotkniętych wprowadzanymi obostrzeniami oraz mających umowy cywilno-prawne. Skutki pandemii na rynku pracy mogą być jednak odroczone w czasie i dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej, między innymi kryzys występujący w wielu branżach. Radzenie sobie z epidemią, a w jej następstwie z kryzysem gospodarczym i pogorszeniem sytuacji na rynku pracy, będzie wymagało w perspektywie najbliższych lat, zwrócenia szczególną uwagę na podejmowanie działań wspierających mieszkańców w tym zakresie.

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

Poniższa tabela przedstawia najważniejsze wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące problemu bezrobocia.

Tabela 37. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące problemu bezrobocia

Obszar tematyczny	Wnioski
Dostępność rynku pracy	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zdecydowana większość ankietowanych mieszkańców uważa, że znalezienie nowej pracy na terenie Gminy jest trudne (40%). ▪ Co drugi respondent negatywnie ocenia swoje szanse na rynku pracy, uważając, iż byłoby mu trudno znaleźć nowe miejsce zatrudnienia (46%).
Powody bezrobocia	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Wśród głównych powodów bezrobocia ankietowani wymienili przede wszystkim niechęć do podjęcia pracy np. spowodowana korzystaniem ze świadczeń pomocy społecznej oraz brak doświadczenia zawodowego.
Aktywizacja zawodowa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Zdecydowana większość mieszkańców Gminy nie korzystało z żadnych form aktywizacji zawodowej proponowanej przez Urząd Pracy. ▪ Najpopularniejszą formą aktywizacji zawodowej wśród mieszkańców Gminy Żary były staże/praktyki oraz kursy zawodowe (po 18%).

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

OBSZARY PROBLEMOWE

- znaczny udział osób długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy;
- większość dorosłych mieszkańców negatywnie oceniających rynek pracy na terenie Gminy Żary (wynik badania ankietowego);
- znaczna dysproporcja w zakresie płci osób pozostających bez pracy (większa ilość kobiet nie posiadających zatrudnienia);
- ryzyko pogorszenia się sytuacji na rynku pracy spowodowane pandemią COVID-19.

7. Wsparcie osób z problemem ubóstwa

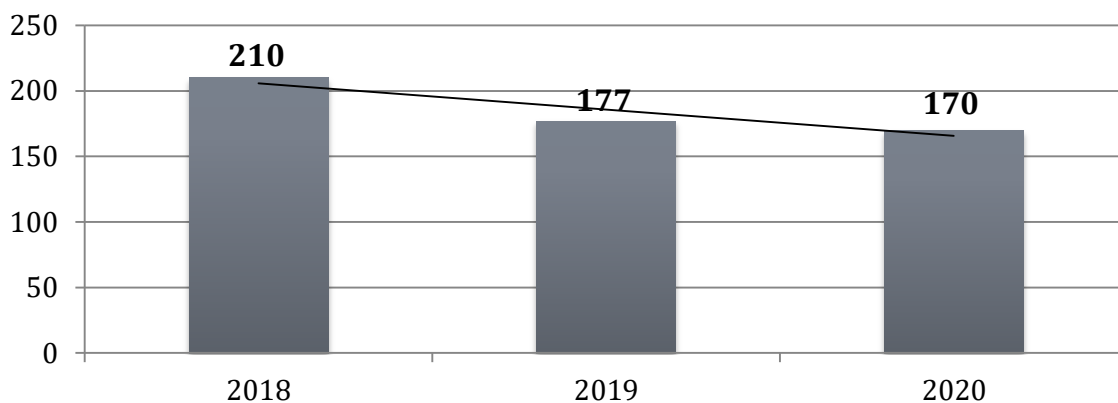
Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

Diagnozy w zakresie poziomu ubóstwa dokonano na podstawie danych statystycznych dotyczących liczby beneficjentów pomocy społecznej oraz przyznanych świadczeń z pomocy społecznej. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego, jak również porównanie dynamiki zachodzących procesów poprzez porównanie zmian na przestrzeni lat. W tym celu analizie poddano liczbę osób, które uprawniane były do korzystania ze świadczeń ogółem oraz tych, które uprawnione były do pomocy z tytułu ubóstwa.

W 2020 roku ubóstwo jako powód udzielania pomocy i wsparcia z pomocy społecznej znajdowało się na **pierwszym** miejscu pod względem ogólnej liczby rodzin, którym udzielono pomocy i wsparcia.

Dane źródłowe pokazują, że ogólna liczba rodzin zamieszkujących Gminę, którym zostały udzielone pomoc i wsparcie z powodu ubóstwa uległa na przestrzeni lat 2018-2020 spadkowi. W 2018 roku z tego powodu z pomocy skorzystało 210 rodzin, w 2019 roku – 177, natomiast w 2020 roku – 170.

Wykres 37. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

W 2020 roku zasiłki stałe pobierały 83 osoby, tj. o 16% mniej niż w roku ubiegłym i jednocześnie o 21% mniej w stosunku do 2018 roku. W przypadku zasiłków okresowych, w 2020 roku liczba ich świadczeniobiorców kształtowała się na poziomie 98 – co oznacza spadek o 2% w stosunku do roku 2019 i spadek o 1% w odniesieniu do roku 2018. Zasiłek celowy z kolei, został przyznany w 2020 roku 210 osobom, czyli większej liczbie osób niż w 2019 roku (o 13%), a nieco mniejszej niż w 2018 roku (o 0,5%).

Tabela 38. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020

Lp.	rodzaj zasiłku	2018		2019		2020	
		liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń	liczba osób	kwota świadczeń
1	zasiłek stały	105	551 094 zł	99	534 086 zł	83	496 040 zł
2	zasiłek okresowy	99	151 309 zł	100	162 056 zł	98	179 998 zł
3	zasiłek celowy	211	229 771 zł	186	222 841 zł	210	291 227 zł

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Żarach od stycznia 2019 roku realizuje program „Posiłek w szkole i w domu”, który zastąpił realizowany w latach poprzednich program „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Celem Programu jest ograniczenie zjawiska niedożywienia dzieci i młodzieży z rodzin o niskich dochodach lub znajdujących się trudnej sytuacji materialnej, osób samotnych, w podeszłym wieku i niepełnosprawnych. W 2020 roku świadczenie pieniężne w ramach tego Programu przyznane zostało 176 osobom, natomiast niepieniężne w formie posiłku – 106. W ciągu ostatnich trzech lat liczba osób otrzymujących świadczenie pieniężne uległa zwiększeniu (w odniesieniu do 2018 roku odnotowano wzrost na poziomie 6%), z kolei liczba otrzymujących świadczenie niepieniężne zmniejszyła się o 41%.

Tabela 39. Liczba osób korzystających ze świadczenia pieniężnego i niepieniężnego przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	świadczenie pieniężne	166	160	176
2	świadczenie niepieniężne	181	131	106

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Osoby uzyskujące niskie dochody lub pozbawione dochodów mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie do wydatków mieszkaniowych ponoszonych w związku z zajmowaniem lokalu mieszkalnego. W 2020 roku świadczenie pieniężne w formie *dodatków mieszkaniowych* otrzymało 7 gospodarstw domowych, w 2019 roku było to 13 gospodarstw, natomiast w 2018 roku – 17.

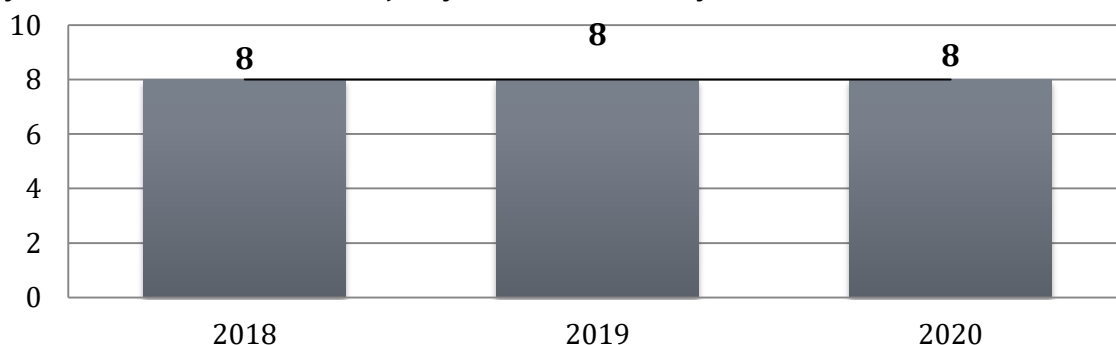
Wykres 38. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe w latach 2018-2020

Lp.	wyszczególnienie	2018	2019	2020
1	Liczba wypłaconych dodatków mieszkaniowych	17	13	7
2	Kwota świadczeń (w złotych)	27 424	18 726	15 044

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Na przestrzeni lat 2018-2020 liczba lokali socjalnych w Gminie Żary wynosiła 8 i utrzymywała się na stałym poziomie.

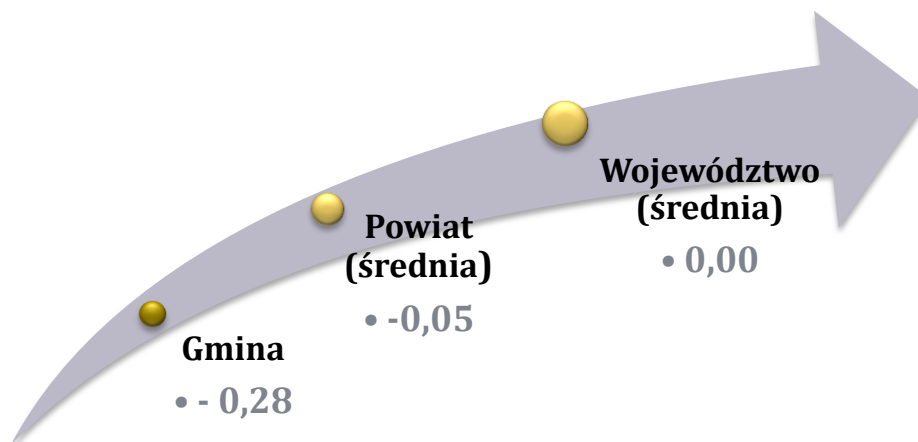
Wykres 39. Liczba lokali socjalnych w Gminie Żary w latach 2017-2019

Źródło: <https://bdl.stat.gov.pl>

Wartość wskaźnika ubóstwa w wymiarze finansowym w 2019 roku kształtowała się w Gminie Żary na niższym poziomie, niż ma to miejsce na terenie całego województwa lubuskiego i powiatu żarskiego. Na wartość wskaźnika ubóstwa w wymiarze finansowym składają się następujące wskaźniki: dochód w gminie przypadający na jednego mieszkańca, liczba osób, którym przyznano świadczenie (pieniężne/niepieniężne) przypadająca na każde 1000 mieszkańców gminy oraz odsetek osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej do liczby wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej. Im wyższa wartość wskaźnika, tym sytuacja Gminy jest korzystniejsza. W omawianym roku w Gminie Żary był on ujemny i wynosił -0,28.

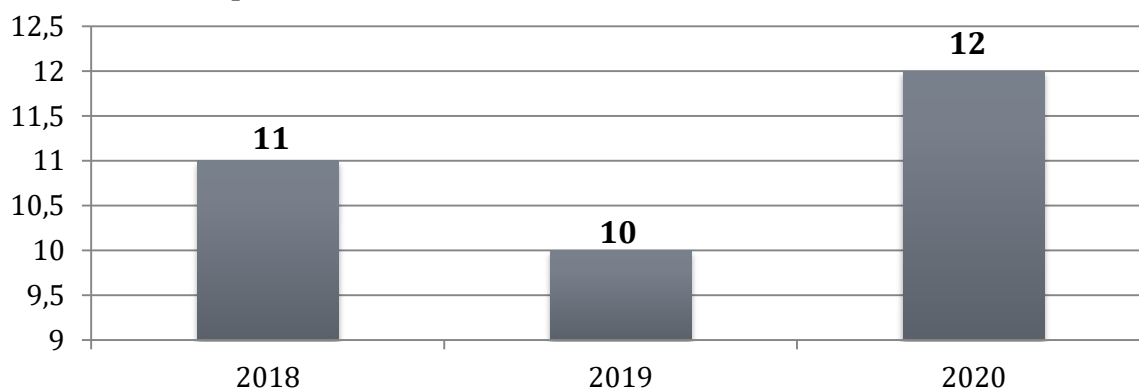
Rysunek 5. Wartość wskaźnika ubóstwa w wymiarze finansowym w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim w 2019 roku

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2019 rok

Bezpośrednio z ubóstwem wiąże się problem bezdomności – jest często zarówno przyczyną ubóstwa jak i jego skutkiem. W 2020 roku z powodu bezdomności pomoc i wsparcie otrzymało 12 rodzin. Informacje w tym zakresie na przestrzeni lat 2018-2020 przedstawia poniższy wykres. Dane statystyczne dotyczące liczby osób korzystających z pomocy i wsparcia z GOPS wskazują na to, że problem bezdomności na terenie Gminy w stosunku do 2018 i 2019 roku uległ zwiększeniu.

Wykres 40. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2018-2020

Źródło: Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące problemu ubóstwa zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 40. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące problemu ubóstwa

Obszar tematyczny	Wnioski
Skala ubóstwa	<ul style="list-style-type: none">▪ 6% ankietowanych mieszkańców doświadczyło odrzucenia społecznego z powodu ubóstwa.▪ Do doświadczenia kiedykolwiek w życiu problemu ubóstwa przyznało się 18% respondentów.▪ Co drugi badany uważa, iż problem ubóstwa występuje na terenie Gminy Żary.▪ Wśród osób najbardziej zagrożonych ubóstwem respondenci wskazali przede wszystkim osoby starsze (70%), osoby z niepełnosprawnościami (60%), a także osoby dotknięte problemem uzależnień (44%).

Źródło: Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

**OBSZARY
PROBLEMOWE**

- ograniczenie możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb bytowych w wyniku niedoboru środków finansowych, skutkujące funkcjonowaniem w sytuacji zagrożenia egzystencji;
- występowanie problemu bezdomności;
- niekorzystny wskaźnik barometru ubóstwa na terenie Gminy;
- ubóstwo jako główny powód udzielania pomocy społecznej rodzinom zamieszkującym Gminę Żary;
- ograniczona aktywność zawodowa i społeczna wśród osób dorosłych, przyjmowanie pozycji społecznej „osoby ubogiej” jako stałej formy funkcjonowania społecznego, która prowadzi do zjawiska wyuczonej bezradności.

8. Problem przestępczości

Podstawowe informacje, skala problemu i działań interwencyjnych

W 2020 roku w Gminie Żary odnotowano 247 interwencji domowych związanych z przemocą oraz 38 interwencji podjętych w wyniku spożywania alkoholu. Analizując dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2018-2020 można zauważyć, iż liczba interwencji związanych z przemocą ulegała wahaniom, natomiast liczba interwencji dot. osób nietrzeźwych zwiększyła się.

Wykres 41. Liczba interwencji związanych z przemocą domową i nadużywaniem alkoholu na terenie Gminy Żary w latach 2018-2020

	Liczba interwencji domowych	Liczba interwencji dot. osób po spożyciu alkoholu/ nietrzeźwych
2018	255	23
2019	260	32
2020	247	38

Źródła: Dane z Komendy Powiatowej Policji w Żarach

W 2020 roku w Gminie Żary odnotowano szacunkowo 287 przestępstw. Analizując dane w tym zakresie na przestrzeni lat 2018-2020 można zauważyć, iż szacunkowa liczba popełnionych przestępstw ulegała wahaniom.

Tabela 41. Szacunkowa liczba przestępstw stwierdzonych na terenie Gminy Żary w latach 2018-2020

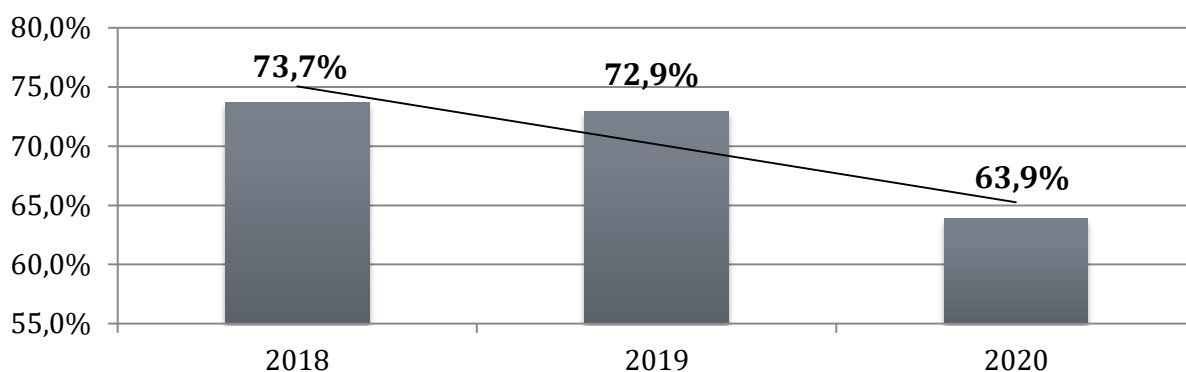
wyszczególnienie	2018	2019	2020
kryminalne	171	211	203
przeciwko mieniu	102	176	147
drogowe	29	30	35
gospodarcze	29	72	31
przeciwko życiu i zdrowiu	7	7	7
OGÓŁEM	239	325	287

Źródło: <https://www.polskawliczbach.pl/>

Na przestrzeni lat 2017-2020 funkcjonariusze Komendy Powiatowej Policji w Żarach zatrzymali **437** pijanych kierowców oraz odebrali **353** prawa jazdy.

Rozpatrując kwestię wykrywalności przestępstw na terenie Gminy Żary można zauważyć, że w 2020 roku wskaźnik ten przyjmował niższą wartość zarówno w porównaniu do województwa lubuskiego (70,3%) jak i całej Polski (73%). Dane statystyczne pokazują, że na przestrzeni trzech ostatnich lat na terenie Gminy uległ on zmniejszeniu.

Wykres 42. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie Żary w latach 2018-2020

Źródło: <https://www.polskawliczbach.pl/>

Diagnoza problemów społecznych (badania społeczne)

W poniższej tabeli przedstawione zostały wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy w zakresie poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.

Tabela 42. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania

Obszar tematyczny	Wnioski
Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania	<ul style="list-style-type: none"> Swoją okolicę jako bezpieczną ocenia 70% respondentów. Spacerując po swojej okolicy po zmroku raczej niebezpiecznie czuje się co czwarty mieszkaniec Gminy Żary.

Źródło: *Diagnoza problemów społecznych Gminy Żary. Raport z badań ankietowych przeprowadzonych w 2021 roku*

W oparciu o wnioski wynikające z prezentowanej powyższej analizy wyróżniono najważniejsze obszary problemowe w dziedzinie planowania strategicznego, tj.:

**OBSZARY
PROBLEMOWE**

- stosunkowo niski wskaźnik wykrywalności przestępstw na terenie Gminy;
- wzrost szacunkowej liczby popełnionych przestępstw przeciwko mieniu oraz przestępstw drogowych na terenie Gminy na przestrzeni lat 2018-2020.

9. Analiza SWOT

Jedną z powszechnie stosowanych metod i technik służących budowaniu strategii jest analiza SWOT. Analiza SWOT polega na zbadaniu silnych i słabych podmiotów działających w sferze polityki społecznej, a następnie ich konfrontacji z szansami i zagrożeniami tkwiącymi w jej bliższym i dalszym otoczeniu. Pozwala oszacować możliwości i potencjał, jakim dysponuje dany podmiot. Grupy czynników w metodzie SWOT są definiowane w następujący sposób:

Opracowanie dokumentu jakim jest Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 powinno opierać się na *partycypacji społecznej*, przez którą rozumie się ścisłą współpracę z mieszkańcami obszaru, na którym Strategia ta ma obowiązywać. Podążając za poprawnością konstruowania strategii i wymogami konsultacji społecznych, przeprowadzono na terenie Gminy badania ankietowe, z których wnioski miały kluczowy wpływ na opracowanie analizy strategicznej SWOT oraz cele strategiczne zawarte w części programowej.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystna lokalizacja oraz rozwinięta sieć dróg pozwalająca na dobrą komunikację. • Wzrastająca liczba podmiotów gospodarczych. • Efektywna i innowacyjna polityka oświatowa – rozwinięta sieć szkół podstawowych i punktów przedszkolnych. • Funkcjonowanie na terenie Gminy organizacji pozarządowych o profilu działalności skierowanej na pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych. • Zmniejszający się wskaźnik deprywacji lokalnej. • Spadek liczby rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty” i pomocą ZI. • Realizacja przez GOPS różnorodnych programów, np. „Od zależności do samodzielności”, „Gminna Karta Seniora”. • Spadek wskaźnika bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej. • Funkcjonowanie dużych zakładów pracy przyczyniających się do rozwoju gospodarczego Gminy. • Funkcjonowanie Klubu Senior+. • Lokale socjalne i mieszkania chronione znajdujące się w zasobach mieszkaniowych Gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> • Utrzymujący się na przestrzeni ostatnich lat ujemny wskaźnik przyrostu naturalnego. • Spadek liczby mieszkańców. • Niski współczynnik dzietności. • Brak funkcjonującego żłobka lub klubu dziecięcego. • Znaczny wzrost udziału osób starszych w ogólnej liczbie ludności na przestrzeni ostatnich lat. • Wzrost zapotrzebowania na zasiłki opiekuńcze i pielęgnacyjne. • Brak funkcjonujących samopomocowych grup wsparcia dla osób uzależnionych i współuzależnionych. • Wysoki odsetek rodzin i osób korzystających z pomocy społecznej z powodu, ubóstwa, długotrwałej i ciężkiej choroby oraz niepełnosprawności. • Wzrost liczby mieszkańców Gminy zarejestrowanych w PUP w Żarach. • Znacznie wyższa liczba osób przypadająca na 1 przychodnię w Gminie w porównaniu do całego powiatu żarskiego. • Występowanie problemu bezdomności. • Stosunkowo niski wskaźnik wykrywalności przestępstw. • Samotność i izolacja osób starszych. • Niewystarczająca oferta usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych dla osób starszych.

• Szkoły podstawowe – prowadzone zajęcia dodatkowe, programy profilaktyczne i wychowawcze oraz działalność specjalistów, realizacja zajęć w ramach indywidualnych potrzeb edukacyjnych. • Baza instytucji prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej oraz innych działań wspierających mieszkańców: GOPS, GKRPA, GBP, Centrum Spotkań Mieszkańców, świetlic wiejskich oraz świetlice środowiskowej. • Spadek liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej. • Dostęp do pomocy i wsparcia dla osób uzależnionych dzięki funkcjonowaniu Punktu Konsultacyjnego dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie. • Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mieszkańców.	• Niewystarczająca liczba kampanii społecznych skierowanych do mieszkańców, a w szczególności rodziców. • Brak rodzin wspierających. • Utrzymujący się na przestrzeni ostatnich lat wysoki udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy. • Dysproporcja w zakresie płci osób bezrobotnych – większa ilość kobiet pozostających bez zatrudnienia. • Stosunkowo niewielka liczba rodziców objętych programami profilaktycznymi z zakresu uzależnień wśród dzieci i młodzieży. • Niższy wskaźnik ubóstwa w wymiarze finansowym na terenie Gminy Żary w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego. • Niewystarczający stopień dostosowania infrastruktury technicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych na terenie Gminy. • Stosunkowo wysoki odsetek mieszkańców Gminy deklarujących znajomość miejsc, w których można zakupić substancje psychoaktywne. • Niskie zainteresowanie korzystaniem wśród bezrobotnych mieszkańców z różnorodnych form aktywizacji zawodowej. • Występowanie problemu prowadzenia pojazdów oraz wykonywania obowiązków zawodowych pod wpływem alkoholu, a także spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży. • Niski wiek inicjacji alkoholowej i narkotykowej wśród uczniów zamieszkujących Gminę. • Negatywny wpływ pandemii COVID-19 na kondycję psychiczną uczniów oraz dorosłych mieszkańców.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój gospodarczy Gminy. • Pozyskanie środków unijnych na rozwój Gminy. • Promocja Gminy w całej Polsce. • Utworzenie nowych miejsc pracy. • Aktywizacja społeczna mieszkańców, rozwój fizyczny i sportowy. • Poszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży. • Zewnętrzne źródła finansowania, między innymi z Unii Europejskiej. • Rozwój cywilizacyjny, nowe technologie informatyczne. • Polityka senioralna oraz prorodzinna państwa. • Rozwój usług społecznych na rzecz osób starszych. • Szkolenia i podnoszenie kompetencji kadry działającej w obszarze rozwiązywania problemów społecznych. • Rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców we współpracy z organizacjami pozarządowymi. • Dostęp mieszkańców do informacji na temat możliwych form pomocy w przypadku problemów uzależnień i przemocy. • Skuteczność w rozwiązywaniu problemów społecznych oraz przeciwdziałaniu im dzięki współpracy międzyinstytucjonalnej. 	<ul style="list-style-type: none"> • Starzejące się społeczeństwo. • Konsekwencje gospodarcze i zdrowotne spowodowane pandemią COVID-19. • Przepisy prawne utrudniające wprowadzania nowych rozwiązań. • Wykluczenie cyfrowe części mieszkańców, przede wszystkim osób starszych. • Odpływ ludzi młodych z terenu Gminy. • Niedostosowanie oferty kształcenia do zapotrzebowania na lokalnym rynku pracy. • Wzrost zapotrzebowania na ośrodki wsparcia oraz zakłady opiekuńczo-lecznicze dla osób starszych i niepełnosprawnych. • Zwiększenie się liczby mieszkańców potrzebujących pomocy społecznej. • Narastanie zjawiska wyuczonej bezradności. • Zagrożenie izolacją społeczną i samotnością osób starszych. • Wzrost liczby osób długotrwale bezrobotnych. • Zwiększenie skali problemu przemocy w stosunku do dzieci. • Wzrost problemów opiekuńczo-wychowawczych w rodzinach, zaburzenie więzi rodzinnych. • Podejmowanie zachowań ryzykownych przez dzieci i młodzież. • Rozwój problemów uzależnień behawioralnych wynikających z długotrwałej izolacji i ograniczeń spowodowanych pandemią COVID-19.

PODSUMOWANIE

Gmina Żary jest atrakcyjnym obszarem pod względem lokalizacyjnym, gospodarczym i przyrodniczym. Rozwinięta baza placówek edukacyjnych, instytucji prowadzących działalność w zakresie polityki społecznej i innych działań wspierających mieszkańców, jak również funkcjonowanie licznych organizacji pozarządowych o profilu działalności skierowanej na pomoc w rozwiązywaniu problemów społecznych pozwala na prowadzenie licznych działań o charakterze aktywizująco-inkluzyjnym adresowanych do wszystkich mieszkańców Gminy.

Jednakże przeprowadzona analiza SWOT pozwala stwierdzić, iż Gmina Żary posiada ograniczone zasoby instytucjonalne w zakresie **wsparcia rodzin** – brak funkcjonującego żłobka bądź klubu malucha w niekorzystny sposób wpływa na atrakcyjność Gminy pod względem miejsca zachęcającego do zakładania rodziny, czego efektem może być odpływ ludzi młodych z obszaru omawianej jednostki terytorialnej, oraz zmniejszający się współczynnik dzietności. Deficyt w tym obszarze przyczynia się także do wysokości stopy bezrobocia oraz dysproporcji w zakresie płci osób pozostających bez zatrudnienia (status osoby bezrobotnej ma więcej kobiet niż mężczyzn). W zakresie **rynku pracy** pozytywny jest fakt wzrostu nowopowstałych podmiotów gospodarczych na terenie Gminy, co świadczy o przedsiębiorczości znacznej części mieszkańców. Należy jednak podkreślić fakt małego zainteresowania osób bezrobotnych różnorodną formą aktywizacji zawodowej oferowanej zarówno przez Urząd Gminy jak i Powiatowy Urząd Pracy, co z kolei wpływa na poziom zubożenia społeczności lokalnej.

Istotnym problemem wynikającym z przeprowadzanej analizy jest **nieefektywna profilaktyka uzależnień**, o czym świadczy brak przeprowadzania programów rekomendowanych, brak objęcia działaniami profilaktycznymi rodziców, spożywanie alkoholu przez kobiety w ciąży, czy nieświadomość znacznej części mieszkańców w zakresie szkodliwości alkoholu i innych substancji psychoaktywnych na zdrowie i życie. Należy jednak zwrócić uwagę na prowadzenie zróżnicowanej działalności profilaktycznej wobec uczniów, zarówno w postaci prowadzenia placówki wsparcia dziennego, czy realizowania innych, nierekomendowanych programów profilaktycznych.

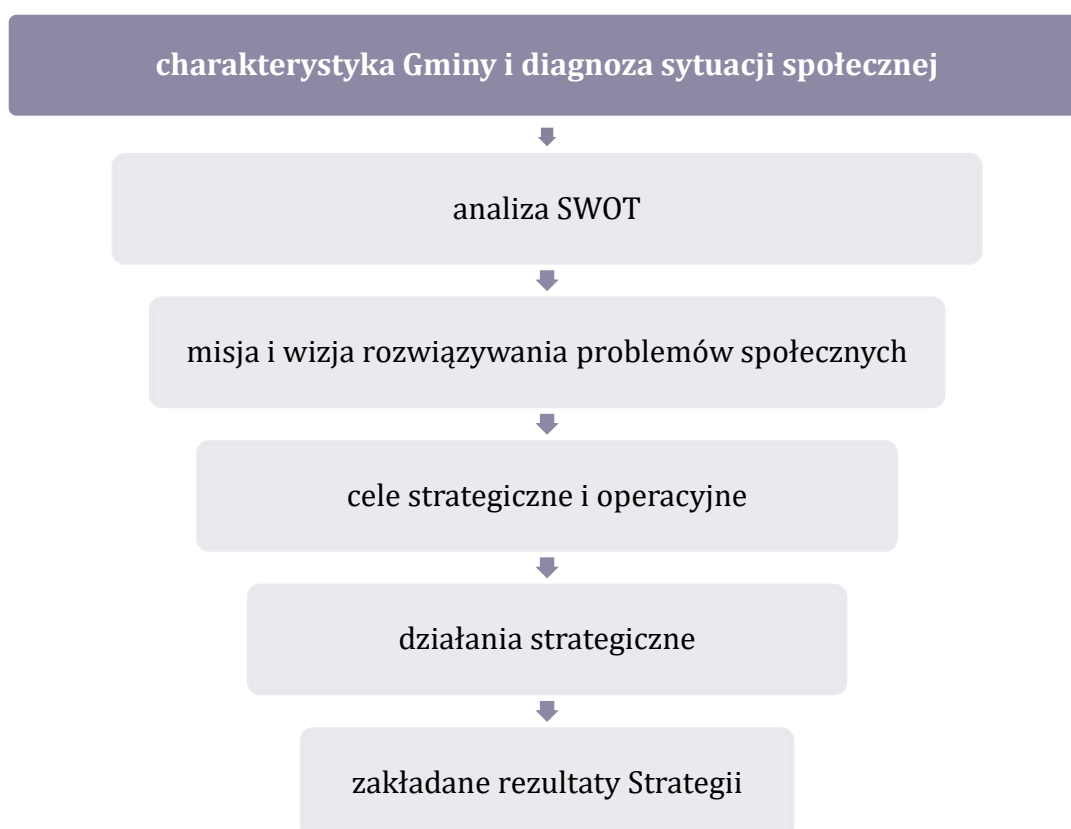
Gmina Żary realizuje szereg programów mających na celu wspieranie seniorów, oraz osoby z niepełnosprawnościami, jednakże należy podkreślić, iż dominującym problemem wśród tych grup społecznych jest **brak odpowiedniej do potrzeb oferty usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych**, a także wzrost zapotrzebowania na zasiłki opiekuńcze i pielęgnacyjne wśród wymienionych beneficjentów pomocy społecznej.

W oparciu o wskazane powyżej mocne i słabe strony, szanse, a także zagrożenia zostały opracowane cele strategiczne, którym przypisano cele operacyjne, a także wyznaczono zadania służące wzmocnieniu potencjału Gminy w zakresie kreowania odpowiedniej do potrzeb polityki społecznej.

IV. Część programowa

Część programowa Strategii składa się z następujących elementów: misji i wizji rozwiązywania problemów społecznych, celów strategicznych i operacyjnych, zaplanowanych do realizacji działań, zakładanych rezultatów Strategii, sposobów aktualizacji, monitorowania i ewaluacji (w tym wskaźników monitoringowych), ram finansowych oraz przepisów dotyczących wdrażania. Punktem wyjściowym dla przedstawionych w tej części prognoz, jest diagnoza sytuacji społecznej oraz analiza SWOT, będąca skutecznym narzędziem oceny uwarunkowań strategicznych. Przeprowadzona analiza diagnostyczna przyniosła informacje niezbędne do podjęcia decyzji planistycznych i sformułowania kierunków rozwiązywania problemów społecznych.

Rysunek 6. Elementy procesu planowania strategicznego

Źródło: opracowanie własne

1. Misja i wizja rozwiązywania problemów społecznych

Wizja Strategii służy do opisu obrazu Gminy w relatywnie odległej przyszłości. Przedstawia stan, który chcemy uzyskać w najbardziej korzystnych warunkach rozwoju. Wyznacza ona określony punkt orientacyjny.

Wizja rozwiązywania problemów społecznych na terenie Gminy Żary została opracowana w oparciu o analizę sytuacji społecznej oraz identyfikację obszarów problemowych w części diagnostycznej.

Brzmi ona następująco:

Gmina Żary jest miejscem, które dąży do aktywizacji społeczno-zawodowej wszystkich mieszkańców, poprzez zapewnienie adekwatnego wsparcia i zaspokajanie ich potrzeb dzięki odpowiednio wykorzystywanym potencjałom społecznym, gospodarczym, kulturalnym i przyrodniczym.

Tak sformułowana wizja pozwala na zdefiniowanie **misji**, czyli ogólnego celu, który pokazuje kierunek, w którym Gmina zmierza.

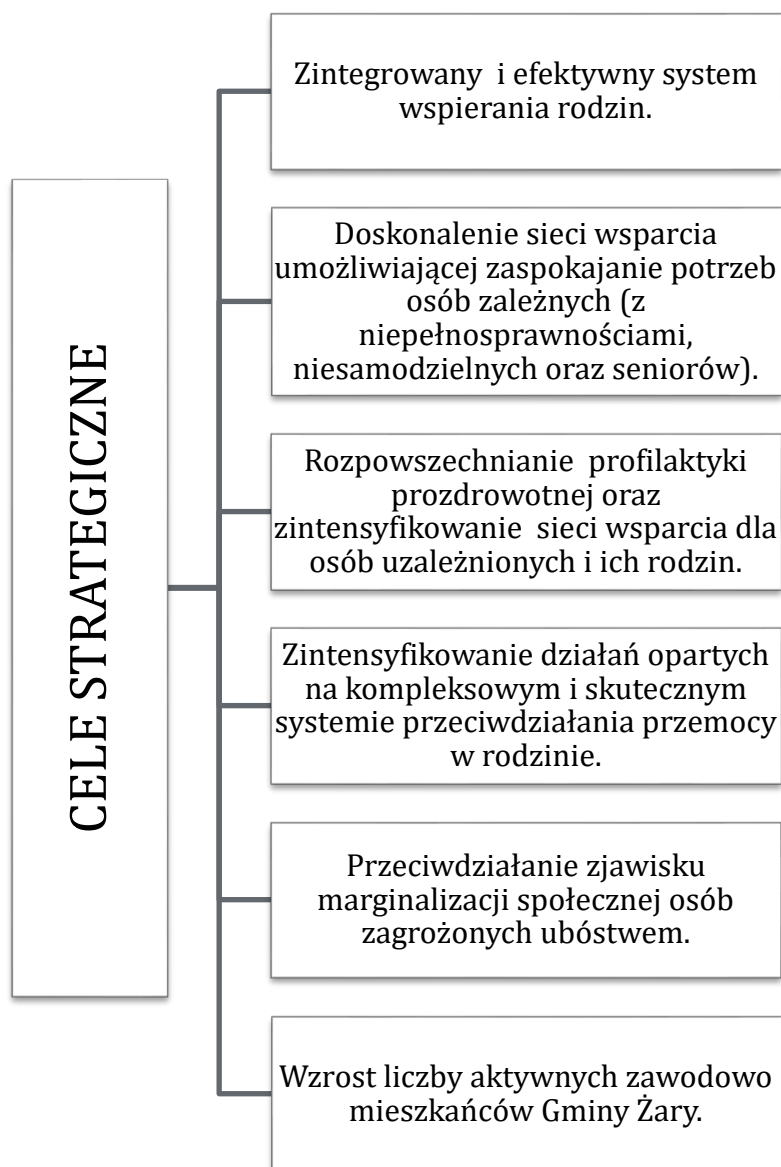
Brzmi ona:

Misją Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary jest realizowanie lokalnej polityki społecznej opartej na współpracy międzyinstytucjonalnej, której celem jest wzrost jakości życia mieszkańców dzięki wspieraniu i zaspokajaniu ich potrzeb w celu integralnego rozwoju Gminy, poprzez wykorzystywanie zasobów społeczności lokalnej, uwzględniających istotne uwarunkowania środowiskowe.

2. Kierunki rozwiązywania problemów społecznych

W oparciu o wnioski wynikające z analizy danych dotyczących poszczególnych dziedzin sformułowano cele strategiczne, których realizacja da możliwość zredukowania niekorzystnych zjawisk społecznych. Dla każdego z celów strategicznych, wyznaczono cele operacyjne, przy których zaprezentowane zostały planowane zadania. Przyczynią się one do realizacji celów strategicznych. Określone zostały także podmioty odpowiedzialne, podmioty współpracujące, termin realizacji poszczególnych zadań, zakładane rezultaty oraz źródła finansowania.

CEL STRATEGICZNY NR 1

ZINTEGROWANY I EFEKTYWNY SYSTEM WSPIERANIA RODZIN.

Cel operacyjny nr 1				
Wsparcie rodzin w zakresie prawidłowego sprawowania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.				
Zadania przewidziane do realizacji	Zakładane rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie rodzinom przeżywającym trudności opiekuńczo-wychowawcze pomocy asystenta rodziny.	Poprawa sytuacji rodzin mających trudności opiekuńczo-wychowawcze.	2022- 2030	GOPS	Budżet Gminy
Inicjowanie działań mających na celu utworzenie rodziny wspierającej na terenie Gminy.	Wsparcie rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze dzięki pomocy rodziny wspierającej.	2022- 2030	GOPS	Budżet Gminy
Zapewnienie dostępności do specjalistycznego poradnictwa rodzinnego w zakresie wsparcia prawnego, psychologicznego i pedagogicznego.	Poprawa funkcjonowania rodzin.	2022- 2030	GOPS, UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
Organizowanie warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców z terenu Gminy.	Rok: 2022 2024 2026 2028 2030	GOPS, UG, PPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
Zabezpieczenie pobytu dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej.	Poprawa sytuacji dzieci, które nie mogą mieć zapewnionej opieki w rodzinie naturalnej.	2022- 2030	GOPS, PCPR, Sąd	Budżet Gminy
Zapewnienie potrzeb bytowych rodziny – wsparcie materialne i niematerialne.	Poprawa warunków bytowych rodzin.	2022- 2030	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa

Cel operacyjny nr 2

Wspomaganie prawidłowej socjalizacji dzieci i młodzieży oraz działalność na rzecz integracji rodzin oraz wzmacniania więzi rodzinnych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Monitorowanie sytuacji dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez współpracę z jednostkami oświatowymi.	Poprawa sytuacji życiowej dzieci z rodzin dysfunkcyjnych poprzez pomoc ze strony placówek oświatowych.	2022- 2030	GOPS, jednostki oświatowe	Bez kosztów
Rozwój działalności świetlic wiejskich oraz świetlicy środowiskowej.	Zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży.	2022-2030	GOPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
Współpracowanie z jednostkami oświatowymi w celu dostosowywania podejmowanych działań do problemów występujących wśród dzieci, młodzieży oraz ich rodzin.	Poprawa jakości i stopnia dostosowania usług skierowanych do dzieci i młodzieży.	2022- 2030	GOPS, jednostki oświatowe	Bez kosztów
Systematyczne doposażanie placówek oświatowych w profesjonalny sprzęt.	Wzrost poziomu edukacji w szkołach.	2022- 2030	UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Organizowanie, wspieranie i promocja imprez/wydarzeń adresowanych do rodzin z dziećmi oraz dzieci i młodzieży.	Wzrost integracji rodzin z dziećmi.	2022- 2030	UG, GOPS, GBP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizacja zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych rozwijających zainteresowania.	Zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, rozwój ich zainteresowań.	2022- 2030	UG, GOPS, GBP, jednostki oświatowe.	Budżet Gminy Budżet Państwa
Udzielanie uczniom pomocy w formie stypendiów i zasiłków szkolnych.	Poprawa bytu dzieci z rodzin o ograniczonych finansach.	2022-2030	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa

CEL STRATEGICZNY NR 2

**DOSKONALENIE SIECI WSPARCIA UMOŻLIWIAJĄCEJ ZASPOKAJANIE
POTRZEB OSÓB ZALEŻNYCH (Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIAMI,
NIESAMODZIELNYCH ORAZ SENIORÓW).**

Cel operacyjny nr 1				
Rozwój systemu wsparcia, aktywizacji i inkluzji społecznej osób z niepełnosprawnościami i niesamodzielnymi poprzez wykorzystanie zasobów w postaci dostępnych form pomocy instytucjonalnej, opiekuńczo-wychowawczej i materialno-finansowej.				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Podejmowanie działań na rzecz skutecznej integracji osób z niepełnosprawnościami poprzez organizację imprez sportowych/turystycznych/rekreacyjnych.	Zwiększenie poziomu integracji społecznej osób zależnych. Zagospodarowanie czasu wolnego.	2022-2030	UG, GBP, GOPS, CSM, NGO	Budżet Gminy PFRON Fundusze Europejskie
Podejmowanie działań na rzecz utworzenia ŚDS lub/oraz WTZ.	Utworzenie ŚDS/WTZ.	2022-2030	GOPS, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON
Promowanie i wspieranie powstawania grup samopomocowych dla osób z niepełnosprawnościami.	Powstanie grupy samopomocowej dla osób z niepełnosprawnościami.	2022-2030	GOPS	Budżet Gminy
Zapewnienie miejsc w Domach Pomocy Społecznej.	Poprawa warunków bytowych osób wymagających	2022-2030	GOPS	Budżet Gminy
Dostosowanie infrastruktury gminnej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Zwiększenie dostępności przestrzeni publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	Rok: 2022 2024 2026 2028 2030	UG, GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON Fundusze Europejskie

Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych, specjalistycznych dla osób niesamodzielnych oraz z niepełnosprawnościami.	Poprawa jakości usług opiekuńczych i stopnia ich rozpowszechniania.	2022-2030	GOPS, placówki opiekuńcze	Budżet Gminy Budżet Państwa
Udzielanie pomocy materialno-finansowej osobom z niepełnosprawnościami.	Poprawa warunków bytowych osób z niepełnosprawnościami.	2022-2030	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Rozwój procesu wczesnej interwencji, rozpoznania i leczenia dzieci z niepełnosprawnościami.	Zapewnienie wsparcia w optymalnym rozwoju dzieci z niepełnosprawnościami.	2022-2030	PPP, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy
Zwiększenie dostępności kształcenia integracyjnego poprzez tworzenie grup i klas integracyjnych w placówkach oświatowych.	Zapewnienie odpowiednich warunków kształcenia uczniów z niepełnosprawnościami.	2022-2030	UG, PPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy
Prowadzenie i promowanie nowoczesnych rozwiązań opieki nad osobami zależnymi (np. teleopieka, teleaniół itp.).	Poprawa dostępności do nowoczesnych usług opiekuńczych dla osób zależnych.	2022-2030	GOPS, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy Budżet Państwa
Cel operacyjny nr 2				
Aktywizacja zawodowa osób z niepełnosprawnościami.				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Prowadzenie kampanii informacyjnych o dostępnych formach aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.	Rozwój kompetencji zawodowych osób z niepełnosprawnościami.	2022-2030	GOPS, UG, PUP, PCPR, NGO	Budżet Gminy Budżet Powiatu
Poradzenie poradnictwa zawodowego dla młodzieży i dorosłych, niepełnosprawnych mieszkańców Gminy.	Zwiększenie wiedzy na temat możliwości podjęcia zatrudnienia.	2022-2030	PUP, jednostki oświatowe, UG, GOPS, PCPR, PPP	Budżet Gminy PFRON
Działania mające na celu zwiększenie aktywności osób z niepełnosprawnościami na rynku pracy poprzez	Zwiększenie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.	2022-2030	GOPS, PCPR, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON

wspieranie realizacji zawodowej w miejscach pracy chronionej oraz na otwartym rynku pracy.				
Prowadzenie kampanii informacyjnych skierowanych do przedsiębiorców na temat możliwości zawodowych osób z poszczególnymi rodzajami niepełnosprawności.	Zwiększenie świadomości pracodawców na temat warunków zatrudnienia osób z niepełnosprawnościami.	2022-2030	GOPS, UG, PUP, PCPR, NGO	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON
Prowadzenie międzysektorowej współpracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami pozostających bez zatrudnienia.	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych z niepełnosprawnościami.	2022-2030	UG, GOPS, PCPR, PUP, NGO, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa PFRON Środki Europejskie
Cel operacyjny nr 3				
Aktywizacja obywatelska i społeczno-kulturalna seniorów zamieszkujących Gminę.				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Organizacja zajęć: rekreacyjno-sportowych, kulturalnych, promujących zdrowy i aktywny tryb życia oraz edukacyjnych, mających na celu integrację społeczną, a także rozwijanie kompetencji i umiejętności seniorów.	Wzrost aktywności fizycznej oraz poziomu integracji wśród osób starszych.	2022-2030	GOPS, UG, GBP, CSM, NGO	Budżet Gminy Fundusze Europejskie
Rozwijanie działalności Klubu Senior +.	Zagospodarowanie czasu wolnego dla osób starszych oraz ich integracja społeczna.	2022-2030	GOPS, UG, GBP, NGO	Budżet Gminy
Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej w społeczności lokalnej.	Zmiana postaw i zachowań środowiska lokalnego wobec seniorów.	2022-2030	GOPS, UG, CSM, GBP, placówki ochrony zdrowia, NGO	Budżet Gminy
Diagnozowanie oraz monitorowanie sytuacji i potrzeb osób starszych.	Zaplanowanie działań w odpowiedzi na zdiagnozowane potrzeby seniorów.	2022-2030	GOPS	Bez kosztów

Podniesienie jakości i dostępności usług opiekuńczych w odpowiedzi na potrzeby seniorów.	Poprawa jakości usług opiekuńczych i stopnia ich rozpowszechnienia.	2022-2030	GOPS, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy Budżet Państwa
Prowadzenie akcji informacyjnych/ warsztatów w zakresie bezpieczeństwa osób starszych.	Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa seniorów.	2022-2030	GOPS, UG, CSM, GBP, KPP	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 3

ROZPOWSZECHNIANIE PROFILAKTYKI PROZDROWOTNEJ ORAZ ZINTENSYFIKOWANIE SIECI WSPARCIA DLA OSÓB UZALEŻNIONYCH I ICH RODZIN.

Cel operacyjny nr 1

Rozwój międzyinstytucjonalnego systemu wsparcia na rzecz rodzin i osób uzależnionych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udzielanie pomocy materialnej i niematerialnej rodzinom z problemem uzależnienia.	Poprawa warunków bytowych rodzin z problemem uzależnienia.	2022-2030	GOPS	Budżet Gminy
Motywowanie osób uzależnionych i współuzależnionych do podjęcia terapii w placówkach leczenia odwykowego.	Wzrost liczby osób podejmujących terapię w placówkach leczenia odwykowego.	2022-2030	GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Podejmowanie czynności zmierzających do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu; kierowanie wniosków do biegłych celem wydania opinii w przedmiocie uzależnienia oraz kierowanie wniosków do sądu.	Zwiększenie liczby osób kończących leczenie odwykowe.	2022-2030	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Podejmowanie działań zwiększających wiedzę i świadomość społeczną na temat uzależnień poprzez upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych.	Zwiększenie świadomości społecznej na temat uzależnień.	2022-2030	GOPS, UG, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie szkoleń dla członków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i innych grup zawodowych z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień.	Zwiększenie poziomu wiedzy i rozwój kompetencji członków GKRPA.	2022-2030	GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Inicjowanie powstawania grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych od alkoholu (AA), dorosłych dzieci alkoholików (DDA) oraz osób współuzależnionych.	Powstanie grupy samopomocowej dla osób uzależnionych i ich rodzin	2022-2030	GOPS, GKRPA	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Prowadzenie poradnictwa w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie	Dostęp do pomocy i wsparcia rodzin z problemem uzależnienia.	2022-2030	GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Cel operacyjny nr 2

Wdrażanie efektywnego systemu profilaktyki i wczesnej interwencji dla dzieci i młodzieży z zakresu uzależnień od substancji psychoaktywnych oraz dążenie do podwyższenia wieku inicjacji alkoholowej i nikotynowej.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Realizacja w szkołach programów profilaktycznych rekomendowanych przez PARPA, ORE, KBdSPN, IPiN związanych z tematyką uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień. Rozwój psychospołeczny uczniów.	2022-2030	GOPS, GKRPA, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja w szkołach, świetlicy środowiskowej oraz w świetlicach wiejskich warsztatów i innych form edukacyjnych uwzględniających zagadnienia dotyczące uzależnień oraz pozalekcyjnych zajęć z elementami profilaktyki.	Podniesienie poziomu wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie uzależnień, rozwój psychospołeczny uczniów.	2022-2030	GKRPA, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Organizowanie wypoczynku z programem i profilaktycznym dla dzieci z rodzin dotkniętych problemami uzależnień.	Ograniczenie zachowań ryzykownych wśród dzieci i młodzieży.	2022-2030	GOPS, GKRPA	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja warsztatów profilaktycznych dla rodziców dotyczących profilaktyki uzależnień.	Podniesienie poziomu wiedzy rodziców na temat uzależnień.	2022-2030	GOPS, GKRPA, jednostki oświatowe	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja szkoleń dla właścicieli punktów sprzedaży napojów alkoholowych i dla sprzedawców dotyczącego	Zmniejszenie dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży poniżej 18 r.ż.	2022-2030	GOPS, GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż

konsekwencji prawnych, moralnych i społecznych wynikających z nieodpowiedzialnej sprzedaży alkoholu.					napojów alkoholowych
Monitorowanie punktów sprzedaży alkoholu, w tym sprzedaży alkoholu osobom nieletnim i nietrzeźwym.	Zmniejszenie dostępności alkoholu dla dzieci i młodzieży poniżej 18 r.ż.	2022-2030	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	
Cel operacyjny nr 3					
Wzmacnianie odpowiednich postaw prozdrowotnych wśród mieszkańców oraz stworzenie kompendium informacji na temat dostępnych form pomocy w przypadku problemu uzależnień wśród mieszkańców Gminy.					
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania	
Realizowanie działań profilaktycznych wśród mieszkańców mających na celu uświadomienie konsekwencji spożywania alkoholu, a przede wszystkim: spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży oraz prowadzenia pojazdów pod wpływem alkoholu.	Zmniejszenie skali prowadzenia pojazdów przez osoby nietrzeźwe oraz spożywania alkoholu przez kobiety w ciąży.	2022-2030	GKRPA	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach i akcjach informacyjno-edukacyjnych, skierowanych do różnych grup odbiorców służących profilaktyce i rozwiązywaniu problemów uzależnień.	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.	2022-2030	GOPS, GKRPA, UG, KPP, NGO	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	
Utrwalanie postaw abstynenckich poprzez realizację działań polegających na promowaniu zdrowego stylu życia.	Zmiana postaw mieszkańców względem używania substancji psychoaktywnych.	2022-2030	GOPS, GKRPA, placówki ochrony zdrowia, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa Środki pochodzące z opłat za wydawanie	

				zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Opracowywanie i upowszechnianie materiałów informacyjno-edukacyjnych dotyczących możliwych form pomocy w przypadku doświadczenia uzależnienia.	Zwiększenie poziomu wiedzy mieszkańców na temat dostępnych form pomocy.	2022-2030	GOPS, GKRPA, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

CEL STRATEGICZNY NR 4

ZINTENSYFIKOWANIE DZIAŁAŃ OPARTYCH NA KOMPLEKSOWYM I SKUTECZNYM SYSTEMIE PRZECIWDZIAŁANIA PRZEMOCY W RODZINIE.

Cel operacyjny nr 1				
Zintensyfikowanie współpracy podmiotów odpowiedzialnych za przeciwdziałanie i rozwiązywanie problemu przemocy w rodzinie poprzez zwiększenie dostępności do specjalistycznej pomocy osobom doświadczającym przemocy oraz rozwój istniejącego systemu wsparcia.				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Czynności podejmowane w ramach procedury „Niebieskie Karty”.	Spadek liczby rodzin, w których występuje przemoc.	2022- 2030	GOPS, GKRPA, KPP, ZI, jednostki oświatowe, placówki ochrony zdrowia, Sąd	Budżet Gminy
Zamieszczanie informacji z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie w lokalnych mediach oraz kolportaż materiałów informacyjnych dotyczących form specjalistycznej pomocy możliwej do uzyskania w sytuacji wystąpienia przemocy	Zwiększenie dostępu do informacji na temat pomocy z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2022-2030	GOPS, GKRPA, ZI	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

w rodzinie.				
Organizacja szkoleń dla pracowników instytucjonalnych w zakresie przepisów prawa regulujących problematykę przemocy w rodzinie oraz procedury „Niebieskie Karty”.	Poszerzenie wiedzy pracowników instytucji pomocowych z zakresu realizacji procedury „Niebieskie Karty”.	2022-2030	GOPS, GKRPA, ZI, jednostki oświatowe, placówki służby zdrowia, Sąd	Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Bezpośrednia pomoc osobom w sytuacji doświadczenia przemocy w rodzinie, w tym interwencja kryzysowa, udzielanie schronienia, pomocy finansowej, psychologicznej i prawnej.	Udzielenie wsparcia osobom doświadczającym przemocy	2022-2030	GOPS, GKRPA, ZI, KPP, placówki ochrony zdrowia	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie.	Dostosowanie oferty pomocowej do potrzeb mieszkańców i skali problemu.	2022-2030	GOPS, GKRPA, ZI	Bez kosztów
Udzielanie poradnictwa w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie osobom stosującym i doświadczającym przemocy.	Poprawa dostępności do wsparcia dla osób doświadczających i stosujących przemoc.	2022-2030	GOPS, GKRPA, ZI	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

Cel operacyjny nr 2

Wzrost świadomości i wrażliwości społecznych w zakresie przejawów przemocy w rodzinie, zwiększenie wiedzy rodziców na temat negatywnych konsekwencji stosowania kar fizycznych w procesie wychowania oraz zwiększenie skuteczności działań prewencyjnych.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Udział w ogólnopolskich oraz lokalnych kampaniach społecznych przeciw przemocy w rodzinie.	Wzrost poziomu wiedzy mieszkańców na temat przemocy w rodzinie oraz możliwości pomocy, a także wzrost wrażliwości społeczności lokalnej na jej przejawy.	2022-2030	GOPS, UG, GKRPA, ZI, KPP, PCPR, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Prowadzenie działań edukacyjnych dla rodziców podnoszących ich kompetencje wychowawcze i promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy.	Poszerzenie kompetencji wychowawczych, wzrost wiedzy rodziców na temat wychowania bez przemocy.	Rok: 2022 2024 2026 2028 2030	GOPS, UG, GKRPA, ZI, KPP, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja warsztatów dla uczniów dotyczących przemocy w rodzinie, komunikacji interpersonalnej, umiejętności rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	2022-2030	GKRPA, ZI, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych
Realizacja programów rekomendowanych skoncentrowanych na zjawisku przemocy rówieśniczej w jednostkach oświatowych.	Podniesienie umiejętności psychospołecznych uczniów, wzrost wiedzy dzieci i młodzieży w zakresie przemocy.	2022-2030	GOPS, GKRPA, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Środki pochodzące z opłat za wydawanie zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych

CEL STRATEGICZNY NR 5

**PRZECIWDZIAŁANIE ZJAWISKU MARGINALIZACJI SPOŁECZNEJ OSÓB
ZAGROŻONYCH UBÓSTWEM.**

Cel operacyjny nr 1

Rozwój systemu wsparcia i inkluzji, działającego na rzecz partycypacji w życiu społecznym i zawodowym osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Zapewnienie dostępu do świadczeń pomocy społecznej w celu umożliwienia zaspokojenia przez osoby i rodziny podstawowych potrzeb bytowych z uwzględnieniem współpracy w rozwiązywaniu trudnej sytuacji życiowej.	Zaspokojenie potrzeb bytowych mieszkańców Gminy.	2022- 2030	GOPS	Budżet Gminy Budżet Państwa
Udzielanie pomocy w zakresie dożywiania w formie zasiłków na zakup żywności oraz w formie pomocy pieniężnej – posiłku.	Zwiększenie dostępności do pomocy w zakresie dożywiania.	2022-2030	GOPS, NGO, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Realizacja działań mających na celu wyrównywanie szans edukacyjnych dla dzieci i młodzieży z rodzin dotkniętych lub zagrożonych problemem ubóstwa.	Zniwelowanie nierówności edukacyjnych dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych ubóstwem.	2022- 2030	GOPS, UG, jednostki oświatowe	Budżet Gminy Budżet Państwa
Współpraca międzyinstytucjonalna w zakresie problemu bezdomności – przekazywanie informacji na temat sytuacji osób bezdomnych oraz bezpośrednia pomoc.	Udzielenie schronienia i wsparcia osobom znajdującym się w kryzysie bezdomności.	2022- 2030	GOPS, KPP, NGO	Budżet Gminy

CEL STRATEGICZNY NR 6

WZROST LICZBY AKTYWNYCH ZAWODOWO MIESZKAŃCÓW GMINY ŻARY.

Cel operacyjny nr 1				
Wspieranie zatrudnienia i reintegracji osób bezrobotnych, a szczególnie zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.				
Działania przewidziane do realizacji	Rezultaty	Termin realizacji	Podmioty odpowiedzialne i współpracujące	Źródła finansowania
Stała współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: poradnictwa zawodowego, organizacji szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób bezrobotnych oraz zwiększających szanse na podjęcie zatrudnienia.	Zmniejszenie liczby bezrobotnych mieszkańców Gminy.	2022- 2030	GOPS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa Fundusze Europejskie
Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie: organizowania prac interwencyjnych, robót publicznych oraz prac społecznie użytecznych dla osób bezrobotnych.	Wzrost liczby pozostających bez zatrudnienia mieszkańców Gminy biorących udział w pracach interwencyjnych, robotach publicznych i pracach społecznie użytecznych.	2022-2030	GOPS, PUP	Budżet Gminy Budżet Państwa
Wykorzystanie w pracy socjalnej kontraktów socjalnych służących aktywizacji zawodowej i zwiększenia szans na podjęcie zatrudnienia, szczególnie osób długotrwale bezrobotnych.	Zwiększenie liczby kontraktów socjalnych w aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych.	2022- 2030	GOPS, PUP	Budżet Gminy

Rozwój opieki nad dziećmi do lat 3 w publicznych placówkach umożliwiającą szczególnie osobom samotnie wychowującym dzieci podjęcie zatrudnienia.	Spadek liczby bezrobotnych kobiet.	2022- 2030	GOPS, UG	Budżet Gminy Budżet Państwa
Prowadzenie działalności informacyjnej w zakresie dostępnych form wsparcia i aktywizacji osób bezrobotnych.	Zwiększenie wiedzy wśród osób bezrobotnych na temat dostępnych form wsparcia.	2022- 2030	GOPS, UG, PUP	Budżet Gminy
Pobudzanie i wzmacnianie systemu motywacji oraz przekazywanie praktycznych umiejętności w celu aktywnego poruszania się na rynku pracy.	Zwiększenie umiejętności poszukiwania zatrudnienia oraz mobilności na rynku pracy.	2022- 2030	GOPS, PUP	Budżet Gminy

3. Ramy finansowe Strategii

Potrzeba określenia ram finansowych Strategii rozwiązywania problemów społecznych wynika z treści art. 16b. ust 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 794 z późn. zm.). Jednym z warunków realizacji wskazanych celów w Strategii rozwiązywania problemów społecznych jest jej finansowanie. Podstawowym źródłem finansowania powyższej Strategii będą środki pochodzące z budżetu Gminy Żary. Zaplanowane zadania w niniejszej Strategii będą finansowane także przez:

- budżet Wojewody,
- budżet Samorządu Województwa,
- Fundusz Pracy,
- środki z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych,
- środki Unii Europejskiej,
- środki finansowe pozyskiwane przez organizacje pozarządowe,
- środki własne podmiotów uczestniczących w realizacji Strategii.

Ramy finansowe Strategii uzależnione są od możliwości finansowych Gminy Żary. Realizacja poszczególnych celów i zadań wymienionych w Strategii uzależniona będzie od środków posiadanych przez Gminę oraz pozyskanych ze źródeł zewnętrznych. Zawarte w dokumencie Strategii wartości finansowe mają jedynie charakter szacunkowy i będą musiały być w trakcie jej realizacji potwierdzane zapisami w uchwałach budżetowych na kolejne lata i wieloletnich prognozach finansowych.

Prognozy wykorzystane do sporządzenia ram finansowych w niniejszym dokumencie przyjęto w oparciu o procentową strukturę wydatków socjalnych w latach 2019-2020, która została opracowana na podstawie oceny zasobów pomocy społecznej. Prognoza uwzględnia także ryzyka finansowe tj. zmianę przepisów, wzrost wydatków, inflację. W prognozie na lata 2022-2030 zastosowano średnią wzrostu 2,5% w skali roku wydatków na pomoc społeczną.

**Tabela 43. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Żary na lata 2022-2030**

rok	ochrona zdrowia (dział 851)	pomoc społeczna (dział 852)	edukacyjna opieka wychowawcza (dział 854)	rodzina (dział 855)	ogółem
2019	67 555	2 767 030	79 866	14 647 927	17 562 378
2020	98 999	2 880 157	63 749	18 197 105	21 240 010
PROGNOZA					
2021	101 474	2 952 161	65 343	18 652 033	21 771 010
2022	104 011	3 025 965	66 977	19 118 334	22 315 285
2023	106 611	3 101 614	68 651	19 596 292	22 873 167
2024	109 276	3 179 154	70 367	20 086 199	23 444 996
2025	112 008	3 258 633	72 126	20 588 354	24 031 121
2026	114 808	3 340 099	73 929	21 103 063	24 631 899
2027	117 678	3 423 601	75 777	21 630 640	25 247 696
2028	120 620	3 509 191	77 671	22 171 406	25 878 888
2029	123 636	3 596 921	79 613	22 725 691	26 525 860
2030	126 727	3 686 844	81 602	23 293 833	27 189 007

Źródło: opracowanie własne

4. System wdrażania Strategii

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary to wprowadzenie w życie zintegrowanego modelu polityki społecznej. Z uwagi na fakt, że opracowana Strategia jest dokumentem długookresowym i zawiera podstawowe cele perspektywiczne, musi być poddana okresowej weryfikacji, a także niezbędnym zmianom.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary zawiera zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji publicznych oraz niepublicznych, które działają na polu polityki społecznej w Gminie. Taka zasada partnerstwa i współpracy jest jednym z fundamentalnych elementów polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Jednak wdrażanie Strategii, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu lokalnych i ponadlokalnych instytucji, organizacji i środowisk, wymaga ścisłej koordynacji, a także współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Stąd też efektywność realizacji zadań wyodrębnionych w Strategii, w dużej mierze zależała będzie od instytucji zarządzającej jej wdrażaniem – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030 obejmować będzie pięć etapów, przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela 44. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030

Etap	Wyszczególnienie	Termin realizacji
Etap I	Podjęcie uchwały przez Radę Gminy Żary o przyjęciu do realizacji „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030”.	I kwartał 2022 r.
Etap II	Koordinacja realizacji działań objętych Strategią.	II kwartał 2022 r. – IV kwartał 2030 r.
Etap III	Monitoring Strategii.	W miesiącu maju następnego roku za rok poprzedni począwszy od 2023 r. do 2030 r.
Etap IV	Uzupełnianie Strategii o nowe zadania i programy.	Sukcesywnie w okresie wdrażania Strategii czyli od I kwartału 2022 r. do IV kwartału 2030 r.
Etap V	Podsumowanie i ocena Strategii (ewaluacja ex-post).	IV kwartał 2030 r.

5. System aktualizacji Strategii

Strategia jest dokumentem „żywym” i wprowadzanie zmian w jej zapisach jest nie tylko możliwe, ale w niektórych sytuacjach wręcz konieczne, to jednak należy pamiętać, że zmiany te nie powinny dotyczyć zasadniczych kierunków Strategii. Przeglądy strategiczne powinny być realizowane cyklicznie. Konsekwencje pojawienia się koronawirusa SARS-CoV-2 i wywołanej przez nią choroby COVID-19 mogą spowodować konieczność zredefiniowania zaplanowanych działań. Skutki ekonomiczne, gospodarcze i społeczne pandemii będą dostrzegalne w dłuższej perspektywie czasowej. W związku z tym mogą pojawić się nowe wyzwania dla polityki lokalnej. Najlepszą metodą na wprowadzenie zmian w dokumencie Strategii jest jej weryfikacja w społecznym procesie zbliżonym do tego, który towarzyszył tworzeniu Strategii. Kierownik GOPS przy wyborze zadań do realizacji będzie brać pod uwagę zarówno nowe oczekiwania społeczności lokalnej i określonych grup społecznych, jak również zmieniające się czynniki środowiska zewnętrznego oraz możliwości pozyskiwania środków zewnętrznych. Dlatego podczas aktualizacji dokumentu Strategii kierownik GOPS powinien uwzględniać nie tylko istniejące zapisy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary, ale również nowe, nie ujęte w niej zadania, których w obecnym czasie uczestnicy nie byli w stanie przewidzieć. Bezpośrednim koordynatorem jest kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach. Zadaniem koordynatora jest ciągły nadzór nad pracami GOPS w zakresie wdrażania i aktualizacji Strategii.

6. Komunikacja społeczna i promocja Strategii

W celu sprawnego funkcjonowania Strategii należy umożliwić społeczności lokalnej udział w procesie jej tworzenia i realizacji. Partnerzy mają możliwość zgłoszenia zmian w treści Strategii w zakresie wymagającym ich współpracy. Władze samorządowe w trakcie wdrażania Strategii muszą znaleźć skuteczną metodę przekazywania informacji do otoczenia. Powinny także zwrócić baczną uwagę na sprawny system przyjmowania informacji z otoczenia, od partnerów społecznych. Władze samorządowe muszą kontaktować się z jednej strony z otoczeniem wewnętrznym, obejmującym pracowników, którzy uczestniczą bezpośrednio w administrowaniu Gminą (ich wiedza, motywacja, umiejętności praktyczne, kompetencje interpersonalne,) lecz także technologie i zasoby organizacji. Z drugiej strony muszą również komunikować się z otoczeniem zewnętrznym obejmującym: ogół mieszkańców Gminy, grupy, organizacje, stowarzyszenia, instytucje czy przedsiębiorstwa. Otoczenie zewnętrzne dalsze to natomiast otoczenie Gminy, jako wspólnoty terytorialnej: sąsiednie gminy, struktury powiatowe, wojewódzkie i ogólnopolskie. Obszarami działań w zakresie komunikacji społecznej to:

- możliwość wnioskowania zmian zapisów Strategii przed jej uchwaleniem;
- informacja o postępach wdrażania Strategii;
- współpraca z mediami – podawanie informacji o wdrażanych projektach w mediach lokalnych;
- informacje zamieszczane na stronach internetowych.

Promocja Strategii ma na celu stanowienie i utrzymywanie wzajemnej współpracy między samorządem a społeczeństwem. Informowanie oraz promocja odbywać się będzie poprzez podawanie w prasie lokalnej oraz w Internecie danych na temat zaangażowania finansowego Unii Europejskiej w realizację projektów oraz stanie zaawansowania realizacji zadań i ich efektów w ramach Strategii.

7. Monitoring i ewaluacja

Proces monitoringu Strategii będzie służył identyfikacji osiągniętych rezultatów oraz porównaniu ich zgodności z założeniami. Będzie on polegał na gromadzeniu i opracowywaniu informacji i danych zebranych od wszystkich podmiotów zaangażowanych w realizację działań strategicznych. Punktem odniesienia będą między innymi przedstawione poniżej wskaźniki monitoringowe. Dla oceny zmian zachodzących w wybranych, niemożliwych do opisu za pomocą wskaźników obszarach, służyć będą wskaźniki kontekstowe (pokazujące dane zjawisko w szerszym kontekście, zwykle w odniesieniu do dłuższych okresów czasu). Dane do monitoringu pozyskiwane będą z: danych statystycznych GUS, jednostek organizacyjnych UG, Policji, PUP, ze sprawozdań GOPS, GKRPA, sprawozdań z realizacji gminnych programów i projektów oraz od organizacji pozarządowych. Monitorowanie umożliwi bieżącą ocenę realizacji zaplanowanych kierunków działań lub też pozwoli na modyfikację i dokonywanie korekt w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą zaistnieć w wyniku, np. zmiany regulacji prawnych lub nasilenia niektórych problemów społecznych. Informacja nt. realizacji Strategii przygotowywana będzie przez GOPS i zawarta w corocznie składanych sprawozdaniach z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach.

Końcowa ewaluacja (ex-post) posłuży samorządowi Gminy Żary, do oceny realnej sytuacji i stanu rozwiązywania problemów społecznych w Gminie, a także będzie pomocnym narzędziem pomagającym w podejmowaniu właściwych decyzji dotyczących kształtu polityki i pomocy społecznej Gminy w kolejnych latach. W ramach końcowej ewaluacji Strategii zostanie przygotowany raport ukazujący kumulatywne osiągnięcie założonych celów strategicznych. Końcowa ewaluacja Strategii pozwoli ocenić w jakim stopniu założone wartości w zestawieniu kumulatywnym, kilkuletnim zostały zrealizowane oraz ukáže realne nakłady finansowe, a w efekcie końcowym pozwoli odpowiedzieć na pytanie, czy założone kierunki działań były odpowiednio zaplanowane.

Wskaźniki monitoringowe, czyli policzalne zmienne podlegające obserwacji i ocenie, określone zostały w oparciu o przewidywane rezultaty zadań, a także przewidywane dane, zaplanowane do osiągnięcia w całym okresie realizacji działań. Zostały one szczegółowo przedstawione w oparciu o aktualny stan faktyczny. Zarówno monitoring jak i ewaluacja prowadzone będą między innymi w oparciu o niżej

przedstawione wskaźniki monitoringowe. Katalog wskaźników może być uzupełniany bądź modyfikowany w zależności od dostępnych źródeł informacji i zasobów. Wartości bazowe oznaczają dane dla roku poprzedzającego wdrożenie Strategii (2020 rok) natomiast wartości docelowe wskazują pożądane wartości, oznaczające osiągnięcie poszczególnych celów.

Tabela 45. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych

Lp.	Cel strategiczny	Wskaźnik	Wartość bazowa (w 2020 roku)	Wartość docelowa (w 2030 roku)
1	Zintegrowany i efektywny system wspierania rodziny.	Liczba rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny.	19	do 25
		Wartość współczynnika diety.	1,28	do 2,10
		Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności w gminie (w %).	4,1	do 2,1
		Liczba rodzin wspierających.	0	do 4
		Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny.	208	do 300
		Liczba placówek wsparcia dziennego.	1	do 2
		Liczba zorganizowanych warsztatów dla rodziców wzmacniających kompetencje wychowawcze.	b.d	do 15
		Liczba żłobków/klubów dziecięcych.	0	do 2
		Udział rodzin korzystających z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy GOPS (w %).	18,9	do 14,5
		Liczba lokali socjalnych.	8	do 12
		Liczba funkcjonujących WTZ/ŚDS na terenie Gminy.	0	do 2
2	Doskonalenie sieci wsparcia umożliwiającej zaspokajanie potrzeb osób zależnych (z niepełnosprawnościami,	Liczba grup samopomocowych dla osób z niepełnosprawnościami.	0	do 2
		Liczba miejsc użyteczności publicznej, która dostosowana	b.d	do 8

3	niesamodzielnym oraz seniorów).	została do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	
		Liczba zorganizowanych imprez na rzecz osób z niepełnosprawnością/ starszych.	b.d do 8
		Udział osób w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności (%).	17,6 do 17,6
		Liczba osób objętych pomocą w formie usług opiekuńczych.	37 do 50
		Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych skierowanych do przedsiębiorców nt. możliwości zawodowych osób z poszczególnymi niepełnosprawnościami.	b.d do 8
		Liczba przeprowadzonych kampanii informacyjnych o dostępnych formach aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami.	b.d do 6
	Promocja zdrowego stylu życia oraz zintensyfikowanie sieci wsparcia dla osób uzależnionych i ich rodzin.	Liczba funkcjonujących Punktów Informacyjno-Konsultacyjnych dla osób uzależnionych i ich rodzin.	1 do 2
		Liczba grup samopomocowych skierowanych do osób uzależnionych i współuzależnionych.	0 do 3
		Liczba przeprowadzonych warsztatów dla rodziców z zakresu profilaktyki uzależnień.	b.d do 8
		Liczba dzieci biorących udział w koloniach lub obozach z program profilaktycznym.	40 do 70
		Liczba mieszkańców Gminy przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych.	534 do 500
		Liczba osób, wobec których podjęto czynności zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu przez członków	3 do 10

4	Zintensyfikowanie działań opartych na kompleksowym i skutecznym systemie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	GKRPA.		
		Liczba osób motywowanych do udziału w oddziaływaniach edukacyjno-korekcyjnych dla osób stosujących przemoc.	3	do 10
		Liczba rodzin objętych procedurą „Niebieskie Karty”.	18	do 15
		Liczba przeprowadzonych programów rekomendowanych nt. zjawiska przemocy rówieśniczej w placówkach oświatowych.	0	do 8
5	Przeciwdziałania zjawisku marginalizacji społecznej osób zagrożonych ubóstwem.	Liczba przeprowadzonych kampanii społecznych dotyczących przemocy w rodzinie.	0	do 8
		Liczba wydanych posiłków w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”.	106	do 250
		Udział rodzin korzystających z pomocy z powodu ubóstwa w ogólnej liczbie rodzin korzystających z pomocy GOPS (w %).	64,3	do 55,5
6	Wzrost liczby aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Żary.	Wartość wskaźnika deprywacji lokalnej (w %).	2,82	do 2,55
		Liczba osób, z którymi zawarto kontrakty socjalne.	34	do 50
		Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej (w %)	29	do 20
		Udział długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców (w %)	37,57	Do 30,25

Źródło: opracowanie własne

V. Wnioski i podsumowanie

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary jest dostosowana do zidentyfikowanych w procesie badawczym potrzeb społecznych. Planowane sposoby ich zaspokajania są kontynuacją istniejącego systemu wsparcia i tworzą możliwość jego uzupełnienia o nowe rozwiązania.

W związku z powyższym, z jednej strony Strategia proponuje zmianę stosowanych metod tak, by chronić przed zagrożeniami społecznymi, z drugiej zaś wskazuje na konieczność przejścia do prewencji trudnych sytuacji życiowych, tak aby nie dopuścić do ich wystąpienia lub maksymalnie skrócić czas ich trwania. Cele strategiczne i cele operacyjne sformułowane zostały w oparciu o analizę systemu pomocy społecznej, sytuacji rodzin, profilaktyki uzależnień, problemu przemocy w rodzinie, sytuacji seniorów i osób niepełnosprawnych, systemu ochrony zdrowia psychicznego, problemu ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz problemu bezrobocia.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zakłada rozszerzenie i pogłębienie form pracy socjalnej, szeroką współpracę z różnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi działającymi w obszarze polityki społecznej. W myśl ustawy o pomocy społecznej, podejmowane działania powinny doprowadzić, w miarę możliwości, do życiowego usamodzielnienia się objętych nią osób i rodzin oraz do ich integracji ze środowiskiem. W ramach wypracowanej Strategii przyjmuje się podejście nastawione przede wszystkim na: wzmocnienie postaw aktywnych, wdrożenie modelu pomocy zintegrowanej, partnerskich działań instytucji i organizacji pozarządowych w stworzeniu lokalnego systemu rozwiązywania problemów społecznych. Analiza problemów społecznych będących przedmiotem niniejszej Strategii zwraca również uwagę na tzw. nowe ryzyka socjalne, czyli trudne sytuacje, nie tylko materialne, które pojawiły się w efekcie zmian zwłaszcza demograficznych.

Zapisy zawarte w Strategii realizowane będą zgodnie z wytyczonymi działaniami, ale w skali i harmonogramie zależnych od możliwości finansowych. Strategia będzie podlegać okresowym weryfikacjom i niezbędnym modyfikacjom związanym ze zmieniającą się rzeczywistością społeczno-ekonomiczną, zidentyfikowanymi potrzebami mieszkańców Gminy Żary i przepisami prawa. Wielość i różnorodność potrzeb społecznych, przy istniejących ograniczeniach budżetowych, oznacza potrzebę zwiększenia efektywności pomocy społecznej poprzez racjonalne określanie wydatków,

maksymalne wykorzystanie istniejącego potencjału oraz stosowanie rozwiązań o charakterze bardziej systemowym niż akcyjnym.

Realizacja Strategii powinna przyczynić się do dobrej jakości życia mieszkańców Gminy Żary, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci, młodzieży, osób starszych oraz grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Należy zaznaczyć, że zadania z zakresu szeroko rozumianej polityki społecznej realizowane są za pomocą wszelkich dostępnych kompetencji i możliwości Gminy, natomiast Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest wyborem priorytetowych obszarów i kierunków działań, które uznane zostały za kluczowe, a więc umożliwiające najskuteczniejsze i najbardziej efektywne osiągnięcie założonych rezultatów.

VI. Bibliografia

1. Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.
2. <https://bdl.stat.gov.pl>
3. <https://mapa.wyniki.edu.pl/MapaEgzaminow/>
4. <https://poradnik.ngo.pl/>
5. <https://www.polskawliczbach.pl/>
6. J. Oniszczyk, Współczesne państwo w teorii i praktyce. Wybrane elementy.
7. Kinney J., Leaton G., Zrozumieć alkohol, Warszawa 1996 r.
8. Kwaśniewski J., Rola diagnozy w rozwiązywaniu problemów społecznych.
9. M. Yaziji, J. Doh, Organizacje pozarządowe a korporacje.
10. Ocena Zasobów Pomocy Społecznej za 2018, 2019 i 2020 rok.
11. Raport o stanie Gminy Żary za 2019 i 2020 rok.
12. R. W. Gryffin (2004), Podstawy zarządzania organizacjami, Warszawa: PWN.
13. Sprawozdanie z działalności samorządów gminnych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych PARPA-G1 za 2018, 2019 i 2020 rok.
14. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030.
15. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 794 z późn. zm.).

VII. Spis rysunków, tabel i wykresów

1. Spis rysunków

Rysunek 1. Położenie Gminy Żary na tle powiatu żarskiego i województwa lubuskiego	18
Rysunek 2. Liczba podmiotów zarejestrowanych na terenie Gminy Żary według klas wielkości (stan na koniec 2020 roku)	27
Rysunek 3. Współczynnik dzietności w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim (stan na koniec 2019 roku).....	53
Rysunek 4. Łączna wartość alkoholu sprzedanego na terenie Gminy Żary w latach 2018-2020	71
Rysunek 5. Wartość wskaźnika ubóstwa w wymiarze finansowym w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim w 2019 roku	104
Rysunek 6. Elementy procesu planowania strategicznego	116

2. Spis tabel

Tabela 46. Etapy opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	8
Tabela 47. Przyrost naturalny na 1000 ludności w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego na przestrzeni lat 2018-2020	21
Tabela 48. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie ludności w latach 2018-2020 (w procentach)	21
Tabela 49. Saldo migracji wewnętrznych i zewnętrznych na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego w latach 2018-2020	22
Tabela 50. Liczba złożonych wniosków dotyczących działalności gospodarczej w latach 2018-2020	25
Tabela 51. Rodzaj prowadzonej działalności osób fizycznych w Gminie Żary (stan na koniec 2020 roku)	26
Tabela 52. Liczba dzieci w gminnych placówkach edukacyjnych, stan na dn. 30.09.2020 r.	30

Tabela 53. Wydatki na oświatę i wychowanie poniesione przez Gminę, powiat i województwo w latach 2018-2020.....	32
Tabela 54. Dane statystyczne dotyczące opieki zdrowotnej w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego w 2019 roku.....	38
Tabela 55. Liczba osób, którym udzielono pomocy w formie świadczeń pieniężnych i niepieniężnych w latach 2018-2020	48
Tabela 56. Liczba osób długotrwale pobierających świadczenie w podziale na płeć w latach 2018-2020.....	49
Tabela 57. Rodzaje świadczeń, z których korzystały poszczególne typy rodzin z dziećmi w 2020 roku	54
Tabela 58. Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020.....	55
Tabela 59. Liczba wypłaconych świadczeń w ramach programu „Dobry start” oraz środki przeznaczone na jego realizację w latach 2018–2020.....	55
Tabela 60. Finanse publiczne Gminy Żary wydatkowane na pomoc społeczną na przestrzeni lat 2018-2020	58
Tabela 61. Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka na przestrzeni lat 2018-2020.....	61
Tabela 62. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności na przestrzeni lat 2018-2020	61
Tabela 63. Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby niepełnosprawnej w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, która powstała przed 21 rokiem życia na przestrzeni lat 2018-2020.....	61
Tabela 64. Specjalny zasiłek opiekuńczy na przestrzeni lat 2018-2020	62
Tabela 65. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary w 2021 roku dotyczące osób niepełnosprawnych.....	63
Tabela 66. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary o dotyczące kondycji psychicznej.....	65
Tabela 67. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród uczniów z terenu Gminy Żary o dotyczące kondycji psychicznej.....	66
Tabela 68. Działania Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wobec osób uzależnionych w latach 2018-2020.....	69

Tabela 69. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące uzależnień.....	74
Tabela 70. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród uczniów z Gminy Żary dotyczące uzależnień	76
Tabela 71. Dane statystyczne dotyczące działań Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i grup roboczych w latach 2018-2020.....	80
Tabela 72. Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w latach 2018-2020.....	81
Tabela 73. Dane statystyczne dotyczące procedury „Niebieskie Karty” w latach 2018-2020.....	82
Tabela 74. Dane statystyczne dotyczące działań GKRPA w latach 2018-2020.....	83
Tabela 75. Dane dotyczące liczby osób dotkniętych przemocą w rodzinie, z którymi kontaktowali się członkowie GKRPA w latach 2018-2020	83
Tabela 76. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące przemocy	85
Tabela 77. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród uczniów z Gminy Żary dotyczące przemocy	85
Tabela 78. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary w 2021 roku dotyczące osób starszych.....	91
Tabela 79. Udział bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary zarejestrowanych w PUP w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci w latach 2018-2020 w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego (w procentach, stan na koniec grudnia)	96
Tabela 80. Liczba długotrwale bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w porównaniu do powiatu żarskiego oraz województwa lubuskiego w latach 2018-2020 (stan na koniec grudnia).....	97
Tabela 81. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Gminy Żary w podziale na wiek oraz ich udział w ogólnej liczbie zarejestrowanych w PUP mieszkańców Gminy w latach 2018-2020 (stan na koniec grudnia).....	97
Tabela 82. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące problemu bezrobocia	99

Tabela 83. Liczba osób, którym przyznano zasiłek stały, okresowy i celowy oraz kwota świadczeń na przestrzeni lat 2018-2020.....	102
Tabela 84. Liczba osób korzystających ze świadczenia pieniężnego i niepieniężnego przyznane w ramach programu wieloletniego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” i „Posiłek w szkole i w domu” w latach 2018-2020	102
Tabela 85. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące problemu ubóstwa	105
Tabela 86. Szacunkowa liczba przestępstw stwierdzonych na terenie Gminy Żary w latach 2018-2020.....	107
Tabela 87. Wnioski z badania ankietowego przeprowadzonego w 2021 roku wśród dorosłych mieszkańców Gminy Żary dotyczące poczucia bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania.....	108
Tabela 88. Ramy finansowe Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030	136
Tabela 89. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Żary na lata 2022-2030.....	137
Tabela 90. Wskaźniki monitoringowe służące do oceny stopnia realizacji celów strategicznych.....	141

3. Spis wykresów

Wykres 77. Liczba mieszkańców Gminy Żary w latach 2018-2020	20
Wykres 78. Liczba kobiet i mężczyzn zamieszkujących Gminę Żary na przestrzeni lat 2018-2020.....	20
Wykres 79. Stopa bezrobocia w powiecie żarskim na przestrzeni lat 2018-2020 w porównaniu do województwa i całej Polski (stan na koniec roku, w procentach).....	23
Wykres 80. Liczba osób pracujących na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego oraz całej Polski na przestrzeni lat 2018-2020.....	24
Wykres 81. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego i całej Polski w latach 2018-2020.....	25
Wykres 82. Ludność Gminy Żary według edukacyjnych grup wieku z podziałem na płeć w 2020 roku	28

Wykres 83. Współczynnik skolaryzacji netto dla szkolnictwa podstawowego na terenie Gminy Żary w latach 2017-2019 (w procentach).....	30
Wykres 84. Wyniki egzaminu ósmoklasisty w 2021 roku uczniów z terenu Gminy Żary, powiatu żarskiego i województwa lubuskiego	31
Wykres 85. Wydatki na oświatę i wychowanie w przeliczeniu na 1 ucznia w latach 2018-2020 (w złotych).....	33
Wykres 86. Czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim w latach 2018-2020	36
Wykres 87. Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców w Gminie Żary, powiecie żarskim i województwie lubuskim na przestrzeni lat 2018-2020.....	41
Wykres 88. Kadra Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Żarach na przestrzeni lat 2018-2020.....	45
Wykres 89. Liczba rodzin i osób w rodzinach korzystających z pomocy społecznej w Gminie Żary w latach 2018-2020	46
Wykres 90. Powody udzielania świadczeń w 2020 roku (liczba rodzin).....	47
Wykres 91. Wskaźnik deprywacji lokalnej na przestrzeni lat 2018-2020	48
Wykres 92. Liczba rodzin, z którymi przeprowadzono wywiady środowiskowe na przestrzeni lat 2018-2020	49
Wykres 93. Liczba małżeństw na 1000 ludności w Gminie Żary w porównaniu do powiatu żarskiego i województwa lubuskiego w latach 2018-2020	52
Wykres 94. Średniomiesięczna liczba rodzin korzystających z zasiłków rodzinnych wraz z dodatkami oraz korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka na przestrzeni lat 2018-2020	54
Wykres 95. Liczba wydanych świadczeń alimentacyjnych na przestrzeni lat 2018-2020	56
Wykres 96. Rodziny, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2018-2020.....	56
Wykres 97. Asystenci rodziny oraz liczba rodzin objętych ich wsparciem na przestrzeni lat 2018-2020	57
Wykres 98. Odpłatność za pobyt dziecka w pieczy zastępczej na przestrzeni lat 2018-2020 (w złotych).....	58

Wykres 99. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu niepełnosprawności w latach 2018-2020	60
Wykres 100. Liczba osób, którym udzielono porad w Punkcie Konsultacyjnym dla Osób z Problemem Alkoholowym i Ofiar Przemocy w Rodzinie w latach 2018-2020	70
Wykres 101. Liczba punktów sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Żary na przestrzeni lat 2018-2020	72
Wykres 102. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden punkt sprzedaży napojów alkoholowych w Gminie Żary, województwie i całej Polsce w 2019 roku.....	73
Wykres 103. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu przemocy w rodzinie w latach 2018-2020	80
Wykres 104. Liczba osób stosujących i doznających przemocy, korzystających z poradnictwa i pomocy udzielanego przez Punkt Konsultacyjny w latach 2018-2020.....	84
Wykres 105. Zestawienie udziału mieszkańców w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie ludności w Gminie Żary, powiecie żarskim oraz województwie lubuskim na przestrzeni lat 2018-2020	88
Wykres 106. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym korzystających z pomocy społecznej w podziale na płeć w latach 2018-2020	88
Wykres 107. Liczba osób korzystających z usług opiekuńczych na przestrzeni lat 2018-2020	89
Wykres 108. Zasiłki pielęgnacyjne przyznane osobom, które ukończyły 75 lat na przestrzeni lat 2018-2020 (liczba świadczeń)	89
Wykres 109. Odpłatność Gminy za pobyt w Domu Pomocy Społecznej na przestrzeni lat 2018-2020.....	90
Wykres 110. Liczba rodzin, którym zostało udzielone pomoc i wsparcie z powodu bezrobocia w latach 2018-2020	94
Wykres 111. Wskaźnik bezrobocia wśród beneficjentów pomocy społecznej na przestrzeni 2018-2020.....	94
Wykres 112. Mieszkańcy Gminy Żary zarejestrowani w Powiatowym Urzędzie Pracy z podziałem na płeć na przestrzeni lat 2018-2020 (stan na koniec grudnia)	95
Wykres 113. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu ubóstwa na przestrzeni lat 2018-2020	101

Wykres 114. Liczba gospodarstw domowych, które otrzymały dodatki mieszkaniowe w latach 2018-2020.....	103
Wykres 115. Liczba lokali socjalnych w Gminie Żary w latach 2017-2019.....	103
Wykres 116. Liczba rodzin korzystających z pomocy i wsparcia z powodu bezdomności na przestrzeni lat 2018-2020	104
Wykres 117. Liczba interwencji związanych z przemocą domową i nadużywaniem alkoholu na terenie Gminy Żary w lachy 2018-2020	107
Wykres 118. Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie Żary w latach 2018-2020.....	108

Zespół ds. opracowania Strategii:

mgr Maria Betlej-Gnojek

mgr Barbara Bialik

u l . D w o r c o w a 9 a / 1 9

3 0 - 5 5 6 K r a k ó w

t e l : 1 2 3 9 5 0 6 6 5

f a x : 1 2 3 9 5 0 6 6 4

m a i l : b i u r o @ o f i c y n a - p r o f i l a k t y c z n a . p l